

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Tomáš Mikula

Psychologické profilování sériových vrahů

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Ludmila Čírtková, CSc.

Katedra: Trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 10. 2013

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, za použití zdrojů a literatury v ní uvedených, a že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Ve Zlíně dne 1. 11. 2013

Podpis.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Doc. PhDr. Ludmile Čírtkové, CSc., vedoucí mé diplomové práce za cenné rady a připomínky.

Děkuji své milované rodině, za všechno, co pro mě udělala a jmenovitě za maximální podporu během celého studia.

Děkuji nejlepšímu klubu všech dob, nejskvostnější instituci na světě, tomu, kdo mě už mnoho let naplňuje pocitem hrdosti a štěstí, mé životní lásce, jedinečnému a fantastickému Realu Madrid.

Obsah

| | |
|---|----|
| Úvod..... | 1 |
| 1. Psychologické profilování pachatele | 4 |
| 1.1. Pojem | 4 |
| 1.2 Historie..... | 6 |
| 1.3. Postup při sestavování psychologického profilu | 11 |
| 1.4. Správnost a přesnost psychologického profilu | 12 |
| 1.5. Školy, přístupy, metody | 16 |
| 1.5.1. Školy | 16 |
| 1.5.2. Přístupy | 18 |
| 1.5.3. Metody | 19 |
| 1.6. Organizovanost a neorganizovanost pachatele | 20 |
| 1.7. Obsah psychologického profilu | 22 |
| 1.8. Osoba profilovače | 22 |
| 1.9. Konkrétní příklady psychologického profilu | 24 |
| 1.10. Vybrané aspekty profilu sériového vraha | 29 |
| 1.10.1. Intelektuální schopnosti | 29 |
| 1.10.2. Vzdělání | 30 |
| 1.10.3. Vražedná mobilita – akční rádius | 31 |
| 1.10.4. Hranice prvního pohlavního styku..... | 32 |
| 1.10.5. Věk první vraždy | 33 |
| 2. Sériová vražda a sériový vrah | 35 |
| 2.1. Odlišení od jiných druhů mnohonásobných vražd | 35 |
| 2.2. Pojem, historie | 36 |
| 2.3. Sedm fází sériové vraždy dle motivu a modu operandi..... | 39 |
| 2.4. Sériový vrah..... | 45 |
| 2.4.1. Stádia stavu psychiky..... | 45 |
| 2.4.2. Empirická klasifikace | 46 |
| 2.4.3. Typologie dle motivu..... | 49 |
| 2.4.4. Motivační vzorce | 54 |
| 2.4.5. Behaviorální typologie..... | 56 |
| 2.4.6. Vybrané vztahové prediktory..... | 58 |
| 2.4.7. Sériový vrah jako oběť v dětství..... | 59 |

| | |
|---|-----|
| 2.4.8 Vybrané behaviorálně patologické jevy | 60 |
| 2.4.9. Vybrané psychopatologické aspekty | 64 |
| 2.4.10. Nejznámější mýty o sériových vrahách | 67 |
| 2.4.11. Sérioví vrazi v kultuře..... | 70 |
| 3. Psychologické profilování sériových vrahů v praxi | 72 |
| 3.1. Gary Leon Ridgway | 72 |
| 3.1.1. Charakteristika | 72 |
| 3.1.2. Stručný životopis a popis spáchaných činů: | 73 |
| 3.1.3. Psychologický profil vypracovaný analytikem FBI: | 74 |
| 3.1.4 Konkrétní psychologický profil vypracovaný analytikem FBI v bodech:..... | 75 |
| 3.1.5. Správnost a přesnost psychologického profilu vypracovaného analytikem FBI: | 76 |
| 3.1.6. Psychologický profil vypracovaný Tedem Bundym a jeho správnost a přesnost: | 79 |
| 3.2. Jiří Straka | 83 |
| 3.2.1. Charakteristika | 83 |
| 3.2.2. Stručný životopis a popis spáchaných činů | 83 |
| 3.2.3. Psychologický profil Jiřího Straky | 85 |
| 3.3. Ladislav Hojer..... | 88 |
| 3.3.1. Charakteristika | 88 |
| 3.3.2. Stručný životopis a popis spáchaných činů | 89 |
| 3.3.3. Psychologický profil Ladislava Hojera..... | 90 |
| Závěr | 94 |
| Použitá literatura: | 96 |
| I. Publikace v českém jazyce | 96 |
| II. Ostatní zdroje v českém jazyce | 96 |
| III. Zdroje v cizím jazyce..... | 97 |
| IV. Internetové odkazy | 99 |
| Abstrakt..... | 100 |
| Abstract | 102 |
| Klíčová slova | 104 |
| Keywords | 104 |

Úvod

Jako téma své diplomové práce jsem si vybral problematiku psychologického profilování sériových vrahů, ke zvolení právě tohoto tématu mě vedla skutečnost, že oba tyto pojmy, jak psychologické profilování, tak sériová vražda, potažmo sériový vrah jsou veřejností často špatně vnímány a chápány. Psychologické profilování zná laická veřejnost především z různých filmů, televizních seriálů a románů, které profilovače často vykreslují až s jistým nádechem nadpřirozena, jako někoho, kdo je schopný pouze na základě několika nejasných indicií vyřešit případ a dopadnout pachatele lusknutím prstů. Typickým příkladem budiž postava geniálního experta na psychologické profilování Willa Grahama známá z románů Thomase Harise a filmových adaptací těchto románů (Mlčení jehňátek, Hannibal, Červený drak). Právě toto vykreslení vyvolává u laické veřejnosti velmi zkreslený pohled na psychologické profilování a vyvolává mýtus, že profilovač je schopný vyřešit bez větších obtíží jakkoliv komplikovaný případ. Je ovšem potřeba si uvědomit, že psychologické profilování není možné použít kdykoliv a za všech okolností, ale pouze za určitých jasně daných podmínek a také to, že profilovač není žádný "superman" z filmového plátna, ale je to pořád pouze člověk, který je závislý na kvalitě indicií a důkazních prostředků a také na spolupráci s ostatními osobami podílejícími se na vyšetřování daného činu. U pojmu sériová vražda popřípadě sériový vrah zase můžeme nalézt problém v tom, že je tento pojem často zaměňován s jinými typy mnohonásobných vražd, především s pojmem masová vražda (masový vrah), i když se jedná o naprosto rozdílné typy mnohonásobných vražd, a to bohužel nikoliv pouze neinformovanými jedinci, ale k tomuto zaměnění nebo dokonce ztotožnění rozdílných pojmů dochází bohužel i v nejrůznějších médiích, které by měly tyto rozdíly znát, otázkou zůstává, co je důvodem tohoto stále se opakujícího pochybení, může jím být pouhá neznalost, ale osobně podezřívám některé jedince a to především ty z médií, že jde z jejich strany o záměnu záměrnou a to z důvodu pochybné honby za senzací a za zvýšením sledovanosti, protože přeci jenom slovní spojení masový vrah nahání obyčejnému člověku větší hrůzu než slovní spojení sériový vrah. Ve své práci jsem tedy chtěl

v první řadě oba tyto pojmy (psychologické profilování, sériová vražda potažmo sériový vrah) představit a vysvětlit v jejich pravém smyslu a také zhodnotit konkrétní psychologické profily sériových vrahů z hlediska jejich správnosti, přesnosti a přínosu na dopadení pachatele.

Má diplomová práce je rozdělena do tří kapitol s následujícími názvy – Psychologické profilování pachatele, Sériová vražda a sériový vrah, Psychologické profilování sériových vrahů v praxi.

V první kapitole se tedy zabývám pojmem psychologické profilování, tento pojem zde vysvětluji, předkládám definice od různých autorů, věnuji se historickému vývoji, sleduji také jak vypadá postup při sestavování psychologického profilu, jaký má být jeho výsledný obsah, jaké se při tvorbě používají metody a přístupy a také přibližuji osobu samotného profilovače, rozebírám zde také důležitou problematiku a to je organizovanost a neorganizovanost pachatele, v závěru kapitoly poté předkládám některé vybrané aspekty, jenž se objevují v psychologických profilech sériových vrahů a ukazují několik konkrétních příkladů psychologického profilu pro lepší orientaci v problematice. Cílem této první kapitoly je tedy vysvětlení a rozebrání pojmu psychologické profilování v teoretické rovině.

V druhé kapitole se zabývám pojmy sériová vražda a sériový vrah, opět jako v případě kapitoly předešlé v úvodu vysvětluji pojem sériové vraždy a v čem se liší od jiných druhů mnohonásobných vražd a zabývám se jejím historickým vývojem, dále rozebírám fáze sériové vraždy dle motivu a modu operandi, poté následuje pojem sériový vrah, především se zde soustředím na různé dělení sériových vrahů, především na základě empirické klasifikace a typologie dle motivu, dále se zabývám dalšími vzorci, jevy a aspekty klíčovými pro tuto problematiku, v závěru kapitoly pak předkládám a postupně vyvracím nejznámější mýty o sériových vraždách a na úplný závěr si dovoluji takové menší zamyšlení o mnohosti témat spojených se sériovými vrahy objevující se v populární kultuře. Cílem této druhé kapitoly je tedy vysvětlení a rozebrání pojmů sériová vražda a sériový vrah v teoretické rovině.

V třetí kapitole předkládám postupně konkrétní psychologické profily tří známých sériových vrahů, jednoho ze zahraničí (Gary Leon Ridgway) a dvou z území České

republiky, přesněji řečeno tehdejšího Československa (Jiří Straka, Ladislav Hojer). U každého ze tří zmíněných sériových vrahů vždy nejprve uvedu jejich charakteristiku, stručný životopis a popis spáchaných činů a následně se zabývám jádrem této kapitoly a to je předložení konkrétních psychologických profilů těchto pachatelů, jejich rozbor a zhodnocení jejich přesnosti, správnosti a přínosu na dopadení pachatele. Cílem této kapitoly je tedy aplikace teoretických poznatků z předchozích dvou kapitol na praktické příklady a to tím, že předkládám konkrétní případy sériových vrahů, u nichž bylo v průběhu vyšetřování užito psychologického profilování a následně profily rozebírám a hodnotím jejich přesnost a správnost, jež se ukázala po dopadení pachatele. Ve své práci používám metodu srovnávací a metody analýzy a syntézy.

1. Psychologické profilování pachatele

1.1. Pojem

Odborné i laické veřejnosti je psychologické profilování známo jako určitý postup, jehož cílem je vytvořit pravděpodobný profil neznámého pachatele.

Profilování pachatele je přínosem psychologie do problematiky vyšetřování trestných činů. Někdy se místo pojmu psychologické profilování používá též pojem analýza trestného činu.¹ Psychologické profilování je analýza vzorců chování, charakteristik místa činu a vztahujících se trestných činů a to zejména pokud jde o trestný čin sériový. Psychologický profil pachatele úzce souvisí s predikcí lidského chování. Jeho cílem je určit, do jaké skupiny lze pachatele zařadit, co je jeho motivací, jakým způsobem čin provádí, jak se bude nadále vyvíjet a za jakých podmínek bude ve svém konání pokračovat. Do profilu patří rovněž zjištění osobnostních rysů, vlastností a vývoje (rolí zde tedy hraje i průběh dětství), důležitá je také skutečnost, jak bude pachatel reagovat při konfrontaci s policií. Všechny tyto aspekty se shrnou v jeden profil, obrázek či anamnézu neznámého pachatele, který může, ale také nemusí vést ke zjištění pachatelovi pravé identity.

Psychologický profil pachatele má pochopitelně jak své zastánce, tak své odpůrce, nejčastějším argumentem odpůrců tohoto vyšetřovacího postupu je teze, že profilování je pouze hádání založené na několika statistikách, kdežto každý člověk je individuální osobnost a nedá se zaškatulkovat do předem připravených kategorií. Dle mého názoru, ač má jistě tato teze v některých aspektech pravdu, je psychologické profilování velmi důležitým a přínosným vyšetřovacím postupem, i když samozřejmě jeho úspěšnost není ani zdaleka stoprocentní. Musíme si totiž uvědomit, že profil pachatele či místa činu je pouze tak dobrý, jak dobře je shrnut veškerý materiál potřebný k vytvoření profilu. Psychologický profil nemůže napravit chyby ve vyšetřování a ani neslibuje přesnou

¹ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vražd, Grada Publishing, 2013, s. 20

identifikaci pachatele. Hlavní rolí výsledného profilu je nabídnutí pomoci při výběru možných podezřelých a při zaměření vhodné vyšetřovací strategie.²

Psychologické profilování je dnes všeobecně známým pojmem. Stručně řečeno jde o systematické vyhodnocení všech dostupných informací o případu, které jsou použity k podrobné psychologické rekonstrukci chování pachatele (např. jak se přiblížil k oběti, či co dělal v průběhu trestného činu a těsně po něm). Z rozboru chování se pak podle různých interpretačních pravidel a s využitím určitých teorií a modelů vytváří pravděpodobný portrét (profil) pachatele. Psychologické profilování původně vypracovala FBI pro sexuální násilí (znásilnění) a vraždy. Další instituce aplikovaly existující postupy na další typy deliktů a usilovaly o rozvinutí nových postupů a instrumentů pro různé typy zločinů. Dnes existují profily typických pachatelů například pro bombové atentáty, žhářství, braní rukojmích, vydírání, únosy atd.³

V předcházejících řádcích jsme se tedy seznámili s pojmem psychologického profilování a psychologického profilu neznámého pachatele, ale pro tuto problematiku pochopitelně neexistuje pouze jedna jediná definice, ale naopak jich existuje celá řada, zde jsou některé z nich:

- a) Je to proces odvozování charakteristických osobnostních charakteristik jedinců odpovědných za páchaní trestných činů. – Brent Turvey⁴
- b) Je to pokus poskytnout vyšetřovatelům více informací o pachateli, který ještě nebyl identifikován. – Steve Egger⁵
- c) Je to pokus určit atributy neznámého pachatele na základě vyhodnocení drobných detailů nalezených na místě činu, oběti či dalších dostupných důkazech – Gary Copson⁶

² Polišínská, Veronika Anna, Profilování pachatelů trestných činů, s. 1, článek dostupný z: <http://www.mvcr.cz/clanek/profilovani-pachatelu-trestnych-cinu.aspx>

³ Čírtková, Ludmila, Forenzní psychologie, Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 374 – 375

⁴ Turvey, Brent, Criminal profiling, San Diego, Academic Press, 2008, s. 80

⁵ Egger, Steve, Psychological profiling: Past, present and future, Journal of Contemporary Criminal Justice, č. 15, 1999, s. 242 – 261

⁶ Copson, Gary, Coals to Newcastle: Part 1: A Study of Offender Profiling. London: Police Research Group Special Interest Series, Home Office, 1995

- d) Je to kvalifikovaný pokus vyšetřovacích orgánů zjistit konkrétní informace o člověku, který spáchal určitý trestný čin. – Vernon Gerberth⁷

1.2 Historie

Počátky psychologického profilování sahají do 19. století do Anglie a týkají se případu snad nejznámějšího sériového vraha všech dob tzv. Jacka Rozparovače. Na konci 19. století, přesněji řečeno v roce 1888 bylo v Londýně v čtvrti Whitechapel a jejím přilehlém okolí brutálně zavražděno pět prostitutek. Vraha se ani přes snahu policie a rozsáhlé pátrání nedařilo dopadnout a tak byl k vyšetřování případu přizván také chirurg Thomas Bond, který provedl pitvy obětí a přišel s dedukcemi a závěry, které vlastně vytvořili to, co dnes nazýváme psychologickým profilem neznámého pachatele. Bond si uvědomil, že se brutalita činů stupňuje s každou další obětí a domníval se, že vraždy mají sexuální motiv a motivací pachatele je nenávisť k ženám anebo pokud ne k ženám jako takovým, tak minimálně k těm, jež vykonávají povolání prostitutky. Podle Bondova názoru byl pachatelem, jenž zavraždil oněch pět žen jeden a ten samý člověk a to fyzicky zdatný a emocionálně chladný jedinec. Bond se domníval, že pachatel je středního věku, samotářský, navenek působící tiše, možná až plaše a je vždy úhledně oblečený, vzhledem k provedení vražd dále usoudil, že vrah má dobré znalosti anatomie dokonce možná i chirurgické zkušenosti. Do jaké míry byly Bondovi hypotézy správné, se můžeme pouze dohadovat, protože pachatel známý pouze pod přezdívkou Jack Rozparovač nebyl nikdy dopaden.⁸

Nejenom Anglie, ale také Francie se na konci 19. století potýkala s řáděním sériového vraha, ten francouzský byl ovšem na rozdíl od Jacka Rozparovače dopaden a popraven, tímto vrahem byl Joseph Vacher, přezdívaný jako Francouzský rozparovač (podle typického způsobu zavraždění a naložení s obětí) nebo také jako Vrah pastýřů (podle preferovaných obětí). Vacher tedy používal obdobný způsob zavraždění oběti jako Jack Rozparovač a to podřezání hrdla a následné rozpárání a vyvrhnutí, na rozdíl od Jacka

⁷ Gerberth, Vernon, "Psychological Profiling." Law and Order č. 29, 1981, s. 46 – 49

⁸ Matoušková, Ingrid, Vývoj psychologického profilování, Security magazín, č.3, 2007, s. 63

Rozparovače ale své oběti také znásilňoval a mezi oběťmi byly jak muži, tak ženy, pro Vachera tady nabylo na rozdíl od anglického sériového vraha pohlaví oběti rozhodující. Stejně jako v případě Jacka Rozparovače bylo i zde při vyšetřování využito metody, která se podobá dnešnímu psychologickému profilování a v tomto případě tato metoda přinesla ovoce. Žalobce z Dijonu v rámci vyšetřování porovnával všechny hlášené případy, kontroloval důkazy a srovnával zranění oběti a v archívech pátral po případech, které by se podobali těm, kterých se týkalo probíhající vyšetřování. V tomto případě byly vůbec poprvé systematické tabulky zaznamenávající fakta a důkazy týkající se případu, právě toto systematické srovnávání bylo nakonec klíčem k úspěchu a vedlo k odhalení, dopadení a odsouzení Josepha Vachera.⁹

Psychologické profilování bylo použito také v období 2. světové války, kdy v roce 1942 plukovník William J. Donovan z OSS (Office of Strategic Services) požádal psychiatra Waltra C. Langer o vypracování psychologického profilu Adolfa Hitlera. Donovan chtěl, aby Langer ve vypracovaném profilu odpověděl na několik otázek, např. Jaký je Hitler jako člověk v soukromí? Jaké jsou jeho ambice? Jaké je jeho zázemí? Jak se chová ke svým společníkům? Jak je vnímán německým lidem? apod. Langer při své práci využil celou řadu zdrojů, sledoval Hitlerovy projevy, studoval Mein Kampf a rozmlouval s lidmi, kteří Hitlera znali nebo se s ním alespoň osobně setkali a na základě těchto poznatků vytvořil profil Hitlera, v němž popsal jeho osobnost, fyzické i duševní zdraví a také to, jaká bude jeho reakce při případné porážce Německa. Podle Langerova projevu byl Adolf Hitler pedantský, stydlivý, konvenční a sám sebe vnímal jako vzor. Langer dále uvádí, že Hitler je po fyzické stránce zdravý, ovšem po mentální stránce uvádá a trpí manickými stavy. Zajímavé určitě je fakt, že Langer ve svém profilu rovněž předpověděl, že je značně nepravděpodobné, že by se Hitler při porážce Německa pokusil zachránit útekem do nějaké jiné země, ale spíše by volil sebevraždu, což se také posléze potvrdilo.¹⁰

Historicky prvním světovým případem, který byl úspěšně vyřešen za pomoci psychologického profilování je americký případ tzv. Mad Bombera, z roku 1957, jehož

⁹ Bossard, André, Profiling serial killers, International criminal police review, č. 481, 2000, s. 25-26

¹⁰ Matoušková, Ingrid, Vývoj psychologického profilování, Security magazín, č. 3, 2007 s. 67

psychologický profil vytvořil Dr. James Brusel. Ten ve svém profilu uvádí o Mad Bomberovi následující skutečnosti: Brusel je přesvědčen, že pachatelem je muž, z čehož vychází i z historického srovnání, kdy drtivá většina pachatelů obdobných činů byli právě muži, pachatel byl s vysokou pravděpodobností zaměstnancem společnosti Con Edison a viní společnost z toho, že poškodila jeho zdraví či, že kvůli ní onemocněl, tento závěr Brusel vyvodil zřejmě z pachatelových dopisů, dále Mad Bombera popisuje jako učebnicového paranoika, jenž věří, že je sledován, a že se proti němu Con Edison i široká veřejnost spikly, pachatel je ve středním věku, nejspíše kolem 50 let, je čistotný, pečlivý a zručný, což lze usoudit jak z konstrukcí rozesílaných výbušnin, tak také z formálně dokonalých dopisů, také je velmi citlivý vůči kritice, což je typický znak paranoie, je to cizinec a většinu času tráví se svými krajany, o tom vypovídají dopisy, které jsou psány velmi formálně a jsou zbavené moderního slangu, Bomber má alespoň středoškolské vzdělání, ovšem vysokoškolské pravděpodobně nikoliv, o čemž opět svědčí vyjadřovací prostředky použité v dopisech, je Slovan a pravděpodobně římský katolík, vzhledem k vyjadřování, používání výbušnin a faktu, že většina Slovanů jsou katolíci, žije pravděpodobně v Connecticutu a nikoliv v New Yorku, neboť některé dopisy byly odeslány z Westchester Country, což je oblast mezi Connecticutem a New Yorkem, kde žije početná komunita lidí ze střední a východní Evropy, také pravděpodobně trpí Oidipovským komplexem a jako většina mužů trpících tímto komplexem není ženatý a žije ve společné domácnosti s příbuzným ženského pohlaví, která ale není jeho matkou, matku zřejmě ztratil, když byl ještě dítě, tyto závěry vyvodil Brusel z falické konstrukce bomby a také z podivně psaného W v pachatelových dopisech, jenž tvarem připomínalo ženská ňadra (a zřejmě evokovalo kojení), a jenž vůbec neodpovídalo jinak dokonalému rukopisu pachatele.¹¹

Na základě Brusselovy metody profilování založili Howard Teten a Pat Mullany v areálu akademie FBI v Quanticu ve Virginii oddělení behaviorálních věd, které se začalo zabývat podobnými rysy násilných trestných činů a to zejména z pohledu pachatelova modu operandi. Následný rozvoj behaviorálních věd pomáhajících při

¹¹ Madlen, Melisa Ann, George Metesky, New Yorks Mad Bomber, Crime library – Criminal minds and methods, dostupné z: http://www.trutv.com/library/crime/terrorists_spies/terrorists/metesky/4.html

vyšetřování trestných činů vedl ke vzniku Programu výzkumu myšlení násilných zločinců – VICAP (Violent Criminal Apprehension Program) jedná se o počítačový systém, který slouží pro sběr a analyzování údajů týkajících se některých typů násilných trestných činů (především vraždy a znásilnění).¹² VICAP svou práci zahájil přesně 29. května 1985. Odnoží tohoto programu je tzv. Psychologický portrét, jedná se vlastně o program VICAP doplněný o analýzu psychologického profilu zločince. Psychologický portrét se používá nejen v případech vražd, ale také v případech únosů či držení rukojmích, aplikuje se také na pyromany a na pachatele sériových znásilnění. Oddělení kriminální analýzy FBI, jenž má problematiku psychologického portréту na starost, tvoří dvanáct speciálních agentů, jenž jsou přezdíváni The Dirty Dozen – Tucet špinavců, toto oddělení řídí John Douglas, jenž se stal předobrazem agenta Jacka Crawforda z populárního románu Thomase Harrise Mlčení jehňátek. Oddělení v praxi funguje tak, že každý schází čtyři nebo pět agentů, kteří studují tisíce hlášení, jenž dostává. Zločiny vlastně sledují zpovzdálí prostřednictvím fotografií a videozáznamů.¹³ Vedle programu VICAP existuje ještě další počítačová databáze sloužící potřebám psychologického profilování, je jím program VICLAS (Violent Crime Linkage Analysis System), jehož autorem i distributorem je kanadská policie, tento systém je od roku 2000 zaváděn i v řadě evropských zemí, k dispozici je policii i v České republice. V praxi funguje tak, že podle strukturovaného dotazníku se vnášejí data o relevantních případech do počítačového programu. VICLAS je stavěn především na sériové činy násilného a sexuálního rázu. Podchycuje chování, rukopis i kriminální zvyklosti pachatele. Zadání každého dalšího případu pak umožňuje vyhledávat v databázi možné podobnosti a propojení na jiné delikty.¹⁴

Ale nebyly to pouze Spojené státy americké, kde podařilo v šedesátých potažmo sedmdesátých letech dvacátého století vyřešit případ a dopadnout pachatele za pomoci psychologického profilování, tato vyšetřovací metoda se pochopitelně používala i

¹² Limberg, Tomáš, Forenzní vědy a jejich využití v kriminalistice – Diplomová práce, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Katedra ústavního práva a politologie, s. 24

¹³ Burgoin, Stéphane, Bestiální vrazi, Nakladatelství Nava, 1994, dostupné z: http://vrazi.webz.cz/knihy/Bestialni_Vrazi.txt

¹⁴ Čírtková, Ludmila, Forenzní psychologie, Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 382

v Evropě a i zde slavila svůj úspěch, jedním z prvních takto vyřešených byl případ v sousedním Polsku, kde řádil sériový vrah Zdzislaw Marchwicki přezdívaný Slezský vampýr. Vyšetřovatelé zhodnotili dosud shromážděné materiály a modus operandi a vypracovali možný psychologický profil neznámého pachatele. Podle tohoto profilu byl pachatel nesmělý a málomluvný, sice psychicky vyrovnaný, ovšem trpící tím, že mu buď ukřivdila žena nebo je o této skutečnosti alespoň pevně přesvědčen, jeho veřejná pověst je dobrá a nemá žádné problémy v zaměstnání, ale v kontaktu se svými blízkými je často brutální. Pozdější zatčení pachatele ukázalo, že psychologický profil odpovídal skutečnosti.¹⁵

Z hlediska historie psychologického profilování v České republice byla situace následující: Určité počátky profilování lze v České republice nalézt již ve 30. letech minulého století. Josef Šejnoha ve své knize Kriminální psychologie předpokládá, že vyšetřovatel musí dobře znát materiální stránky trestného činu, jako je místo, čas, fyzické důkazy a zároveň musí rozumět psychologické stránce pachatele, jako je motiv k trestnému činu.¹⁶ Z důvodu politické situace se vývoj psychologického profilování pozastavuje a objevuje se až v šedesátých letech spolu s publikací Základy soudní psychologie. Nový rozmach tohoto oboru lze z hlediska literatury a výzkumu zaznamenat v letech osmdesátých. Ty lze popsat jako soustředění se na dílčí aspekty kriminálního chování pachatelů různých trestných činů. Psychologické profilování sice definoval Ján Pješčak, avšak ostatní se věnovali spíše budování teoretického základu, na němž lze profilování postavit. Jan Musil upozornil na to, že osobnostní rysy jako je intelekt či temperament mohou ovlivnit způsob páchaní trestné činnosti, osobnosti pachatele se věnuje též O. Suchý, který se zaměřuje především na osobnosti delikventů a pachatelů recidivistů různé trestné činnosti, Karel Netík se zase věnoval otázce mladistvého pachatele násilné trestné činnosti. Na počátku 90. let se forenzní psychologie věnuje objevování nových témat a tomu odpovídá i literatura na toto téma. Jedním z takových témat je samozřejmě i psychologické profilování, začínají se

¹⁵ Musil, Jan, Slezský vampýr, Kriminalistický sborník, č. 1, 1978, s. 35 - 43

¹⁶ Polišínská, Veronika Anna, Profilování pachatelů trestných činů, s. 3, článek dostupný z: <http://www.mvcr.cz/clanek/profilovani-pachatelu-trestnych-cinu.aspx>

objevovat články a publikace o využití profilování v praxi a o přístupu FBI a její dichotomie organizovaného a neorganizovaného pachatele¹⁷

Co se týče konkrétních případů, tak psychologického profilování, kdy neznámým pachatelem byl sériový vrah, bylo u nás použito například v případě pětinasobného vraha Ladislava Hojera nebo trojnásobného vraha Jiřího Straky (Spartakiádní vrah). Poprvé u nás sestavil psychologický profil doktor René Grumlík, primář Psychiatrické léčebny v Opavě, jednalo se o vraždu mladé ženy v roce 1979. Grumlíkovi byl vyšetřovatelem doručen dostupný důkazní materiál a společně podle lokality, kde byla vražda spáchána, vytipovali možné bydliště pachatele, vzhledem k surovému nakládání s obětí taktéž usoudili, že motivem činu byla pomsta. Pachatelem byl nakonec muž, který se v předmětné lokalitě obnažoval před ženami, jedna z nich mu vynadala a on se jí chtěl pomstít, ale ve tmě si ji spletl, s jinou ženou, která se jí podobala, a tu ubodal.¹⁸

1.3. Postup při sestavování psychologického profilu

Při psychologickém profilování se vysuzují pravděpodobné charakteristiky neznámého pachatele ze způsobu spáchání trestného činu, který se něčím vymyká, je nápadný, jiný než obvyklé případy a na místě činu je patrný individuální rukopis pachatele. Současně se přihlíží k psychologickému významu a skutečnému průběhu kriminálního jednání pachatele, charakteristikám oběti apod. Objasnit vlastní postup, kterým se řídí psychologické profilování, není jednoduché. S určitým zjednodušením lze říci, že utváření výsledného profilu neznámého pachatele probíhá ve třech na sebe navazujících krocích:

- 1) JAK byl čin spáchán (psychologická rekonstrukce průběhu činu).
- 2) PROČ byl čin spáchán (objasnění motivace pachatele vede k porozumění případu).
- 3) KDO čin spáchal (psychologický profil neznámého pachatele).

¹⁷ Polišínská, Veronika Anna, Profilování pachatelů trestných činů, s. 3 - 4, článek dostupný z: <http://www.mvcr.cz/clanek/profilovani-pachatelu-trestnych-cinu.aspx>

¹⁸ Šulc, Viktorín, Mít vraha v hlavě, časopis Policista, č. 8, 2009, s. 44

Profilující expert zpracovává veškeré dostupné údaje o případu tak, aby získal co nejpřesnější, nejdůležitější a nejpodrobnější odpověď na uvedené otázky v pořadí JAK-KDO-PROČ.

V rámci prvního kroku jsou analyzována tzv. primární data, jako je například položení místa činu, kriminalisticky zajištěné stopy, pitevní protokoly, výpovědi osob vyslychaných v dané věci apod. V odborné terminologii se hovoří o Behaviorální analýze místa činu. Tato analýza směřuje k vytvoření podrobné představy o tom, jak se kritická událost odehrála, jak se choval pachatel, jak zřejmě reagovala oběť, jaké aktivity proběhly nejdříve a co následovalo potom. Jedná se vlastně o speciální psychologickou rekonstrukci jednání pachatele a oběti.

V následujícím druhém kroku přechází profilující expert od popisu vnějšího chování k úvahám o vnitřním prožívání neznámého pachatele. Snaží se určit, proč byl čin spáchán. Ze způsobu jakým byl čin proveden lze usuzovat na určité pohnutky, které vytvářely motivační pozadí kriminálního jednání. Z těchto indicií je rekonstruována pravděpodobná motivace pachatele, která vysvětluje, jak se pachatel těsně před činem cítil, co prožíval v průběhu deliktu a jaké vnitřní pohnutky spustily, udržovaly a zaměřovaly jeho kriminální chování,

Třetí krok zahrnuje vytvoření samotného psychologického profilu, to znamená sestavení pravděpodobných charakteristik osobnosti pachatele a shrnutí důležitých údajů o jeho osobě. Z poznatků o jeho chování (první krok) a poznatků o jeho prožívání (druhý krok) vytváří profilující expert celkový obraz o pachatelově psychickém založení, tedy vlastně portrét osobnosti, který současně zahrnuje některé předpokládané sociodemografické charakteristiky jako je například povolání, sociální příslušnost k určité vrstvě apod.¹⁹

1.4. Správnost a přesnost psychologického profilu

Podle aktuálních statistik dosahuje správnost psychologického profilu 50% (Hoffmann a Mussolff 2000). To znamená, že zpracovaný profil ve všech charakteristikách později zjištěnému pachateli přibližně v polovině případů. Efektivnost profilování, kterou

¹⁹ Čírtková, Ludmila, Forenzní psychologie, Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 378-379

bychom mohli definovat jako přímou využitelnost profilu pro okamžité vypátrání a dopadení pachatele, však není zrovna ohromující. Studie zpracovaná ve Velké Británii analyzovala 184 případů, ve kterých bylo použito profilování. Pouze ve 2,7% případů vedl psychologický profil bezprostředně k odhalení pachatele. V podobné studii FBI vyšla efektivnost profilování poněkud vyšší, zhruba 8%. Obě studie však potvrdily jeden zajímavý fenomén a to, že většina policistů, kteří již někdy v minulosti využili služeb profilování, hodnotí tento postup jako výrazně produktivní a nápomocný pro další vyšetřování případu. Ve zmíněné britské studii uvedlo více než 90% z dotázaných policistů, že by experta na profilování přizvali i v budoucnosti při řešení dalších případů. Tento zdánlivý rozpor mezi faktickým přínosem k vyšetřování a subjektivní spokojeností dotázaných policistů s profilováním, vysvětlují vyšetřovatelé a kriminalisté především tím, že jim experti stojící mimo vyšetřování napomohli k hlubšímu pochopení případu, vždy nabídli nové informace a pohledy na věc a přispěli tak k volbě postupů, jenž nakonec vedl k úspěšnému vyřešení celého případu.²⁰

V případě psychologického portréту je situace poněkud odlišná. Psychologický portrét, jak je vytvořen agenty FBI si nedělá nárok, že by mohl nahradit vyšetřování korektně vedené a plánované detektivy přímo na místě. Je to doplňující nástroj v pátrání po zločinci, doprovodná technika vyšetřování. FBI přiznává poměr neúspěchů kolem 23%, tento neúspěch však nelze vždy přičíst na vrub pouze chybné analýze agentů FBI. Prvky objevené na místě zločinu mohou být přemístěny, změněny nebo nešťastnou náhodou zničeny. Sama FBI citovala několik příkladů sanitářů, kteří rozvázali pouta oběti předtím, než tělo odvezli nebo nedopatřením rozházeli oblečení oběti, které vrah předtím pečlivě složil. Takové změny, byť jsou třeba v očích laika minimální, mohou výrazným způsobem ovlivnit přesnost výsledného psychologického portrétu. I nejmenší detail má svou důležitost a může být nakonec rozhodujícím prvkem.²¹

Zpracovávání psychologického profilu je často založeno též na intuici a dedukci, přičemž některé dedukce agentů se podobají téměř až jasnovidectví, nicméně jsou

²⁰ Čírtková, Ludmila, Forenzní psychologie, Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2004, s.383 – 384

²¹ Burgoin, Stéphane, Bestiální vrazi, Nakladatelství Nava, 1994, dostupné z: http://vrazi.webz.cz/knihy/Bestialni_Vrazi.txt

výsledkem dlouholetých zkušeností v terénu, mezi takovéto dedukce patří například: Jestliže je tvář oběti zohavena k nepoznání díky ranám nebo jinému druhu mučení, ve většině případů to ukazuje na dřívější styky mezi vrahem a obětí, další příklady mohou být následující: Zakryje-li pachatel tělo oběti šaty nebo jej schová, pravděpodobně se mu udělalo z činu špatně. Když pachatel přemístí tělo způsobem, aby byla oběť snadno nalezena, znamená to, že s ní soucítí a nechce ji nechat napospas klimatickým podmínkám, přeje si, aby byla nalezena a pohřbena. Pokud si pachatel přinesl vlastní zbraň, pak se jedná o sebevědomého člověka, který se ovládá, má zkušenosti a pravděpodobně pochází z jiného města a přijel autem. V případě, že je oběť zabita prudce, znamená to, že vrah je mladý, do dvaceti let nebo těsně po dvacítce, cítil se obětí ohrožen a chtěl se jí rychle zbavit. Když se na místě krvavého zločinu nachází nějaký velmi čistý prvek, jako je například vana pečlivě vyčištěná od krvavých skvrn, velmi pravděpodobně to znamená, že vrah byl před méně než šesti měsíci propuštěn z nějakého psychiatrického zařízení.²²

V závěru této kapitoly se ještě jednou vraťme k již zmiňovanému případu tzv. Mad Bombera a na tomto příkladu si ukažme, jak mohou v některých případech být některé závěry obsažené v psychologickém profilu až neuvěřitelně přesné. Psychiatr James Brusel, který v případě Mad Bombera vypracovával psychologický profil neznámého pachatele uvedl, že až policie pachatele dopadne, tak ten bude oblečen do dvouřadého saka a všechny knoflíky bude mít zapnuté. Když byl poté v roce 1957 zadržen pachatel George Metesky, bylo to v noci a policie ho vyrušila ze spánku, Metesky byl v pyžamu, ale požádal policisty o chvilku strpení, když poté vyšel z koupelny, měl na sobě dvouřadové sako a všechny knoflíky na něm byly skutečně zapnuty.²³

Ovšem sám Brusel přiznal, že v tomto případě byla shoda jeho „předpovědi“ s realitou při zatčení do jisté míry otázkou štěstí, oblek, jenž popsal, byl v té době poměrně běžný a šlo o bezvýznamný detail, tak se jej Brusel také pokusil odhadnout, v případě, že by se

²² Burgoin, Stéphane, *Bestiální vrazi*, Nakladatelství Nava, 1994, dostupné z: http://vrazi.webz.cz/knihy/Bestialni_Vrazi.txt

²³ Čírtková, Ludmila, *Forenzní psychologie*, Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2004, s.383

v tomto detailu mýlil, nic by se nestalo a každý by takovou maličkost přešel, ale právě kvůli těmto detailům, získal Bruselův profil takovou známost a takový věhlas.²⁴

I přes to, že se někdy podaří v profilu správně určit i tak až zarážlivě přesný detail jako v případě Mad Bombera bývá účinnost psychologického profilování dosti často přeceňována a od profilujícího psychologa jsou očekávány téměř až zázraky, za tento stav jistě nese odpovědnost kromě jiného také populární kultura, například romány Thomase Harrise pojednávající o sériovém vrahovi Hannibalu Lecterovi, v nichž vystupuje také geniální expert na psychologické profilování Will Graham, jak ale vyplývá z výsledků výše zmíněných studií, profilující experti jsou také pouze lidé a přesnost a efektivnost psychologického profilování má své meze a limity.

Psychologický profil se setkává především se dvěma výraznými omezeními:

- a) Psychologické profilování nelze použít univerzálně – Použije se pouze v těch případech, ve kterých místo činu a způsob provedení činu poskytují expertovi dostatek vodítek a záchytných bodů. Čin by měl vykazovat znaky, které poukazují na nějakou zvláštnost pachatele.
- b) Psychologické profilování je zpravidla jednou z posledních možností, jak případ vyřešit – Tradiční postupy vyšetřování jsou vyčerpány a nikam nevedou a existuje možnost, že profilování by mohlo přijít s novými poznatky a určit tak nový směr vyšetřování.²⁵

²⁴ Protivínský, Miroslav, Sestavování psychologického profilu neznámého pachatele, Kriminologický sborník, č. 6, 1994, s. 268-269

²⁵ Čírtková, Ludmila, Psychologické profilování: Mýtus a skutečnost, Kriminologika, č. 1, 1995, s. 26-27

1.5. Školy, přístupy, metody

1.5.1. Školy

1.5.1.1. Škola analýzy trestného činu FBI (Americký model)

Jedná se o deduktivní metodu, která je používána mimo jiné též FBI. Je to proces interpretace forenzních důkazů a důkladné studium jednotlivého pachatele za účelem přesné rekonstrukce chování na místě činu. Během tohoto procesu rekonstrukce záleží na schopnostech odborníka, zda rozpozná vzorce chování daného pachatele. Tato technika tedy stojí na schopnostech psychologa, který se ve vypracovávaném profilu soustředí zejména na motivaci činu. Zastánci této techniky publikují články a definují různé typologie pachatelů, avšak často bez určení metodologického zázemí, často se také soustředí na aspekty vlivu fantazie a motivace pachatele. Tento druh profilování je založen na obecných pravidlech chování pachatele vytvořených za letitou praxi daného odborníka. Hlavním přínosem školy analýzy trestného činu FBI je především rozdělení pachatelů trestného činu vraždy na pachatele organizované a pachatele neorganizované. Tato typologie byla posléze přenesena i na pachatele znásilnění a následně byla podrobena analýze v několika kritických studiích, které odhalily nejen její metodologické nedostatky, ale i omezenou použitelnost v praxi.²⁶

Psychologické profilování je zde tedy systematickým vyhodnocením všech dostupných informací o případu, jež jsou použity k podrobné psychologické rekonstrukci chování pachatele. Z rozboru chování se pak podle určitých pravidel a s využitím určitých teorií a modelů vysuzuje pravděpodobný profil pachatele. Analýzy jednotlivých profilovaných případů jsou evidovány a statisticky zpracovávány v databázi objasněných i neobjasněných případů. Díky komparaci a diferenciaci dat je možné

²⁶ Polišenská, Veronika Anna, Profilování pachatelů trestných činů, s. 2, článek dostupný z: <http://www.mvcr.cz/clanek/profilovani-pachatelu-trestnych-cinu.aspx>

jednotlivé činy posuzovat na základě podobností a vytvářet profil dle jistých zákonitostí nebo případně identifikovat další činy stejného pachatele.²⁷

1.5.1.2. Škola investigativní psychologie (Britský model)

Tento přístup se vyvíjí v Evropě, konkrétně ve Velké Británii a je zastoupen Centrem pro investigativní psychologii v Liverpoolu, které se soustřeďuje především na výzkum trestné činnosti. Tato škola používá koncepčně odlišné metody od školy analýzy trestného činu FBI při vytvoření psychologického profilu, tato rozlišnost vychází mimo jiné také z té skutečnosti, že škola analýzy trestného činu FBI vznikla jako první a škola investigativní psychologie vznikla částečně na základě studií kritizujících právě přístup FBI k dané problematice. Cílem investigativní psychologie je vytvořit vědeckou disciplínu, která bude vytvářet teorie, jež budou sloužit policejnímu vyšetřování. Tyto teorie jsou pevně zakotveny v empirické a vědecké psychologii. Škola investigativní psychologie se nezajímá pouze o výzkum trestných činů jako je vražda, znásilnění, vloupání či zhářství, ale zajímá se také o proces rozhodování policie během vyšetřování. Profilování podle školy investigativní psychologie je založeno na empirických výsledcích výzkumů obsahujících daný počet pachatelů určitého trestného činu. Na základě těchto výzkumů lze poté vytvořit inference týkající se chování pachatele určitého trestného činu. Vytvořený profil také poskytuje výzkumníkům možnost ověřit si jeho platnost a také může stát na počátku dalšího výzkumu.²⁸

Významným pojmem této školy je tzv. Geografické profilování, které vychází z poznatku, že mezi místy činu a místem bydliště hledaného pachatele existují určité, nikoliv nahodilé souvislosti.²⁹

²⁷ Čírtková, Ludmila, Forezní psychologie, Nakladatelství A. Čeněk, 2009, s. 381 – 387

²⁸ Polišenská, Veronika Anna, Profilování pachatelů trestných činů, s. 2 - 3, článek dostupný z: <http://www.mvcr.cz/clanek/profilovani-pachatelu-trestnych-cinu.aspx>

²⁹ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 21

1.5.2. Přístupy

1.5.2.1. Celostní přístup

Podle zásady dobrého celku musí každý zjištěný detail korespondovat s celkovým vyzněním či závěrem profilu. Je-li zjištěn nový dílčí poznatek (například na základě nového činu, vyděračského dopisu či jiného projevu pravděpodobného pachatele) ověřuje se, zda zapadá do stávajícího profilu. Není-li tomu tak musí být profil pozměněn či doladěn podle nových informací. Například znak over-killed může signalizovat spíše vztahový zločin. Dříve než se začne zkoumat, zda je někdo v blízkosti oběti, kdo by ji nenáviděl nebo koho by ponížila, se prověřuje, zda tento znak zapadá do rámce celého případu.³⁰

1.5.2.2. Pluralitní přístup

Pluralitní uvažování znamená, že expert může volit mezi poměrně velkými množstvím teoretických koncepcí a modelů, které aplikuje jako schéma výkladu na konkrétní trestný čin. Pomocí zvolené teorie dává trestnému činu určitý smysl, pachatelovo chování činí pochopitelným pro vnější okolí. Teoretické modely vlastně pomáhají interpretovat fakta o případu, třídí a vnáší řád a strukturu do získaných informací. Tak jako implicitní (privátní a předvědecké) teorie pomáhají člověku zvládnout komplexitu světa, pomáhají teoretické modely zvládnout komplexitu vyšetřovaného zločinu.³¹

³⁰ Čírtková, Ludmila, Forenzní psychologie, Nakladatelství A. Čeněk, 2009, s. 375

³¹ Čírtková, Ludmila, Forenzní psychologie, Nakladatelství A. Čeněk, 2009, s. 375-376

1.5.3. Metody

1.5.3.1. Proaktivní metoda

Metoda nazvaná proaktivní využití psychologického profilu úzce souvisí se spoluprací s médii. Probíhá pomocí tiskových konferencí, výzvami v novinách a zpravodajství a jejím hlavním cílem je oslovení neznámého pachatele. Je sestaven seznam informací, které je možno sdělit veřejnosti tak, aby pachatele vyprovokovaly, ale zároveň nepřispěly k jeho další trestné činnosti. Protože je to metoda nesoucí značné riziko, bývá využívána pouze v případech, kdy standardní postupy nepřinesly kýžený výsledek.³²

1.5.3.2. Geografické profilování

Vychází z poznatku, že mezi místy činu a zázemím hledaného pachatele existují určité, nikoliv nahodilé souvislosti. Zázemím se v tomto případě rozumí okolí pachatele důvěrně známě, například okolí jeho bydliště či pracoviště. Zároveň ale musí pachatel počítat s možností, že právě v jeho zázemí ho mohou lidé snadno rozpoznat. Oblast, v níž se pohybuje a v níž páchá své činy, se časem zvětšuje a rozšiřuje stejně jako jeho sebejistota, sebevědomí a zkušenosti.

Profesor David Canter přišel s tzv. Kruhovou hypotézou, kde se snaží přesněji určit místo zázemí pachatele. Canter zjistil, že po nějaké době se pachatel opět přibližuje k místu svého zázemí. Kruhová hypotéza tedy spočívá v tom, že se na mapě znázorní místa činu a pozornost se věnuje těm, která jsou od sebe nejvíce vzdálená. A právě tato vzdálenost je průměrem kruhu (odtud kruhová hypotéza) v jehož středu se nachází zázemí pachatele.³³

³² Čírtková, Ludmila, Forenzní psychologie, Nakladatelství A. Čeněk, 2009, s. 381-382

³³ Čírtková, Ludmila, Forenzní psychologie, Nakladatelství A. Čeněk, 2009, s. 382

1.5.3.3. Forezní psycholingvistika

Psycholingvistika je sice samostatná disciplína, ale bývá také uváděna jako jedna z možných metod při psychologickém profilování a tvorbě psychologického profilu. Zatímco psychologické profilování bere v potaz především chování neznámého pachatele, forezní psycholingvistika se zabývá jeho řečovými projevy. Používá se za předpokladu, že jsou u neznámého pachatele známy nějaké řečové projevy a to buď v mluvené formě (telefonáty, zvukové záznamy apod.) nebo v písemné formě (dopisy, výhružky apod.). U písemné formy je stavebním kamenem především obsahová stránka textu. Slovní projevy jsou u každého jedince odlišné, záleží na znalostech, věku a dalších kritériích. Tímto rozbořením se tedy dá podobně jako při profilování dospět k určitému úsudku, do jaké společenské vrstvy asi pachatel patří, jaké má vzdělání, zaměstnání, jaký je jeho přibližný věk, ale také motivace, zda je osoba do trestného činu zapojena citově, dále také míru nebezpečnosti, rysy psychopatie a mentální vyspělost. V některých zemích lze také na základě akcentu určit pachatelovo místo původu. U anonymních dopisů lze také usuzovat na pohlaví pachatele. S forezní psycholingvistikou souvisí také posuzování vážnosti hrozby.³⁴

1.6. Organizovanost a neorganizovanost pachatele

Pro účely psychologického profilování se rozlišují dva základní typy deliktů:

- 1) Organizované delikty
- 2) Neorganizované delikty

Pro posouzení, zda se jedná o organizovaný či neorganizovaný delikt je rozhodující scéna deliktu tzn. Místo deliktu. Při neorganizovaném deliktu je scéna ledabylá, situační a náhodná, vše nasvědčuje tomu, že násilí vůči oběti bylo náhlé, oběť byla útokem překvapena, často jsou přítomny sexuální aktivity s tělem oběti, tělo zůstává na místě činu, což zpravidla platí i pro vražednou zbraň. U organizovaného deliktu vykazuje jeho scéna zcela jiný ráz, z indicií na místě deliktu lze usoudit, že čin byl připravován, volba

³⁴ Čírtková, Ludmila, Forezní psychologie, Nakladatelství A. Čeněk, 2009, s. 384-385

oběti a místa činu má určitý řád, samotnému usmrcení předchází jiné agresivní nakládání s obětí, scéna je často naaranžována, tělo oběti bývá transportováno jinam nebo přímo skrýváno, zbraň na místě činu zpravidla chybí apod.

Dvoji scéně deliktu odpovídají rovněž dva typy pachatelů. Při psychologickém profilování se zvažují dva základní typy neznámého pachatele:

- 1) Organizovaný pachatel
- 2) Neorganizovaný pachatel

Neorganizovaný pachatel představuje zpravidla asociální osobnost, má většinou podprůměrnou inteligenci, v komunikaci je spíše neobratný, nepěstuje příliš sociální kontakty s jinými lidmi, nevede běžný sexuální život a to zpravidla kvůli své vlastní nedostačivosti, často prodělal nepříznivé dětství, žije samotářským způsobem, jeho bydliště se nachází obyčejně v okolí místa činu.

Organizovaný pachatel představuje k pachateli neorganizovanému určitý protipól, disponuje průměrnou až nadprůměrnou inteligencí, je sociálně i sexuálně kompetentní, často mívá vysoký sociální status ve vlastní rodině, vykonává spíše kvalifikovanou práci, zpravidla žije s partnerkou, kriminálnímu činu nezřídka předchází situační stres, v průběhu útoku ovládá svoji náladu, po deliktu sleduje informace o probíhajícím vyšetřování, též je po deliktu schopen změnit zaměstnání a bydliště.

Jedním ze znaků scény deliktu je například nakládání s tělem oběti. V psychologickém profilování se rozlišují tři základní způsoby nakládání s tělem oběti, jedná se o odhození, ukrytí a vystavení. Odhození je chápáno jako příznak neorganizovanosti, svědčí pro přítomnost panické reakce u pachatele bezprostředně po spáchání útoku, v jeho prožívání dominuje jediné úsilí a to zbavit se těla oběti co nejrychleji a co nejjednodušším způsobem. Ukrytí těla je naopak chápáno jako příznak organizovanosti, je zde pravděpodobné, že pachatel svůj čin dobře předběžně rozvážil, bezprostředně po činu zvládá své emoce a je schopen situačně účelného jednání. Vystavení těla pak naznačuje, že si pachatel přál, aby bylo tělo nalezeno, je to příznak určité tendence k rituálnímu, symbolickému chování. Pro vystavení těla existují dvě hlavní pohnutky,

buď je to pachatelův osobnostní zájem o oběť, nebo její rodinu anebo jde o snahu vysmívat se policii, provokovat rodinu a přátele oběti a dráždit veřejnost.³⁵

1.7. Obsah psychologického profilu

Výsledkem psychologického profilování je psychologický profil neznámého pachatele, ten by měl zpravidla zahrnovat následující údaje:

- 1) Pravděpodobné pohlaví pachatele a přibližný věk
- 2) Rodinný stav a orientační odhad sociálních vazeb
- 3) Dosažené vzdělání a předpokládanou úroveň rozumových schopností
- 4) Pravděpodobné zaměstnání či profesní oblast
- 5) Relativně stabilní, pro okolí zřetelné projevy chování
- 6) Stupeň sexuální zralosti a případnou sexuální deviaci
- 7) Kriminální minulost
- 8) Odhad bydliště ke vztahu k místu činu
- 9) Pravděpodobnou reakci na vyšetřování
- 10) Pravděpodobnost opakování deliktu³⁶

1.8. Osoba profilovače

Profilující odborník musí mít značné znalosti z řady různých oborů, především v oblasti psychologie, psychopatologie, kriminalistiky, kriminologie, kromě teoretických znalostí je ovšem také nezbytné, aby měl praktické zkušenosti s konkrétním druhem deliktu, na jehož pachatele psychologický profil vytváří. I pokud má profilovač dostatečnou odbornost spočívající v teoretických znalostech i v praktických zkušenostech, tak je vlastně bezradný, dokud mu není poskytnuto dostatečné množství informací o deliktu a

³⁵ Čírtková, Ludmila, Forenzní psychologie, Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2004, s.379 – 380

³⁶ Čírtková, Ludmila, Forenzní psychologie, Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2004, s.380 - 381

to takových, na jejichž základě je možné psychologický profil sestavit, dostatek informací je tedy stavebním kamenem při sestavování psychologického profilu.³⁷ K tomu, aby se člověk mohl stát dobrým profilovačem je nezbytně nutné, aby byl schopen zpracovat a vyhodnotit širokou škálu usvědčujících důkazů a materiálů. Musí být schopen dokázat se vžít do pocitů zúčastněných deliktu a to jak do role oběti, tak do role pachatele. Musí být taktéž schopen dokázat si v duchu to, jak trestný čin probíhal. K tomu se nuzně potřebuje dozvědět co možná nejvíce informací o oběti, aby se mohl vžít do její situace, aby si mohl představit, jak oběť reagovala a aby si by schopen představit a prožívat její strach. Stejně tak se ale musí být schopen vcítit do postavy pachatele, spolu s ním plánovat a porozumět jeho vzrušení a uspokojení v tom konkrétním okamžiku, ve kterém se pachatel stává pánem situace a ovládá jiného člověka.³⁸

Cílem profilovače je poskytnout dostatek informací vyšetřovatelům a umožnit jim tak lepší nebo vhodnější nasměrování a směřování jejich vyšetřování.

Svým způsobem profiluje osobnost pachatele každý kriminalista, když vytváří první vyšetřovací verzi a svou vlastní představu o pachateli. Avšak na rozdíl od tohoto přirozeného profilování, psychologické profilování představuje metodu, která má určitá pravidla a využívá různé koncepce, modely a poznatky psychologické teorie i praxe.³⁹ Každý vyšetřovatel si při vyšetřování klade tu stejnou otázku, kdo takový čin mohl spáchat a představuje si pachatele určitým individuálním způsobem, ze svých vlastních zkušeností může odhadovat vlastnosti a charakteristiky pachatele daného zločinu. Z hlediska představy pachatele a vypracování psychologického profilu na základě vlastních zkušeností je jistě zajímavý případ, který se udál ve Spojených státech amerických v osmdesátých letech, kdy probíhalo rozsáhlé vyšetřování a pátrání po vrahovi prostitutek, jenž byl znám pod přezdívkou Vrah od zelené řeky, podle místa,

³⁷ Kaplan, Miroslav, Psychologické profilování a analýze násilných trestných činů, Bezpečnostní teorie a praxe, Sborník PA ČR, č. 2, 2002, s. 185

³⁸ Kaplan, Miroslav, Psychologické profilování a analýze násilných trestných činů, Bezpečnostní teorie a praxe, Sborník PA ČR, č. 2, 2002, s. 185

³⁹ Kaplan, Miroslav, Psychologické profilování a analýze násilných trestných činů, Bezpečnostní teorie a praxe, Sborník PA ČR, č. 2, 2002, s. 185

kde byly nalezeny některé z obětí. Toto vyšetřování bylo velmi zdlouhavé, ocitlo se ve slepé uličce a na řadu tedy přišlo psychologické profilování. Byl vytvořen psychologický profil jedním z analytiků FBI, ale vyšetřujícímu agentovi se nezdál zcela správný a proto se rozhodl pro nekonvenční krok a navštívil v cele smrti známého sériového vraha Theodora Roberta Bundyho, který se po vzájemném rozhovoru nabídl, že se pokusí vytvořit svůj vlastní psychologický profil Vraha od zelené řeky, což také následně provedl. Zajímavostí je fakt, že po dopadení Garyho Leona Ridgwaye, který byl obávaným Vrahem od zelené řeky, se psychologický profil vytvořený Tedem Bundym ukázal jako daleko přesnější a výstižnější, než profil vypracovaný analytikem z FBI. Bylo to především proto, že oba sérioví vrazi zacházeli s oběťmi obdobným způsobem, Bundy tedy vlastně při vypracovávání profilu vycházel ze svých vlastních zkušeností, ze svých vlastních zážitků a myšlenek a zároveň předpokládal, že druhý pachatel uvažuje a jedná podobně jako on sám. Bundy se po vypracování profilu snažil dohodnout s policií na trvalé spolupráci, nabízel, že bude s vyšetřovateli konzultovat podobné případy a vypracovávat psychologické profily výměnou za to, že mu bude trest smrti, k němuž byl odsouzen snížen na trest doživotní, s touto dohodou ovšem neuspěl a v roce 1989 byl popraven na elektrickém křesle. Gary Leon Ridgway byl i kvůli chybám při vyšetřování (byl již dříve zatčen, ale posléze opět propuštěn) definitivně dopaden a zatčen až v roce 2001 a byl odsouzen k 48 doživotním trestům za 48 prokázaných vražd.⁴⁰

1.9. Konkrétní příklady psychologického profilu

V této části práce předložím na ukázkou příklady tří konkrétních psychologických profilů, v prvních dvou případech se jedná o psychologický profil neznámého pachatele vraždy a ve třetím případě se jedná o psychologický profil neznámého pachatele série vražd (sériového vraha známého pouze pod přezdívkou Zodiac).

⁴⁰ Bourgoin, Stephane, Černá kniha sériových vražd, Nakladatelství XYZ, 2005, s. 521

Příklad č. 1:

Dvanáctiletý chlapec byl zavražděn, během dne, v blízkosti svého bydliště, kde bydlel s rodiči. Jednoho dne šel chytat ryby, a protože se dlouho nevracel, tak ho šel jeho otec hledat. Cestou k rybníku našel synovo mrtvé tělo. Bylo zjištěno, že oběť byla zastřelena zezadu z malé vzdálenosti střelnou zbraní ráže 22. Po smrti ji pachatel bodnul do horní části trupu, prokázán byl také anální styk s chlapcem. Pachatel poté celé tělo umyl, zapnul zip na chlapcových kalhotách a oblékl jej do úplně nového trička správné velikosti.

Profilující expert došel k závěru, že pachatel byl pedofilního zaměření, běloch (vzhledem k tomu, že oběť byla bílé pleti). Ze skutečnosti, že oběť byla oblečena do trička správné velikosti a zastřelena z malé vzdálenosti, usoudil, že pachatel se s obětí znal nebo ji alespoň dříve potkal a zároveň, že se jedná o organizovaný delikt a kontrolujícího se pachatele. Bodnutí do hrudi bylo vysvětlováno jako projev pikerismu. Umytí a vystavení těla je zase projevem citového vztahu k oběti. Posmrtné znásilnění svědčí o sexuální nedostačivosti pachatele, ale i o soucítění s obětí. Promyšlenost činu nasvědčuje tomu, že pachatel nežije v blízkosti a že nejednal impulzivně.

Pachatel tedy musel být muž bílé pleti ve věku mezi 45 až 55 let (empirická databáze), s průměrnou nebo nadprůměrnou inteligencí. Nejspíše vystudoval vysokou školu a vykonává práci, při níž se dostává do kontaktu s dětmi. Je svobodný, bezdětný, sexuálně neschopný, používá velký automobil, který je starý dva až pět let, klasické barvy. Pachatel, který byl posléze zadržen, pracoval jako úředník a nebydlel v místě spáchání deliktu, byl tu ovšem několik dní služebně a v tu dobu se s obětí seznámil. Měl nadprůměrnou inteligenci, vystudoval vysokou školu a vlastnil automobil černé barvy a větší velikosti, jenž byl starý čtyři roky.⁴¹

Příklad č. 2:

Kolem třetí hodiny odpoledne bylo na střeše apartmánového bytu nalezeno mrtvé tělo ženy. Ta byla uškrcena, pachatel oběti také zlomil nos a čelisti, na stehnech byly

⁴¹ Buďveselová, Kateřina, Psychologický profil pachatelů sexuálních deliktů – Rigorózní práce, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2006, s. 43

nalezeny stopy posmrtného pokousání, pachatel oběti také odřezal bradavky, které byly položeny na jejím těle, na těle se také našlo sperma, v pochvě měla zasunutý deštník a na vnitřní straně stehů nápis Fuck you. Vedle těla se nacházela stolice přikrytá jejími svršky. Z ohledání místa činu vyplynulo, že se pachatel oběti zmocnil na schodech a odtud ji odvedl na střechu.

Vydeme-li z hlediska rizika oběti, zjistíme, že oběť byla obětí rizikovou (podle povolání, životního stylu, místa bydliště apod.). Bylo známo, že žena měla menší tělesnou vadu a nízké sebevědomí, rovněž byla křehké tělesné konstituce. Vše, co pachatel použil, patřilo oběti. Neměl žádnou zbraň. Čin byl tedy spontánní a neplánovaný, pachatel dopředu nevěděl, že zrovna v tento den a na tomto místě ženu potká. Oběť podle všeho nebojovala ani nekřičela. Oběť tedy pachatele nepovažovala za zdroj nebezpečí, buď jej znala anebo v ní vzbuzoval důvěru (např. pošťák či vrátný). Pachatel oběť omráčil, případně okamžitě zabil, tělo odvedl na střechu, zde ho vysvlékl a ventiloval své fantazie, které vyústili v masturbaci. Pachatel místo činu dobře znal a věděl, že se zde v předemtnou dobu nebudou vyskytovat žádní svědci. V domě buď pracoval, nebo bydlel. Pachatel vykonal na oběti řadu posmrtných manipulací, učinil vše, co si představoval nebo znal z pornografie, oběť zanechal v nedůstojné pozici, nepocituje žádnou lítost a své jednání považuje za oprávněné.⁴²

Pachatelem tedy musel být muž bílé pleti mezi 25 až 35 lety. Je průměrně inteligentní, zřejmě přerušil vyšší vzdělání, nebyl u armády a v současnosti je buď nezaměstnaný, nebo vykonává nekvalifikovanou práci. Pachatel je sexuálně nezkušený, není ženatý, trpí sadistickými skony a má bohatou pornografickou sbírku. Čin dopředu nepřipravoval a po něm neměl žádné pocity viny. Oběť zanechal v provokující poloze, ví, že jej policie osloví a až se tak stane, bude se jevit jako kooperativní.⁴³

⁴² Čírtková, Ludmila, Psychologické profilování: Teoretický základ a empirické databáze, Kriminalistika č.2, 1995, s. 116

⁴³ Buďveselová, Kateřina, Psychologický profil pachatelů sexuálních deliktů, Rigorózní práce, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2006, s. 44 - 45

Příklad č. 3:

Třetí příklad se týká sériového vraha, jenž působil v šedesátých a sedmdesátých letech dvacátého století v San Franciscu a jeho okolí, počet jeho obětí nelze přesně určit, potvrzených obětí je pět, policie měla za to, že obětí mohlo být více než třicet a on sám se v posledním dopise, jenž policii zaslal, přiznává k třiceti sedmi vraždám, tento pachatel nebyl nikdy odhalen a je znám pouze pod přezdívkou Zodiac. Co se týká metody páchaní jeho zločinů tak ta vypadala následovně: Zabíjel o víkendech, v okolí vodních ploch, za úplňku nebo při novoluní. Přepadával dvojice, ve vraždách obvykle nějakým způsobem figurovaly automobily. Oběti byly zpravidla mladé studentky a studenti, všechny přepadl za soumraku nebo v noci, motivem nebyla nikdy loupež. Nikdy nedošlo ani k sexuálnímu zneužití. Vrah měl po zavraždění oběti potřebu se svým činem pochlubit a to buď telefonicky, nebo písemně formou dopisů zasílaných na policii a do novin. Vraždil na místech, které byly známé tím, že se tam schází milenci. Používá více zbraní, v některých případech oběti zastřelí střelnou zbraní, v jiných případech je ubodá nožem. Často používal baterku připevněnou ke zbraní. Minimálně tři oběti byly zavražděny v blízkosti parkoviště.

Psychologický profil Zodiaca:

Paranoidní bludy velikášského typu. Trpí psychózou. V dětství Zodiac pravděpodobně týral zvířata, měl dominantní matku, otce slabocha nebo dokonce žádného, bohatý svět představ a fantazií, zmatené vnímání lásky a násilí dochází k jejich záměně. Typ člověka, který by mohl být fanouškem policie a jejich práce, je možné že ve svém autě vozí policejní vybavení, sbírá zbraně a mučicí nástroje. V okamžicích krize je klidný, vyrovnaný a chladnokrevný. Vše pečlivě plánuje, své zločiny si dokonce možná i nacvičuje. Po několika týdnech opakuje podobné přepadení ve stejné oblasti. Rád se vysmívá policii a provokuje ji. Ve styku s okolním světem je tajnůstkářský a obezřetný. Velmi ho rozzuří, když o něm policie šíří nepravdivé zprávy. Ve svých dopisech je dosti pravdomluvný. Jeho telefonáty a dopisy označené „prosím spěšně doručit redakci“ svědčí o tom, že se Zodiac nemůže dočkat, aby se pochlubil se svými skutky. Soudě dle dopisu zaslaného příbuzným jedné z obětí je zřejmé, že mu dělá potěšení působit jim

bolest. Je pro něj charakteristické napodobování, nikoliv vynalézavost, všechno co udělal, odněkud odkoukal. Vždy se ujistí, že žena zemře (některé jeho mužské oběti napadení přežily, ženské oběti nikoliv). Policii telefonuje vždy z blízkosti policejní stanice, aby slyšel sirény policejních vozů jedoucích na místo činu. Plánuje dopředu (u jedné z vražd měl dopředu připravenou prádelní šňůru, již poté svázal oběti). Má pocit, že je pronásledován. Po každém přepadení a během psaní dopisů masturbuje. Zodiac zabíjí zblízka, aby ho jeho oběti viděly. Je ovlivněn měsícem, přílivem a odlivem. Je pravděpodobné, že je voajér (sexuální slídič). Má ironický a výsměšný způsob vyjadřování. Nejspíše trpí silnými a častými bolestmi hlavy. Rorschachův test u něj evokuje tvary a odpovědi související s písmenem Z. Své zločiny bude opakovat. Rozkoš z provokování policie se u něj nakonec může stát motivem ke spáchání dalších zločinů. Chová se často velice inteligentně. Fyzicky je silný, možná až abnormálně. Je nevyčísitelný a nenapravitelný. Nemá žádné výčitky svědomí. Často si vybírá oběti se specifickým zaměstnáním (drtivá většina obětí byli studenti). Nechává si suvenýry. Při vraždách spáchaných nožem bodá oběť tak dlouho, dokud nedosáhne orgasmu. Spáchané zločiny si pamatuje do nejmenších detailů. V souvislosti s jeho fascinací policejní prací je pravděpodobné, že v minulosti žádal o práci u policejního sboru. Má potřebu mít nad někým moc. Homosexualita u něj není vyloučena. Jako dítě si pravděpodobně často hrál na vlastní popravu a zohavoval panenky. Je šikovný a přesvědčivý lhář. Představuje si, jak zabíjí vlastní matku. Oběť považuje za věc. Při psaní dopisů kouří marihuanu, pije alkohol nebo bere nějaká narkotika. Je to sexuální sadista, vraždí kvůli sexuálnímu uspokojení. Je možné, že nikdy neměl normální pohlavní styk se ženou, má velmi omezenou schopnost navazovat sexuální vztahy. Vyvíjí velkou snahu, aby vypadal a choval se normálně a aby nebyl dopaden.⁴⁴

Na závěr pro lepší pochopení Zodiacovy osobnosti si dovolím použít citát, který pochází z jednoho z jeho dopisů: „Rád zabírám lidi, protože je to veliká legrace. Je to mnohem zábavnější než zabíjet divokou zvěř v lesích. Člověk je totiž to nejnebezpečnější lovné zvíře určené k zabíjení“.

⁴⁴ Graysmith, Robert, Zodiac, Armex Praha, 1995, s. 295 - 297

1.10. Vybrané aspekty profilu sériového vraha

V této části se budu zabývat pěti vybranými aspekty profilu sériového vraha (intelektuální schopnosti, vzdělání, vražedná mobilita – akční rádius, hranice prvního pohlavního styku, věk první vraždy) a to z pohledu procentuálního zastoupení jednotlivých sériových vrahů v určité kategorii (např. nadprůměrná, průměrná, podprůměrná inteligence apod.), činit tak budu za pomoci studií vytvořených za účelem těchto problémů, jenž na následujících řádcích předestřu.

1.10.1. Intelektuální schopnosti

Harbort a Mokros provedli studii 56 německých sériových vrahů bez rozlišení vražedného motivu mapující období 1945 – 1995 a dospěli k následujícím výsledkům: 5,4% zkoumaných sériových vrahů bylo v pásmu vysoce nadprůměrné inteligence (hodnota IQ nad 120), v pásmu nadprůměrné inteligence (hodnota IQ – 110 až 119) bylo 8,9%, průměrného intelektu (hodnota IQ – 90 až 109) dosahovalo 67%, v pásmu podprůměrné inteligence (hodnota IQ – 80 až 89) to bylo 10,7% a konečně hraniční stupeň rozumových schopností (hodnota IQ – 70 až 79) byl zjištěn u 7,1% pachatelů.⁴⁵ Další výzkum, tentokrát z USA zaměřený na 174 sériových vrahů posuzoval, jakým způsobem se proměňuje průměrná úroveň IQ v závislosti různé proměnné modu operandi. Tito pachatelé byli rozděleni do skupin a posuzovaly se tři faktory: organizovanost a neorganizovanost pachatele, metoda usmrcení oběti a motiv. Dospělo se k následujícím výsledkům:

- 1) Organizovanost a neorganizovanost – Průměrná hodnota IQ organizovaného pachatele činila 113,9 a průměrná hodnota IQ neorganizovaného pachatele činila pouze 92,5.
- 2) Metoda usmrcení – Ubodání – 88,7 Zastřelení – 99,3 Uškrcení – 99,5
Ubití – 104,1 Více užívaných metod – 98,0.

⁴⁵ Harbort, Stephan a Mokros, Andreas, Serial murderers in Germany from 1945 to 1995, Sage Publication, 2001, s. 318 – 319

3) Motiv – Zisk – 90,9 Sex – 96,1 Požitek – 100,4 Vztek – 101,1.⁴⁶

Do této studie do faktoru metoda usmrcení její tvůrci zahrnuli i metodu usmrcení výbušninou, což je ovšem především doména masových vrahů nikoliv vrahů sériových, průměrná výše IQ v této skupině vyšla 138, což je v porovnání s ostatními posuzovanými metodami usmrcení číslo skutečně vysoké a to možná až překvapivě, ovšem na druhou stranu je to poměrně logické vzhledem k složitosti této metody usmrcení.

Obě výše zmíněné studie mimo jiné dokazují to, že názor, že sérioví vrazi jsou sice šílení, ale zároveň jsou geniální je pouze mýtem.

1.10.2. Vzdělání

Výzkum Harborta a Mokrose u 58 německých sériových vrahů uvádí, že 63,8% z nich mělo špatné výsledky ve škole, 43,1% minimálně jednou opakovalo ročník a 39,7% zakončilo základní školu předčasně. Do režimu vzdělání jedinců s poruchami učení bylo zařazeno 18,9%. Základní školu dokončilo jen 55,2%, střední školu 13,8% a gymnázium 12,1%. Univerzitně vzdělané sériové vrahy v této německé studii nenacházíme vůbec, ovšem u amerických sériových vrahů se tento typ vyskytuje u 5 - 8% (v závislosti na konkrétní studii). Výzkum Harborta a Mokrose však přináší i další zajímavé postřehy v oblasti sociální adjustace a zaměstnání. Údajně 33,4% zkoumaných sériových vrahů vykonávalo po ukončení či po odchodu ze školy dělnické profese, nemanuální zaměstnání vykonávalo 11,9%, samostatnou výdělečnou činnost 6,8% a dlouhodobě nezaměstnaných bylo 39,3%.⁴⁷

⁴⁶ Drbohlav, Andrej, *Psychologie sériových vrahů*, Grada Publishing, 2013, s. 36

⁴⁷ Harbort, Stephan a Mokros, Andreas, *Serial murderers in Germany from 1945 to 1995*, Sage Publication, 2001, s. 318

1.10.3. Vražedná mobilita – akční rádius

Akční rádius vymezuje geografický prostor a přesnou lokaci všech vražd jednoho pachatele ve spojení s časovou osou. Jedná se o okruh, v němž se pachatel pohybuje a páchá násilnou trestnou činnost. V momentě kdy se vyšetřovatelům podaří potvrdit a propojit více vražd jednoho pachatele, pak má jejich zanesení do geografické mapy významný přínos pro predikci případných dalších vražd a také profil předpokládaného pachatele.

Existuje řada rozdělení, ale obecně je možné sériové vrahy rozdělit na takzvané stabilní a kočovné.⁴⁸ Popřípadě k nim lze přiřadit ještě třetí typ a tím jsou sérioví vrazi teritoriální.⁴⁹

- 1) Stabilní vrazi – Žijí a pracují ve stejné lokalitě po dlouhou dobu. Někdy se stává jejich byt přímo místem činu. Oběti přicházejí do jejich domu většinou dobrovolně za účelem sexu nebo pomocí vrahovy lsti. Loví a zabíjejí v blízkém prostředí svého domu. Lákají oběti v barech, nádražích či parcích. Těla likvidují na místě vraždy nebo na nedalekém předem připraveném místě. Někteří dokonce vykopou hrob ještě předtím, než vůbec začnou se zabíjením. Svědčí to o organizovanosti pachatele, neboť se tím nechtějí později zdržovat. Tito vrazi se mohou vracet na místo činu nebo ke hrobům svých obětí. Zřídka cestují, a pokud ano, tak pouze na služební cesty či návštěvy příbuzenstva. Do této kategorie spadá například mercy killer, jenž vraždí v rámci jedné zdravotnické instituce (nemocnice, dům s pečovatelskou službou apod.)
- 2) Kočovní vrazi – Cestují po celé zemi nebo i na území jiných států. Nezdržují se na žádném místě příliš dlouho. Nemají trvalé bydliště ani zaměstnání nebo jsou zaměstnání například jako řidiči kamionu. Těla svých obětí se zpravidla nijak nezbavují a ponechávají je přímo na místě vraždy.

⁴⁸ Burgoin, Stéphane, Bestiální vrazi, Nakladatelství Nava, 1994, dostupné z: http://vrazi.webz.cz/knihy/Bestialni_Vrazi.txt

⁴⁹ Newton, Michael, The Encyclopedia of serial killers, Checkmark books, New York, 2000, s. 157 - 158

- 3) Teritoriální vrazi – Žijí a pracují v jedné lokalitě nebo žijí na jednom místě a pracují území regionu, přičemž mapa obětí může vyjadřovat obvyklou cestu mezi těmito dvěma body. Vraždí v prostředí regionu, většinou v dojezdu 5 – 30 km, v závislosti na aglomeraci a geografickém charakteru. Oběti jsou často přepadeny a zavražděny v jejich vlastním domě nebo se jedná o stopaře, kdy místem vraždy je odlehlá lokace nebo vrahovo auto. Region dobře znají.

Studie provedená v profilech 590 sériových vrahů z USA a zaměřená na geografické rozdělení jejich vražedné aktivity rovněž vyjádřila průměrný počet obětí těchto tří typů sériových vrahů. Rozdělení a veškerá data této studie ovšem nelze vnímat globálně a to především z důvodu značných geografických odlišností, je použitelná tedy pouze pro Spojené státy americké, toto jsou její výsledky:

- 1) Stabilní vrazi – četnost výskytu – 5%, průměrný počet obětí – 8,0
- 2) Kočovní vrazi – četnost výskytu – 42%, průměrný počet obětí – 7,8
- 3) Teritoriální vrazi – četnost výskytu – 53%, průměrný počet obětí – 5,2⁵⁰

1.10.4. Hranice prvního pohlavního styku

Nejprve se podívejme na data udávaného prvního pohlavního styku v běžné populaci České republiky na základě rozsáhlého průzkumu Petra Weisse a Jaroslava Zvěřiny z roku 1999, kteří uvádějí, že průměrný koitální debut u 804 dotázaných chlapců, je v osmnácti letech, a že pouze 5,2% chlapců zažilo první pohlavní styk před patnáctým rokem života.⁵¹ V rámci komparativního výzkumu behaviorálních prediktorů, jenž prováděl Andrej Drbohlav na základě dostupných informací u 49 sexuálních sériových vrahů byly zjištěny hodnoty výrazně nižší. Průměrný věk koitálního debutu u těchto jedinců je již ve dvanácti letech, tedy o celých šest let dříve než vyplývá z výzkumu Weisse a Zvěřiny u běžné populace. Do patnácti let života zažívá první pohlavní styk celých 70% těchto jedinců. Druhým údajem možného srovnání je četnost výskytu

⁵⁰ Lester, David, Suicide in mass murderers and serial killers, Journal suicidology online, č.1, 2010 s. 22 – 23

⁵¹ Weiss, Petr a Zvěřina, Jaroslav, Sexuální chování obyvatel ČR – Výsledky národního průzkumu, Praha: Alberta Plus, 1999, s. 8 – 12

kostálních debutů u chlapců od devatenácti let výše, kdy se v běžné populaci jedná téměř o 33% jedinců, zatímco mezi zkoumanými sexuálními vrahy jsou to pouze 4% z nich.⁵² Z těchto čísel je tedy nadevší pochybnost patrné, že být to samozřejmě není pravidlem, tak existuje mezi nízkým věkem prvního pohlavního styku a pácháním násilné trestné činnosti se sexuálním motivem přímá úměrnost.

1.10.5. Věk první vraždy

Z výzkumu sériových vrahů z celého světa, jenž provedl Andrej Drbohlav vychází, že průměrný věk při spáchání první vraždy je 27,71 let.⁵³ Tato čísla se objevují i v již několikrát zmiňovaném průzkumu Harborta a Mokrose, jimž vyšlo, že průměrný věk prvního útoku u sexuálně motivovaných vrahů je 22,5 let a u ostatních sériových vrahů je průměrný věk jejich první vraždy 27,5 let.⁵⁴

Nejnižší věk v době první vraždy s nesexuálním motivem měl ve skupině zkoumané Drbohlavem jistý Edward Carroll Cole, jenž v osmi letech zcela plánovaně utopil svého spolužáka (agresora, který jej šikanoval). Nejnižší věk v době první vraždy se sexuálním motivem měl v této skupině Adolf Morales, jenž ve čtrnácti letech znásilnil dívku a posléze ji uřezal zaživa nadra a nechal ji zemřít v mělkém hrobě a to proto, že její údajně zesměšnila mezi vrstevníky. Naopak nejstarším ve zkoumané skupině byl Angelo Buono, jenž svou první sexuálně motivovanou vraždu spáchal až ve věku 43 let. Jedním z nejmladších pachatelů mnohonásobné vraždy v sérii byla paradoxně dívka jménem Mary Flora Bellová, která zavraždila dva malé chlapce, když jí bylo deset, respektive jedenáct let. Naopak vůbec nejstarším byl v době první vraždy Ray

⁵² Drbohlav, Andrej, Koncept behaviorální predikční analýzy u sexuálních sériových vrahů - Rigorózní práce, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta s. 60

⁵³ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 52

⁵⁴ Harbort, Stephan a Mokros, Andreas, Serial murderers in Germany from 1945 to 1995, Sage Publication, 2001, s. 320 – 324

Copeland, který sérii vražd začal až v pozdním věku 73 let (společně se svou manželkou zavraždil minimálně pět lidí).⁵⁵

Na závěr ještě několik čísel z výzkumu Stephana Bourgoina, jemuž vyšlo, průměrný věk sériových vrahů v okamžiku spáchání jejich první vraždy je 27,27 let (což znamená, že toto číslo se téměř přesně shoduje s předchozími výzkumy) a v době jejich poslední vraždy je průměrný věk sériového vraha 31,44 let. Pro zajímavost Bougoin uvádí také průměrný věk v okamžiku spáchání první vraždy u vrahů masových a záchvatových, u masových vrahů je to 31,15 let a u záchvatových vrahů 29,85 let.⁵⁶

⁵⁵ Drbohlav, Andrej, *Psychologie sériových vrahů*, Grada Publishing, 2013, s. 52

⁵⁶ Burgoin, Stéphane, *Bestiální vrazi*, Nakladatelství NAVA, 1994, dostupné z: http://vrazi.webz.cz/knihy/Bestialni_Vrazi.txt

2. Sériová vražda a sériový vrah

2.1. Odlišení od jiných druhů mnohonásobných vražd

V informačních médiích, v televizních pořadech i seriálech se velmi často setkáváme s naprosto mylným označením mnohonásobných vražd. Mnozí totiž používají pojmy sériová vražda a masová vražda pro jakýkoliv čin, při němž bylo zavražděno více obětí, jako by tyto pojmy byly totožné, či dokonce v horším případě tyto pojmy navzájem zaměňují. Přičemž profil a činy pachatelů těchto činů, tedy sériového vraha a masového vraha, jsou často naprosto a zásadně odlišné. Jedná se z hlediska psychologického, behaviorálně patologického a kriminalistického o významně jinou osobnost pachatele, často odlišné pohnutky, postoje, cíle, motivaci, rozdílné zbraně a místa činu. Navíc existuje kromě vraha sériového a vraha masového ještě třetí typ, který je obecně označován jako spree killer, což by se dalo volně přeložit jako „záchvatový vrah“. Jelikož definicí sériové vraždy (seriál murder) se budu zabývat samostatně v následující podkapitole, nyní zde předestřu pouze definici masové vraždy (mass murder) a „záchvatové vraždy“ (spree murder).

Masová vražda (mass murder) - Z hlediska definice⁵⁷ je za masovou vraždu považováno: spáchání čtyř nebo více vražd během jedné akce a bez výrazného časového odstupu mezi vraždami. Obvykle je tedy na jednom místě zavražděna řada obětí v průběhu jedné vražedné události.

„Záchvatová vražda“ (spree murder) – Z hlediska definice⁵⁸ je za „záchvatovou vraždu“ považováno: spáchání dvou nebo více vražd jedním nebo více pachateli bez tzv. cooling of periody (diskutovaný termín, jenž je předmětem množství sporů z hlediska jeho přesného vymezení, v zásadě se ale jedná o klíčový rozdíl mezi sériovými a „záchvatovými vrahy“, obecně lze tento termín vyjádřit jako čas na rozmyšlení dalších

⁵⁷ FBI (Federal Bureau of Investigation) Serial murder. Dostupné z: <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/serial-murder>

⁵⁸ FBI (Federal Bureau of Investigation) Serial murder. Dostupné z: <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/serial-murder>

činů, emocionální vychladnutí a přerušení série v čase, dle definice je tedy tato perioda příznačná pro profil sériového vraha, zatímco u „záchvatového vraha“ chybí. V roce 2005 se tomuto pojmu věnovala také pracovní skupina FBI a i přesto, že nedošlo k úplné shodě při přesném vymezení tohoto termínu, je k definici obecně přidáván jako dovětek).

Do české odborné literatury přináší pojem spree killer (spree murder) například Ludmila Čírtková, jenž používá překlad „vražedná vlna“ nebo také „vrah na vražedné vlně (túře)“, dle definice tento pachatel páchá své zločiny v jednom spojitém (krátkém) časovém intervalu a v ohraničené lokalitě, místa činu jsou však odlišná. Nápadné je náhlé ukončení vraždění, pachatel se sám od sebe zastaví a ve svém vražedném běsnění již nadále nepokračuje. Právě proto se mluví o tzv. vlně, která z nějakých důvodů vyšumí. V tom je zásadní odlišnost od sériového vraha, který sám od sebe ve svém konání zpravidla nepřestane. Dalším rozdílem je fakt, že sériový vrah vraždí obvykle na různých místech a může být aktivní i po velmi dlouhé časové období. Každý jeho zločin je samostatným dílem série.⁵⁹

2.2. Pojem, historie

Pojem

K přesnému vymezení pojmu sériová vražda potažmo sériový vrah se za posledních třicet let vyjádřili snad všichni významní forenzní psychologové, zástupci dvou hlavních profiletérských škol, akademičtí odborníci a kriminalisté. Každá z těchto definic měla určité silné argumenty ale i slabá místa. Definic jsou tedy desítky. V roce 2005 iniciovala FBI vytvoření pracovní skupiny desítek odborníků z celého světa, aby byly předneseny všechny možné aspekty definice tohoto pojmu a byl vytvořen kompromis. Cílem bylo formulovat nejjednodušší definici pojmu sériová vražda potažmo sériový vrah, která bude srozumitelná a bez dalších otazníků. Výsledkem tohoto konsenzu je definice, jenž minimálně v kvantifikaci obětí, přepsala dosud

⁵⁹ Čírtková, Ludmila, *Moderní psychologie pro právníky*. Grada Publishing, 2008, s.113

používané formulace. Má sice své odpůrce, ale s podporou FBI je čím dál tím více uznávaná a respektovaná.

Sériová vražda (serial murder) – Z hlediska definice⁶⁰ je za sériovou vraždu považováno: spáchání série dvou nebo více vražd jedním nebo více pachateli během odlišných akcí.

Pro definici byla klasifikována čtyři základní východiska:

- a) na sériové vraždě se může podílet jeden nebo více pachatelů
- b) jedná se o dvě nebo více zavražděných obětí
- c) jednotlivé případy se vyskytují v různých akcích (odlišných událostech) a v různých časech
- d) uplynulá doba mezi akcemi odděluje sériové vraždy od vražd masových

Historie

V roce 2006 vznikl ve Velké Británii dokumentární film s názvem Jack The Ripper: The First Serial Killer (Jack Rozparovač: První sériový vrah), i když byl tento název s velkou pravděpodobností myšlen pouze jako nadsázka, osobně se domnívám, že existuje skupina lidí a možná ne nepočetná, která se opravdu domnívá, že prvním sériovým vrahem byl Jack Rozparovač, toto je ovšem realitě na hony vzdáleno, Jack Rozparovač je dost možná nejznámějším sériovým vrahem, ale v žádném případě není sériovým vrahem prvním. Dle mého názoru je důvodné domnívat se, že sérioví vrazi existují ve společnosti již od úsvitu dějin, ještě z dob dávno minulých, z nichž se nám pochopitelně nedochovaly důkazy svědčící pro tuto skutečnost. Historicky nejstarší doložení zločinci, které bychom dnes mohli označit jako sériové vrahy, se rekrutovali vesměs z příslušníků šlechty a vyšších vrstev, vzhledem k jejich majetku a postavení byli v tehdejších dobách ovšem prakticky nedotknutelní a svých skutků se dopouštěli víceméně s vědomím ostatní aristokracie⁶¹. Mezi takové zločince patří například Alžběta Bathory (známá též jako Čachtická paní), jež vraždila sirotky a mladé ženy

⁶⁰ FBI (Federal Bureau of Investigation) Serial murder. Dostupné z: <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/serial-murder>

⁶¹ <http://seriovivrazi.webnode.cz/vrazi-v-historii/>

nebo Giles de Rais, rytíř z Bretonu, jenž je znám jako společník v boji Johanky z Arku, ale také jako plodný vrah dětí. Ale ne všichni sériový vrazi ze středověkého období pocházeli z vyšších vrstev a jejich zločiny jim byly více či méně tolerovány, příkladem budiž Sawney Beane ze Skotska, jenž odešel z domova z „mrzkou ženou špatné pověsti“ a přebývali spolu v jeskyni, odkud spolu se svou stále se rozrůstající rodinou po příštích 25 let terorizoval okolí, přepadával a zabíjel pocestné a dopouštěl se též kanibalismu, dokud nebyl i s celou rodinou vypátrán, dopaden a popraven.⁶² Všechny tyto skutky se díky své hrůznosti staly legendami a mnohdy se dokonce staly součástí místního folklóru a právě díky této skutečnosti je pravda o nich bohužel někdy značně zkreslená viz legendy o Čachtické paní a jejích koupelích v krvi panen. Teprve za vlády královny Viktorie došlo k významnému pokroku a objevili se zásadní novinky v postupech a organizaci policejních a soudních složek, díky čemuž bylo možné vypátrat, usvědčit a odsoudit i pachatele, kteří by dříve unikli trestu.⁶³

Prvním pachatelem, jenž byl skutečně označen pojmem sériový vrah jako termínem, který nejpřilnavěji popíše jeho skutky, byl americký vrah Theodore Robert Bundy a z důvodu jeho sice nelichotivého, ale přesto prvenství bych si zde teď dovolil ve stručnosti předestřít jeho životopis: Theodore Robert „Ted“ Bundy (24. listopadu 1946 Burlington, Vermont, USA – 24. ledna 1989 Starke, Florida, USA), byl americký sériový vrah aktivní v letech 1973 až 1978, násilník, nekrofil a vystudovaný psycholog. Před jeho definitivním uvězněním v únoru 1978 dvakrát uprchl z vězení. Po více než desetiletém intenzivním popírání viny se doznal k vraždám nejméně 30 obětí, ačkoli celkový počet usmrcených žen je neznámý. Odhady hovořily o 26 až více než 100 zavražděných. Modus operandi vycházel z prvotního omráčení oběti úderem do hlavy a následnou strangulací. Jeho objekty byly mladé bělošky ve věku 13 až 26 let, které po útoku znásilňoval, v řadě případů posmrtně (nekrofilie). Oběti vyhledával na veřejných místech, ve společnosti lidí. Napomáhal mu jeho atraktivní vzhled a schopnost získat důvěru. Byl považován za jemného a inteligentního mladého muže.

⁶² Black, Ray, Nejkrutější kanibalové v dějinách, Alpress, 2010, st. 109

⁶³ <http://seriovivrazi.webnode.cz/vrazi-v-historii/>

I při procesu věřil, že si porotu nakloní svým šarmem. Přesto ho stát Florida odsoudil k trestu smrti za poslední vraždu. Rozsudek byl vykonán prostřednictvím elektrického křesla 24. ledna 1989 v 7:06 hodin místního času, ve státní floridské věznici. Až do popravky se pokoušel trest smrti zvrátit.⁶⁴

2.3. Sedm fází sériové vraždy dle motivu a modu operandi

Vražedný čin je možné mapovat a rozdělit krok po kroku, má svůj průběh od vnitřního či vnějšího impulzu přes lokalizaci oběti, realizaci násilí specifického typu a intenzity až po vraždu a její reaktivitu v mysli pachatele. Těchto sedm fází definuje klíčové momenty vyhodnocení situace a případné reakce. Mnozí patologičtí jedinci se totiž po dosažení určité fáze rozhodnou nepokračovat v realizaci svého nutkání, ztrácí sílu, dostanou strach nebo si uvědomí nutnost léčby. Sériový vrah procesem fází projde vždy, ale zcela individuálním způsobem, dochází ke specifickým odlišnostem u jednotlivých pachatelů. Například některá z fází se stane výrazně dominantní, naplňuje pachatelův motiv a stává se v zásadě jeho cílem, dominantní se může stát kterákoliv fáze. Cílem tedy nemusí být samotná vražda, ale například akt opanování či ukořistění oběti a vražda samotná se už poté pro vraha stává pouze mechanickým úkonem a pro jeho prožívání je defacto bezvýznamná. Jiný model pachatele může být zase atypický tím, že jedna z fází chybí, je pachatelem záměrně vynechána, například fáze vyhledávací, kdy vrah není predátorem, jenž sleduje a vyčkává, nýbrž jedná zcela impulzivně a spontánně. Počet fází, jejich průběh a význam pro pachatele vlastně utváří jeho typický vzorec vraždění – určitou mapu jeho modu operandi.

Jedná se tedy o těchto sedm fází:

- a) První fáze: Aura (The Aura Phase) – Proces začíná, když se potenciální pachatel uzavírá do svého vlastního světa, do nitra plného perverzních fantazií. Navenek působí v naprostém pořádku, jako vyrovnaný a slušný člověk. Jeho chápání reality uvolňuje do mysli vtíravé a zvrhlé představy o smrti a destrukci, které jej plně opanují. Přicházející fantazie v něm vzbuzují nátlak a nutkání pro jejich

⁶⁴ http://cs.wikipedia.org/wiki/Ted_Bundy

vnější projev činem. Pachatel není schopen čelit nátlaku vlastních představ a začíná je realizovat. Již dříve pracoval s takovou fantazií ve své mysli, kde byla zakomponována do jisté míry snové teatrálnosti a prostoru s aranžmá, které při svých reálných činech hodlá dodržet.

- b) Druhá fáze: Vyhledávací, Navíjecí (The Trolling Phase) – Pachatel pozoruje a vyhledává svou oběť. Lokalizuje místo nejvhodnějšího útoku, kde by došlo k naplnění jeho touhy a chtění na nejvhodnější oběti svých zhoubných představ. Může se pohybovat kolem škol, projíždět obytné čtvrti a vyhlášená místa setkání lidí nebo navštěvovat místa „milostných dostaveníček“ za účelem voyeurismu.⁶⁵ Takový člověk se dokáže vracet až několikrát na stejné místo v případě předešlého neúspěchu. Mnohdy cestuje po celé zemi a přitom v každé lokalitě nové vraždy vyhledává podobná místa jako třeba park nebo autostop. Modely takové lokalizace mohou být někdy i přenosné zkušeností a znalostí postupů někoho jiného předtím. Příkladem je třeba Andrej Čikatilo, který navazoval kontakt s lidmi na nádražích, přičemž obdobným způsobem pracoval Fritz Haarmann padesát let před ním a mnozí „napodobitelé“ po něm.
- c) Třetí fáze: Opanování (The Wooing Phase) – V některých případech pachatel jednoduše udeří bez varování. Chytne svou oběť na ulici nebo vtrhne do domu, kde zabije každého, koho potká. Často se vyžívá v satisfakci z nalákané oběti do jeho obklíčení. Vyžívá se v její nedostatečné obraně. Plánuje moment překvapení nebo léčku, pomocí které vzbudí v oběti mylnou důvěru.⁶⁶ Někteří vrazi lákají své oběti vstřícností a snahou vzbudit důvěru. Při lákání často používají předměty, pro něž se oběti nadchnou. Dětem nabízejí hračky a pamlsky. V chudých zemích vrazi často těží z toho, že rozdávají jídlo nebo jiné předměty například repliky šperků. Na druhé straně jsou ti, kteří vejdou do pečlivě vybraného domu na okraji města či na samotě, kde po vraždě i několik dnů bydlí a potom místo opustí a přesunou se na jiné místo či do jiného města.

⁶⁵ Schechter, Harold a Everit, David, A-Z Encyclopedia of Serial Killers. Pocket Books, 1996, s. 222-224

⁶⁶ Schechter, Harold a Everit, David, A-Z Encyclopedia of Serial Killers. Pocket Books, 1996, s. 225

Takové vyšetřování trestného činu je potom velmi složité, neboť se komplikuje kompletace všech materiálů od jednotlivých vyšetřovatelů.⁶⁷

- d) Čtvrtá fáze: Ukořistění (The Capture Phaze) – Další krok pramení ze samotné léčky, se kterou se vydá pachatel za svou obětí. S nadšením sleduje její vystrašenou reakci z hrůzné pravdy vzniklé situace, kdy ho mnohdy uchvátí jeho vlastní sadistické hry. Nejprve však musí oběť přimět, aby se povznesla nad svůj strach a to často skrze přívětivou nabídku jako je například doprovod domů. V takové situaci následně oběť většinou velmi rychle zjistí, že něco není v pořádku, například že auto, do něhož s pachatelem předtím nasedla, jede jiným směrem, než je její bydliště, či že jsou zamčené dveře, čímž je jí znemožněn případný útěk. Poté nastává změna, kdy jí zprvu příjemný člověk často spoutá a pro svou vlastní zábavu a potěšení jí usměvavě vysvětlí, že nemá ani v nejmenším úmysl ji propustit.
- e) Pátá fáze: Vražedný akt (The Murder) – Jestliže zabíjení nahrazuje požitek ze sexuálního aktu, tak pro mnoho sériových vrahů je příznačná ta skutečnost, že moment pohlavního vyvrcholení zažívají již při týrání či trýznění své oběti. Soustavné vyvrcholení prožívají při naplnění svých představ v realitě činu. Sérioví vrazi většinou po celou dobu svého působení preferují jeden zažitý způsob usmrcení od škrčení, ubodání či ubití až k pomalé a trýznivé smrti umučením.⁶⁸ Z tohoto pravidla ale samozřejmě existují i výjimky, kdy sériový vrah během svého působení způsoby usmrcení oběti mění, ať už z důvodu matení vyšetřovatelů nebo z důvodu „hledání sebe sama“, tzn. Který způsob usmrcení mu bude vyhovovat nejlépe a který pro něj bude ponejvíce uspokojující, příkladem budiž americké sériový vrah působící v okolí města San Francisco, známý pouze pod přezdívkou Zodiac, který některé své oběti zastřelil a některé naopak ubodal. Mnoho vrahů si taktéž zakládá na svém rukopisu a nadšeně sledují postup vyšetřování. Vrací se třeba na místo činu nebo chodí po

⁶⁷ Drbohlav, Andrej, Etopedie – Trest smrti versus trest života pro sériové vrahy, Univerzita Hradec Králové, Katedra speciální pedagogiky, Gaudeamus, 2005, s. 39 – 41

⁶⁸ Schechter, Harold a Everit, David, A-Z Encyclopedia of Serial Killers. Pocket Books, 1996, s. 226-229

hospodách a poslouchají vyprávění a obavy spoluobčanů.⁶⁹ Například německý sériový vrah Peter Kurten přezdívaný Upír z Dusseldorfu při výslechu vypovídal, že po nálezů jedné jeho oběti na místním staveništi se vmísil do davu přihlížejících a dokonce rozmlouval s vyšetřujícím policistou, zda mají nějaké důkazy a jak vyšetřování probíhá, jedné ze svých dalších obětí šel dokonce i na pohřeb. Někteří mají i tendence komunikovat s policií například formou výsměšných či výhružných telefonátů či dopisů před spácháním činu či těsně po jeho spáchání a to často z důvodu poukázání na domnělou hloupost policie a naopak na své nalhávané velikášství či genialitu. Příkladem budiž známý anglický sériový vrah působící v Londýně pod přezdívkou Jack Rozparovač, jenž zaslal policii několik takovýchto dopisů, kdy jako adresu odesílatele uvedl Z Pekla a k jednomu z těchto dopisů dokonce přiložil ledvinu jedné ze svých obětí.

- f) Šestá fáze: Trofeismus (The Totem Phase) – Během činu je pachatel v transu uspokojení svých tužeb, ale po intenzivní době, kdy prožíval nadšení ze zabíjení, popřípadě i tortury či znásilnění, najednou přichází uvědomění si pomíjivé situace v jejím náhlém vývoji od frenetičnosti až k útlumu. Proto často pro připomenutí si vypjaté zkušenosti odnáší z místa činu nebo přímo z oběti „suvenýr“, tedy něco, co mu vytváří asociaci prožitku. Například americký sériový vrah Theodore Robert Bundy vypověděl, že si domů odnášel uřezané hlavy svých obětí, což byly vždy mladé ženy, které poté doma „zkrášloval“ (nanášel na ně make up apod.), jiné oběti zase pohřbíval v mělkých hrobech, jenž si označoval a často se k nim vracel, aby se zde sexuálně uspokojil. V bytě jiného amerického sériového vraha Jeffreyho Dahmera zase policisté po jeho zadržení našli desítky částí lidských těl, jež byly po celém bytě rozesety jako suvenýry.
- g) Sedmá fáze: Skleslost (The Depression Phase) – Po vraždě pachatel často zažívá zkušenost emocionální skleslosti a postkoitální tristenze. Tento stav může

⁶⁹ Drbohlav, Andrej, Etopedie – Trest smrti versus trest života pro sériové vrahy, Univerzita Hradec Králové, Katedra speciální pedagogiky, Gaudeamus, 2005, s. 39 - 41

zapříčinit i pohnutku ke spáchání sebevraždy, mnoho sériových vrahů však kompenzuje nakumulované touhy v zopakování vraždy a většinou se vzrůstající potřebou čerstvé krve.⁷⁰ Například již zmiňovaný Theodore Robert Bundy zažíval dle svých slov po vraždách pocity viny a opovrhování nad sebou samým, ale byl příliš slabý na to, aby svou touhu ovládl a se zabíjením přestal.

Důležitými pojmy v této problematice jsou též faktory času, místa a specifických okolností.

- a) Faktor času - Délka jednotlivých fází je významným ukazatelem profilu osobnosti a vývoje chování. Reálný čas jednotlivé fáze poukazuje na vrahovu preferenci, odhaluje motiv, specifikuje jakým způsobem a jak dlouho trvá vrahovi lokalizace oběti, naznačuje možný vývoj v čase, tedy časový odstup do dalšího případného útoku, je důležitým komponentem individuálního vzorce a predikce vývoje či eskalace agresivity a touhy vraha po nové zkušenosti. Význam času je důležitý také z hlediska jiného náhledu a to, ve kterou denní či noční dobu vrah udeří. Může ukazovat na typologii oběti (např. kdy se děti vracejí ze školy), dále na čas snadnějšího útoku (např. doba dopravní špičky), či na čas, kdy má vrah volno (např. práce na směnný provoz). Zcela specifický pohled na faktor času však nabízí profily některých sériových vrahů, jejichž modus operandi nasvědčují faktu, že přesný čas je velmi důležitou součástí jejich prožívání a představ správné realizace plánovaného činu. Příkladem budiž kolumbijský sériový vrah Pedro Alonso Lopez, který uváděl, že i když vraždil průměrně tři oběti týdně, tak pro větší sexuální uspokojení aranžoval místo i čas vraždy. Uspokojovalo jej údajně vraždit na odlehlém místě přesně v čase východu slunce, nejlépe krytý lesem z ostatních světových stran. Byla pro něj tedy klíčová fáze ukořistění, kterou popisoval svými slovy jako potřebu načasování, kdy v očích oběti viděl odcházet paprsky života, zatímco rozbřesk přinášel nové paprsky dne.⁷¹

⁷⁰ Schechter, Harold a Everit, David, A-Z Encyclopedia of Serial Killers. Pocket Books, 1996, s. 226–229

⁷¹ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 27

- b) Faktor místa – Některé vraždy v sérii vykazují atributy vražovy preference určitých specifických detailů místa. Nejedná se v tomto smyslu o výběr místa, které je například vzdálené lidem a tedy pro vraha bezpečné, ale spíše o výběr místa, které vrahovi evokuje určitou vlastní zkušenost z dětství nebo aranžmá místa a času vnímá jako důležitou okolnost uspokojení vlastních představ. Příkladem budiž americký sériový vrah John Norman Collins, zvláštností tohoto případu je totiž vrahův záměr provést každý jednotlivý čin odlišným způsobem se zjevným akcentem na rozdílné fáze. Tyto jednotlivé činy vraždy však měly přímý přesah a propojení s jinými jeho vražednými atakami, přičemž je spojovalo místo a čas. Například oběť svlékl a její oblečení roznesl a naaranžoval na místech jiných svých vražd, takže vše směřoval ke svému hlavnímu záměru a to být dopaden, také informoval vyšetřovatele, že mnohé vraždy, které se z důvodu rozdílného modu operandí vyšetřovali každá zvlášť, spolu ve skutečnosti souvisí a jejich společným jmenovatelem je právě on sám.⁷²
- c) Faktor specifických okolností – Okolnosti, které buď akcentují nebo naopak decelerují (zrychlují nebo zpomalují) proces vraždy nebo její jednotlivé fáze. Jedná se o soubor okolností, jež dočasně mění chování vraha a jeho reaktivitu. Mezi nejpodstatnější patří především alkohol, barbituráty či halucinogeny.⁷³ Příkladem budiž již zmiňovaný americký sériový vrah Jeffrey Dahmer, který byl prakticky již od dvanáctého roku svého života alkoholikem, a který spáchal drtivou většinu svých zločinů právě ve stádiu opilosti. O jedné ze svých vražd dokonce prohlašuje následující: „Následující ráno jsem se probudil a on ležel pode mnou mrtvý a hlava mu visela dolů z postele. Měl proražený hrudník. Někdy v noci jsem ho zřejmě musel bít pěstí do hrudníku. Měl všude modřiny. Vůbec jsem si nepamatoval, co jsem tu noc dělal. Byl to šok, nevěřil jsem svým očím.“⁷⁴

⁷² Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vraždů, Grada Publishing, 2013, s. 27

⁷³ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vraždů, Grada Publishing, 2013, s. 27

⁷⁴ Bourgoin, Stéphane, Černá kniha sériových vraždů, Editions Grasset and Fasquelle, 2004, s. 253

2.4. Sériový vrah

2.4.1. Stádia stavu psychiky

V odborné literatuře nacházíme mnoho psychologických pokusů o interpretaci vrahova myšlení, vnímání a fantazií před, během a po vraždě, kterou vykonal. Problémem je však fakt, že neexistuje pouze jeden typ sériového vraha, jeden motiv, jeden způsob usmrčení, jeden obranný mechanismus či jediný možný průběh vývojového procesu přijetí a odmítnutí vlastního činu. Autory jedné z nejznámějších interpretací jsou Ronald a Stephen Holmesovi, kteří vycházejí z předpokladu, že proces násilí je spuštěn vnějšími podněty a to ať už reálnými či představovanými. Reálnost podnětu je důležitá pouze pro samotného vraha. Fantazie má tak při násilném činu velmi významné a důležité místo. Dosáhne-li určité intenzity, začne vrah slídit a pátrat po své budoucí oběti. Když ji objeví, většinou ji poté unese, zavraždí a posléze se zbaví jejího těla.⁷⁵ Holmesovi popisují pět stádií stavu psychiky sériového vraha.

Jedná se o těchto pět fází:

- a) Stadium deformovaného myšlení – Sériový vrah zkresluje nebo zastírá fakta o sobě. Pro vraha představuje tento stav pozitivní psychickou rovnováhu. Nemusí se totiž zaobírat přemýšlením o tom, jak co nejlépe skrýt svoji úchylku před okolním světem, protože buď potlačuje uvědomování si důsledků svých činů, nebo ho víc zajímají vnitřní a vnější odměny za jeho chování. Svým předstíraným chováním může dokonce v ostatních lidech vzbuzovat sympatie a náklonnost. Snadněji se pak „chytá do osidel“ svého vlastního myšlenkového světa.
- b) Stadium pádu – U sériového vraha se vždy dříve nebo později objeví nějaká událost, či se nashromáždí několik podnětů, na které vrah reaguje vždy způsobem, jako by se ho osobně týkaly, i když se ho ve skutečnosti týkat vůbec nemusejí. Ony podněty mohou být dokonce objektivně velmi malicherné. On si

⁷⁵ Holmes, Ronald a Holmes, Stephen, *Profiling Violent Crimes: An Investigative Tool* (v citaci Ivo Čermáka v knize *Lidská agrese a její souvislosti*, s. 133 – 134)

je však uloží hluboko do své paměti. Násilí, které poté nutně vypukne, je tak často ve značném nepoměru k významu podnětu.

- c) Stadium negativní vnitřní odpovědi – V tomto stádiu se vrah zabývá negativními pocity zřejmé neadekvátnosti svého činu, protože je konfrontován s negativní reakcí okolí a společnosti. Protože ale sám sebe považuje za příliš důležitého, zdá se mu krajně nespravedlivé, že si musí něco takového nechat líbit. Tento stav ho nutí znovu potvrdit své vlastní já, což činí způsobem, který už dobře zná: chystá se znovu vraždit.
- d) Stadium negativní vnější odpovědi – Vrah má neodbytné nutkání potvrdit svou nadřazenost a nebere vůbec v potaz či v úvahu důsledky činu, jenž připravuje. V tomto stádiu se stává absolutně neovladatelným. Nemůže však již riskovat další negativní zpětnou vazbu z reality, a proto si vybírá zranitelnou oběť.
- e) Stadium návratu do výchozího stavu – Vrah si začíná uvědomovat nebezpečí, které mu v důsledku jeho činu hrozí a začíná o něm přemýšlet. Uvědomuje si, že musí obezřetně odstranit oběť a snaží se ze všech sil zabránit svému odhalení a dopadení. Pro toto stádium je příznačné, že vrah minimalizuje osobní riziko. Až provede vše, co je z jeho hlediska potřebné, či co za potřebné on sám považuje, může se vrátit zpět do prvního stádia.⁷⁶

2.4.2. Empirická klasifikace

Jedním z klíčových aspektů profilu pachatele a analýzy jednotlivých činů je popis motivu lokalizace oběti a vražedného aktu. Správná identifikace motivu je základním předpokladem pro pochopení a predikci dalších behaviorálně patologických komponent osobnosti vraha. Celý proces patologického chování je založen na zákonu akce a reakce, příčině a následku, tedy kauzalitě, ve které je motiv prostorem spojení světa vnitřních představ, fantazií, cílů a hodnot a jejich vnější projekce.

⁷⁶ Holmes, Ronald – Holmes, Stephen, *Profiling Violent Crimes: An Investigative Tool* (v citaci Ivo Čermáka v knize *Lidská agrese a její souvislosti*, s. 133 – 134)

Existuje dvojitá možnost dělení sériových vrahů na základě motivu a to Empirická klasifikace a Typologie dle motivu.

Empirická klasifikace - Dělení sériových vrahů na základě motivu se věnoval například německý kriminalista Stephan Harbort, který při analýze 61 pachatelů zjistil, že 57 (93,4%) z nich vraždilo v průběhu série ze stejného důvodu. Na základě tohoto zjištění došel k závěru, že nejvýznamnějším diferencujícím kritériem je samotný motiv vraždy. Tyto závěry definoval v empirické klasifikaci sériových vrahů na základě motivu.

Dle Harborta se jedná o těchto šest typů:

- a) Sérioví sexuální vrazi - Jejich motivem jsou sexuální fantazie a jejich uspokojení.
- b) Sérioví vrazi loupežní - Jejich dominantním motivem je hamižnost či ziskuchtivost, oběti likvidují, aby mohli onen trestný čin majetkové povahy uskutečnit nebo naopak zamaskovat.
- c) Sérioví vrazi vztahoví - Jejich motiv může být v zásadě různý, mohou vraždit kvůli majetku či kvůli touze vyvázat se z partnerských či rodinných pout, společným znakem je ta skutečnost, že oběti pocházejí vždy z okruhu rodiny a známých.
- d) Sérioví vrazi z přesvědčení – Jejich motivy lze charakterizovat jako religiozní, politické nebo eticko-ideologické, pro veřejnost jsou ovšem tyto jejich motivy jen velmi těžko představitelné. Právě do této kategorie Harbort řadí sériové vraždy pacientů páchané lékaři či zdravotnickým personálem a zdůrazňuje, že sexuální či materiální motivy zde nehrají žádnou roli.
- e) Sérioví vrazi nájemní – Harbort upozorňuje, že tito pachatelé nemusí být vždy vedeni finančními pohnutkami. Vraždění chápou jako poskytování služby, která například vyplývá z jejich začlenění do určitých kriminálních spolků a organizací.

- f) Sérioví vrazi dispoziční – Vražedné pohnutky této skupiny nejsou konstantní, jejich činy jsou střídavě spušteny vnitřní motivací, například sexuálního či jiného rázu a střídavě vnější motivací, například nájemné či loupežné vraždy.⁷⁷

Dle Andreje Drbohlavava je potřeba brát Harbortovy závěry o stálosti motivu u téměř 94% vrahů se značným nadhledem. Vymezené skupiny jakožto skupiny motivačního rámce a původu motivu lze respektovat, výčtu chybí snad jedině kategorie vrahů, které v kasuistikách také nacházíme a je u nich patrné, že vraždí v jistém smyslu „pro radost z lovu“, jsou to jedinci, pro které je vražda potěšením, aniž by s tím měl co dělat sexuální, ideologický či finanční motiv. Stálost a věrnost motivu během série je však poněkud diskutabilní proměnná. Zaprvé u analýzy jednotlivých vražd série mnohdy nedovedeme vůbec interpretovat jednotlivé motivy zločinů, jednou je oběť okradena, jindy stejným pachatelem znásilněna nebo je útok rychlým smrtelným úderem a pachatel se po něm na místě dále nijak nezdržuje. Zadruhé se může jednat o pachatele, u nichž je možné vývoj interpretovat jako jednoznačnou linii vývoje a učení. Stupňuje se nebo naopak ve výjimečných případech se snižuje sadistická komponenta útoku, násilí se instrumentalizuje. Objevováním nových motivů může opouštět staré nebo se naopak k původním motivům vrací.⁷⁸ Podobný postřeh k této typologii má také forenzní psychologka Ludmila Čírtková, která poznamenává, že tyto typologie mají určitou teoretickou a poznávací hodnotu, pro praxi jsou ale problematické. Čelí totiž minimálně dvěma problémům. Představují určité zjednodušení reality a vykazují malou rozlišovací schopnost. Čisté typy motivu se totiž ve skutečnosti vyskytují pouze vzácně, takže pachatele lze často přiřadit pod různé skupiny.⁷⁹ Apely vrahova jednání nejsou vždy jen jednobarevně ohraničeným souborem a navzájem se mísí, čímž znemožňují tautologický předpoklad dalšího činu. Může se stát, že od původního pohnutí vraha k činu ze msty se postupem času přidá vraždění s motivem dominance, sexuální

⁷⁷ Čírtková, Ludmila, *Moderní psychologie pro právníky*, Grada Publishing, 2008, s. 113

⁷⁸ Drbohlav, Andrej, *Psychologie sériových vrahů*, Grada Publishing, 2013, s. 32

⁷⁹ Čírtková, Ludmila, *Sérioví vrazi*, Příloha Časopisu Policista, no. 3, 2007, s. 3

náruživosti nebo eskalace jeho nutkavých představ. Je zjevné, že motiv je určujícím hybatelem a propojujícím článkem jednotlivých vražd, ale je proměnlivý v čase. Motiv je faktor procesu prožívání, který aktivuje proces chování, respektive jeho nejvyšší formu označovanou jako jednání a společně s ní se tento hybatel vyvíjí a mění.⁸⁰

2.4.3. Typologie dle motivu

Jedním z klíčových aspektů profilu pachatele a analýzy jednotlivých činů je popis motivu lokalizace oběti a vražedného aktu. Správná identifikace motivu je základním předpokladem pro pochopení a predikci dalších behaviorálně patologických komponent osobnosti vraha. Celý proces patologického chování je založen na zákonu akce a reakce, příčině a následku, tedy kauzalitě, ve které je motiv prostorem spojení světa vnitřních představ, fantazií, cílů a hodnot a jejich vnější projekce.

Existuje dvojitá možnost dělení sériových vraždů na základě motivu a to Empirická klasifikace a Typologie dle motivu.

Typologie dle motivu – Dnes již klasickou typologií motivu sériových vraždů představili v roce 1985 Ronald Holmes a James DeBurger, kteří klasifikovali tři hlavní společné znaky, na jejichž základě rozdělili sériové vrahy do čtyř typů a tří podtypů.

Třemi signifikantními znaky sériových vraždů jsou:

- a) Skutečně hluboká vnitřní motivace vraždit
- b) Výrazná schopnost vraha získat z vraždy vlastní pozitivní odezvu a posílení, tato schopnost a míra posílení je dána vnitřní fantazií vykreslující vraždu, zisk je tedy pro vraha vnitřní, psychologický.
- c) Jednoznačně evidentní sociopatické rysy a tendence, například neschopnost seberegulace, absence lítosti a svědomí, extrémní agrese a touhy, které nelze ovládat.⁸¹

⁸⁰ Drbohlav, Andrej, *Psychologie sériových vraždů*, Grada Publishing, 2013, s. 32

⁸¹ Holmes, Ronald a DeBurger, James, *Serial Murder*, Newbury Park: Sage, 1988, s. 82

Jednotlivé typy a podtypy jsou definovány následovně:

- a) První typ: Vrah Vizionář (Visionary) – Jedná se o typ psychotického vraha, jehož motiv je dán duševní představou. Instrukce k činu mu dává jakýsi vnitřní hlas v jeho hlavě, čímž také po odhalení a zadržení často argumentuje na svou obhajobu.⁸² Stává se neovladatelným, jak je jeho mysl zastíněna neodkladnou povinností, kterou musí vykonat. Častou diagnózou je schizofrenie a porucha myšlení.⁸³ V tomto ohledu je ovšem potřeba, aby byli psychiatři a vyšetřovatelé schopni odlišit vrahovu skutečnou duševní poruchu od předstírání a lži se záměrem vyhnout se vině a trestu. Jedná se totiž o naprosto očekávatelnou změnu chování u relativně racionálního pachatele, jenž po svém dopadení uvážil justiční následky svých činů. Příkladem tohoto typu budiž americký sériový vrah Arthur John Shawcross, jenž tvrdil, že je posedlý duchem kanibala ze 13. století, jenž nese jméno Ariemus a ten ho ponouká a svádí k vraždám. Ke svým činům se nechtěl přiznat a převzít za ně zodpovědnost a proto byla v jeho případě použita alternativní forma výslechu prostřednictvím hypnózy. Muž se v hypnotickém spánku představoval jako středověký kanibal, jenž lační po krvi. Po probuzení do vědomé reality začal Shawcross spontánně hovořit o třinácti vraždách, jenž spáchal, mimo jiné potvrdil, že zabitým dívkám, jenž se živily jako prostitutky, rozřezával nožem dutinu břišní a vyhrézlé pohlavní orgány si odnášel s sebou domů, kde se s nimi nejdříve pohlavně ukájel, načež je v několika případech dokonce i pojídal.⁸⁴
- b) Druhý typ: Vrah misionář (Missionary) – Tento typ vraha se vyznačuje sklony k destrukci všeho, co jej obklopuje, je vnitřně přesvědčen o tom, že jeho činy mohou být omluveny tím, že jej společnost vyvrhla na její okraj, což mu dává

⁸² Schechter, Harold, *The Serial Killer Files: The Who, What, Where, How and Why of the Worlds Most Terrifying Murderers*, Ballantine Books, New York, 2003, s. 32

⁸³ Kelleher, Michael a Kelleher, C.L., *Murder Most Rare*, Dell Publishing, 1998, s. 15 – 16

⁸⁴ Drbohlav, Andrej, *Psychologie sériových vrahů*, Grada Publishing, 2013, s. 33

právo spravedlivé odplaty vůči ní.⁸⁵ Faktem ovšem zůstává, že takový jedinec je vlivem mnoha možných důvodů skutečně neakceptován. Na druhé straně společnosti opravdu lze přisoudit vlastnost kata, který staví mnohé mimo svou náklonnost, je ale nutno také podotknout, že právě vrah, ať už z jakýchkoliv důvodů, integraci odmítá, nebo se integrovat prostě nemůže. Ani za takových okolností ovšem nesmí být odňata vina a závažnost jeho činů a v žádném případě nesmí být zvány oprávněnou satisfakcí. Příkladem tohoto typu budiž již zmiňovaný kolumbijský sériový vrah Pedro Alonso Lopez, který byl v dětství opakovaně znásilněn mnoha muži včetně jeho učitele na základní škole a tak v dospělosti znásilnil a zavraždil stovky mladých žen a díval, což vnímal jako akt odplaty. Známost se stala jeho věta: „Já jsem ztratil panenství v osmi letech, rozhodl jsem se proto udělat to samé tolika dívkám, kolika jsem jen mohl.“⁸⁶

c) Třetí typ: Vrah Hedonista (Hedonistic) – Tento typ vraha se vyznačuje tím, že zabíjí, protože vraždu považuje za požitek.⁸⁷ Takový pachatel se cítí neskonale šťastným, když se o něm zmiňují média jako o hrozbě a přidávají varování všem, aby se vyvarovali určitých činností nebo se nepohybovali na některých místech, například aby se vyhýbali parkům, či se nepohybovali po ulicích sami v nočních hodinách. Často se staví do pozice toho nejhoršího z nejhorších a posílá policii cynické a posměšné dopisy. Tento „požitkářský“ typ se dále dělí na tři podtypy:

1) První podtyp: Vrah ze žádostivosti (Lust Killer) – Vrah ze žádostivosti vraždí pro sexuální uspokojení, obvykle s prvky sadismu, antropofagie či nekrofilie. Zvláštní potěšení má potom z tortury, kterou na své oběti provádí, v níž mnohdy napodobuje scény, které viděl například v sadomasochistických pornofilmch, hororech či na vlastní oči ve svém dětství. Je velmi těžce odhadnutelný a podezíratelný pro svou častou

⁸⁵ Kelleher, Michael a Kelleher, C.L., *Murder Most Rare*, Dell Publishing, 1998, s. 18 – 21

⁸⁶ Drbohlav, Andrej, *Psychologie sériových vrahů*, Grada Publishing, 2013, s. 33

⁸⁷ Schechter, Harold, *The Serial Killer Files: The Who, What, Where, How and Why of the Worlds Most Terrifying Murderers*, Ballantine Books, New York, 2003, s. 36

tichost, nenápadnost a plachost. Příkladem budiž ruský sériový vrah Andrei Romanovich Čikatilo, ten vystudoval vysokou školu, vyučoval na střední škole, byl ženatý a měl dvě děti, ve skutečnosti to byl ovšem také extrémně sadistický vrah, jehož mysl již od dětství směřovala k příběhům plným mučení a kanibalismu. S každým novým činem vzrůstala jeho brutalita a bestialita, jeho nekrofilní realizace a torturizace. Byl velmi inteligentní a své činy si výborně plánoval a organizoval. Stal se smutnou ukázkou potlačované zlostné a úzkostné tenze, jež se v něm hromadila vlivem neustálého ponižování, jež se mu dostávalo od jeho okolí a také vlivem vědomí své vlastní impotence. Podlehл vlastnímu pocitu lidské podřadnosti, to ho naplňovalo zlobou a chorobnou touhou po nadvládě nad druhými.

- 2) Druhý podtyp: Vrah z nadšení (Thrill Killer) – Tento typ vrahů zabíjí, protože touží po nadšení, zkušenosti a zážitku. Pohnutkou je vzrušení z nové zkušenosti, která rozvíjí jeho představy a dává mu možnost je realizovat. Vrah se cítí stále lépe, pokud může ke každé nové vraždě přidat větší násilí a aranžmá. Často má sklony k sadismu. Příkladem budiž americký sériový vrah Richard Trenton Chase, ten již od útlého dětství aktivně hledal prostor pro realizaci svých představ. Lovil zvířata, mučil je, pil jejich krev a sexuálně se na nich ukájel. To vše byl ale jen začátek jeho experimentování s násilím. Od momentu kdy násilí převedl na lidské oběti, se jeho modus operandi vyvíjel k čím dál extrémnějším formám sadismu. Společnost se pro něj stala prostorem bezhraničního experimentování s násilím. Prohlídka jeho domu provedená bezprostředně po jeho zatčení odhalila skutečný rozsah jeho patologie v podobě sklenic s lidskou krví, zbytky lidských orgánů na talířích a kusy lidského masa v lednici.
- 3) Třetí podtyp: Vrah pro zisk (Gain/Comfort Killer) – Tento typ vraha vraždí čistě pro osobní obohacení. Samotný akt usmrcení je pouze následkem prvotní pohnutky, což je získat materiální zázemí či peníze

oběti. Místem činu se většinou stává domov zavražděného, v ústraní nebo na okraji města. Vrah tento dům často nějakou dobu obývá a pak jej zapálí. Příkladem budiž francouzská sériová vražedkyně (travička) Marie Bernard, jež projevovala rozmanitou schopnost přizpůsobivosti, vyrovnanosti a organizovanosti, koncentrovala se naprosto na motiv zisku a ve chvíli, kdy cesta k němu nebyla přímá, tak hbitě improvizovala a odstraňovala všechny překážky, každý kdo se jí postavil do cesty- byl zavražděn. Vystupovala vždy velmi chladně a sebejistě.⁸⁸

- d) Čtvrtý typ: Vrah z postu síly (Power Seker) – Tento pachatel činí násilí z touhy ovládat lidský život a asistovat smrti. Náležitě si užívá nenadále kontroly a dominance, která je většinou důsledkem jeho výchovy v dětství, kdy byl pod silnou direkcí jednoho z rodičů. Akt násilí plného vzrušení z autority a respektu dobitých silou a převahou nad slabším jedincem pachatel záměrně prodlužuje mučením a sadismem. Příkladem budiž americký sériový vrah Edmund Emil Kemper III., Kemper byl sadista a nekrofil, jehož modus operandi představuje širokou škálu sexuálních parafilií a patologie chování. Od útlého dětství byl vysoce hostilní ke zvířatům a následně ke svým vrstevníkům. Jeho nejčastější představou v dětském věku byla řízená fantazie, v níž vraždil svou matku. Byl to vrah takových tělesných proporcí (210cm a 140kg), že jeho oběti (ženy) neměly naprosto žádnou šanci vzdorovat sadistickému mučení a následné vraždě.⁸⁹
- e) Pátý typ: Vrah z milosrdenství (Mercy Killer) – Dle Drbohlava rozdělení Holmese a Deburgera na čtyři typy a tři podtypy neobsahují jeden atypický fenomén, kterým jsou právě vrazi z milosrdenství. Tito pachatelé pracují většinou v nemocničních zařízeních a vraždu pacienta považují velmi často vlastně za jakousi „pomoc“ při bezbolestném odchodu ze světa. Obvykle necítí žádnou vinu, neboť jsou hluboce přesvědčeni, že nepáchají nic špatného, ale že naopak oběti pomáhají. V některých případech je ovšem tento akt „milosrdenství“ rozšířen ještě o touhu vraha uvádět pacienta na okraj života a

⁸⁸ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 34 – 35

⁸⁹ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 35

smrti a znovu jej oživit pro opojný pocit životadárné síly a zároveň zodpovědnosti za lidský život. Často je v takových případech vrah úzkostným a depresivním jedincem, který si potřebuje dokázat svou společenskou užitečnost a individuální zásluhu a schopnosti. Pocit úzkosti však absentuje v případě těch, kteří chtějí poskytnout pacientovi eutanázii.⁹⁰ Příkladem budiž čtveřice zdravotních sester z Rakouska (Waltraud Wagner, Irene Leidolf, Maria Gruber, Stefaniya Mayer), zatímco drtivá většina vrahů z této kategorie způsobuje smrt pacientů podáním léku, jedu či vlastního bylinného lektvaru, toto vražedné kvarteto zdravotních sester volilo promyšlený a následnou pitvou velmi obtížně zjištělný způsob usmrcení. Všechny čtyři totiž přistoupily k oběti, jedna jí zacpávala nos a pevně držela přes dolní ret vytažený jazyk z úst. Další dvě držely tělo, aby tišily jeho poslední boj o přežití. Poslední z nich nalévala oběti do hrdla velké množství vody. Pacient tak ve své podstatě „utonul“, což byl způsob úmrtí, který patolog při pitvě pacienta upoutaného na lůžko nemohl předpokládat. Je potřeba ještě říci, že výběr pacientů činily zcela dle vlastního pohledu na diagnózu a mnoho jejich obětí bylo z lékařského hlediska vyléčitelných.⁹¹

2.4.4. Motivační vzorce

Tři obecné motivační vzorce lze ve forenzní psychologii přenést kromě sériových vražd i na další druhy násilné trestné činnosti. Opět je ale potřeba říci, že tento přehled slouží spíše jako rámcové vodítko pro hrubé utřídění vražd. Nepostihuje celou šíři jevu a vymezené skupiny se mohou vzájemně dotýkat i překrývat.

Jedná se o tyto tři motivační vzorce:

- a) Instrumentální motivace – Bývá typická pro plánované vraždy. Vražda se stává nástrojem (instrumentem) pro dosažení určitého cíle. Pachatel vnitřně akceptuje ideu, že vražda je přípustným prostředkem nezbytným k tomu, aby dosáhl toho,

⁹⁰ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vraždů, Grada Publishing, 2013, s. 36

⁹¹ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vraždů, Grada Publishing, 2013, s. 36

co chce. Pak už je čin pouze otázkou nalezení určité taktiky a strategie. V rámci přípravy řeší pachatel problém minimalizace rizik (jak postupovat aby nebyl dopaden) a problém vražedného nástroje.

- b) Afektivní motivace – Bývá typická pro vztahové delikty a vražda je obvykle silně podmíněna situačními faktory a stresem, ve kterém se aktéři děje momentálně nacházejí. Mezi rolí pachatele a oběti někdy panuje značná dynamika, to znamená, že z původní oběti se ve vyhrocené situaci stává pachatel, to platí například pro koncové fáze domácího násilí, kdy dlouhodobě týraná žena zaútočí na agresora. Ve forenzní psychologii jsou dobře prostudovány vraždy, ke kterým dochází v momentu rozpadu intimních vztahů. V těchto případech neunes jeden z partnerů hrozící ztrátu toho druhého a na pozadí určité psychodynamiky volí extrémní a neadekvátní řešení. I když samotný delikt vypadá poté velmi chladnokrevně, nejedná se zpravidla o chladnokrevné či citově ploché vrahy.
- c) Deviantní motivace – Je spojena s psychickými poruchami pachatele, nejčastěji v oblasti sexuality. Trestný čin je motivován „zevnitř“ osobnosti. Situační okolnosti zde hrají z hlediska motivace pouze podružnou roli. U těchto zločinů bývá nápadná scéna deliktu. Například praktiky, které uplatnil pachatel proti ještě živé či již mrtvé oběti, signalizují jeho zvláštní „záliby“. Deviantní motivace však automaticky neznamená, že pachatel trpí natolik vážnou poruchou, pro niž by mohl být seznán nepřičetným. Typickým příkladem je sadisticky motivovaný pachatel. Do této skupiny bývají přiřazovány i vraždy spáchané ve stavu vážné duševní poruchy, nejčastěji paranoidní schizofrenie či paranoia, pachatelé trpí halucinacemi a bludy, mají porušený kontakt s realitou, žijí vlastně v jiném světě. Závažnost poruchy se poté obvykle otiskne i v činu a způsobu jeho provedení.⁹²

⁹² Knecht, T., Amok, Kriminalistik., č. 10, 1998, s. 681 - 684

2.4.5. Behaviorální typologie

Na základě analýzy kazuistik, komparace behaviorálně patologických projevů a dle kritérií predikční diagnostiky rozdělujeme sériové vrahy obecně na čtyři typy:

- a) **Explozivní** – Z hlediska povahových rysů se jedná o extrovertního jedince. Tito vrazi pocházejí spíše z nefunkčního rodinného prostředí. Rozlišujícím faktorem je kauzalita hněvu a vzdoru. Objektem jejich často náhlé impulzivní agrese se stává jak movitý a nemovitý majetek, tak také jejich vrstevníci. Explozivní sériový vrah bývá často již od raného dětství v konfliktu se společenskými normami. Tento jedinec je většinou výmluvný a přesvědčivý, slabší jedince dokáže většinou velmi jednoduše přetáhnout na svou stranu, díky své sebejistotě má často určitý šarm. Bývá brzo sexuálně aktivní, jako případný agresor je spíše individuálním útočníkem. Nalezneme u něj projevy narcismu a sebestřednosti. Ve svých fantaziích buduje prostředí destrukce, bolesti a nadvlády, významnou roli v těchto představách sehrává on sám jako silný a neohrožený predátor. Z hlediska práva je sériový vrah tohoto typu obvykle zcela přičetný, neboť jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti jsou v době páchaní trestný činnosti zachovalé.
- b) **Implozivní** – Z hlediska povahových rysů se jedná o introvertního jedince. Tito vrazi pocházejí často z rodinného prostředí nadbytku nikoliv nedostatku, může se často jednat o direktivní přístup jednoho z rodičů, který tento jedinec nedokáže racionálně přijmout, navenek se mu podvolí, ale vnitřně je s ním ve vzdoru. Rozlišujícím faktorem je kauzalita hněvu a vzdoru. Je pro něj charakteristický spíše vnitřní vzdor, můžeme u něj sledovat formy sebepoškozování. Agresivní vůči okolí je zprvu především verbálně. Bývá citově labilnější. V komunikaci je většinou klidný, skromný, někdy až pokorný. Sexuálně je nejistý, odtažitý až nefunkční. Nalezneme u něj projevy narcismu a sebestřednosti, často také sociopatické prvky a pocity křivdy a sociálního nedocenění. Ve svých představách buduje prostředí mučení, krve, bolesti, křiku

a strachu, významnou roli v těchto představách sehrává samotná oběť.

Z hlediska práva je sériový vrah tohoto typu obvykle zcela přičetný, neboť jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti jsou v době páchaní trestný činnosti zachovalé.

- c) Latentní – Jedná se o vysoce přizpůsobivého jedince. V průběhu dětství a dospívání zpravidla neprojevuje žádné viditelné projevy antisociálního či asociálního chování. Jeho vražedná série může mít relativně náhlý vznik, rychlý průběh a vyšší četnost útoků. Může vykazovat zdánlivou nejednotnost, nepodobnost a nespojitost jednotlivých vražd. Ty jsou spíše dílčími zastávkami na jeho vražedné vlně. Ta může utichnout nebo se dokonce i zcela vytratit, ale může se například až po mnoho letech opět stejně rychle vrátit a to buď v podobném, nebo i rozdílném provedení. Tito pachatelé jsou zpravidla obtížně identifikovatelní, sociálně funkční a přizpůsobiví a mají proměnlivé motivy a preference obětí. Z hlediska práva je sériový vrah tohoto typu obvykle zcela přičetný, neboť jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti jsou v době páchaní trestný činnosti zachovalé.
- d) Psychotický – Jedná se o jedince se závažným duševním onemocněním. Jeho případná trestná činnost bývá často velmi násilná, nepochopitelně intenzivní a brutální a to naprosto bez srozumitelné motivace. Narušeno je samotné jádro osobnosti a to zpravidla ve více složkách. Jedinec ztrácí schopnost kontaktu s realitou, jeho vnímání a vnitřní prožívání je těžce deformováno. Vyskytují se u něho bludy, halucinace a jeho myšlenkové pochody i chování jsou vysoce iracionální, má sklony k hluboce infantilním projevům. Ovládací a rozpoznávací schopnosti tohoto pachatele jsou v době páchaní trestné činnosti narušeny nebo zcela absentují, a proto je z hlediska práva zpravidla shledán nepřičetným.

2.4.6. Vybrané vztahové prediktory

- a) Vztah k matce – Nenávist k matce má kořeny v raném věku.⁹³ Psychiatr Robert P. Brittain se kupříkladu o sadistickém vrahovi vyjadřuje jako o člověku s velice ambivalentním vztahem k matce, který implikuje jako. Lásku nebo nenávist. Bývá považován za oddaného syna, jenž je s matkou citově velmi pevně spjat a mnohdy ji zahrnuje dary, jež jsou někdy i za hranicemi normality. Zůstává maminčíným synáčkem i v dospělosti. Zároveň však k matce pociťuje mnohdy velmi silnou nenávist, jenž ovšem není na první pohled patrná a jež si zpravidla nedokáže přiznat ani on sám. Často tato situace končí tím, že pachatel svou matku zavraždí. Všechny „matkovraždy by proto měly být posuzovány se zřetelem na tyto psychopatologické jevy.⁹⁴ Ambivalentní vztah k matce bývá označován za jeden z nejčtenějších predikátorů ve skupině jak sexuálních, tak i nesexuálních sériových vrahů.

Z komparativní studie provedené za účelem rozdělení sexuálních sériových vrahů dle jejich udávaného vztahu ke své biologické matce, do níž byly zahrnuty údaje od 46 pachatelů, vzešly následující výsledky: Nejvíce respondentů označilo jako možnost to, že svou biologickou matku nepoznali (absence matky) - 25% (tedy čtvrtina všech dotázaných), jako další v pořadí se umístil velmi kladný vztah k matce - 21%, těsně následovaný vztahem naopak velmi záporným – 20%, dále následovaly vztah spíše záporný – 18%, spíše kladný 10% a vztah neutrální 6%.⁹⁵

- b) Vztah k otci – Vztah k otci je další významnou proměnou, která ovlivňuje vlastní identifikaci a vývoj chování. Pro sériové vrahy a zejména pro ty sexuálně agresivní je kromě již zmiňovaného frustrujícího či značně složitého vztahu s matkou velmi významnou skutečností taktéž chybějící možnost identifikace

⁹³ Drbohlav, Andrej, Koncept behaviorální predikční analýzy u sexuálních sériových vrahů, Rigórní práce, Univerzita Karlova, Filosofická fakulta, 2009, s. 92

⁹⁴ Martingalová, Moira, Kanibalové: Bestiální zabijáci, Nakladatelství Jan Vašut, 2001, s. 74

⁹⁵ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 64

s otcem. Tomuto plně odpovídají výsledky komparativní studie provedené za účelem rozdělení sexuálních sériových vrahů dle udávaného vztahu k biologickému otci, do níž byly zahrnuty údaje od 46 pachatelů, neboť téměř u poloviny z nich, konkrétně u 47% nebyl jejich biologický otec po většinu nebo dokonce po celé jejich dětství vůbec přítomen. Jako další se umístil velmi záporný vztah k otci – 19%, následovaný vztahem spíše kladným, spíše záporným a neutrálním, ve všech třech případech se takto vyjádřilo 10% respondentů a až na posledním místě se umístil vztah velmi kladný – pouhá 4%.⁹⁶

Z výsledků obou komparačních studií tedy jasně vyplývá, že největší rozdíl ve vztahu sériových vrahů k matce a k otci je fakt, že pouze malá část (4%) ze zkoumaného vzorku sériových vrahů měla velmi kladný vztah k otci, zatímco velmi kladný vztah k matce měla více než pětina (21%) dotázaných. Značný rozdíl je též u absence matky v době dospívání - 25% a u absence otce v době dospívání - 47%. Výsledky ostatních možností (vztah, velmi záporný, spíše záporný, spíše kladná a neutrální) jsou u obou rodičů srovnatelné.

2.4.7. Sériový vrah jako oběť v dětství

O sériových vrazích se traduje celá řada mýtů a jedním z nich je i to, že jejich činy jsou přímým důsledkem útrap, jenž museli prožít v dětství či mládí, kdy byli vystaveni častému psychickému nebo i fyzickému týrání ze strany okolí a rodiny, především pak ze strany svých vlastních rodičů. Z komparační studie vypracované za účelem zjištění pravdivosti či nepravdivosti tohoto mýtu, do níž byly zahrnuty údaje od 42 pachatelů, vyplývá následující: 1) Psychickému týrání ze strany členů své rodiny bylo podrobena 63% dotázaných, přičemž jako původce tohoto psychického týrání a manipulace označilo 35% respondentů matku a 18% respondentů otce (oba rodiče byli uvedeni ve 4% případů, prarodiče ve 2%, sourozence v 0%). 2) Fyzickému týrání ze strany členů

⁹⁶ Drbohlav, Andrej, *Psychologie sériových vrahů*, Grada Publishing, 2013, s. 67

své rodiny bylo podrobena 61% dotázaných, přičemž jako původce tohoto fyzického týrání označilo 33% respondentů otce a 18% respondentů matku (oba rodiče byli uvedeni ve 4% případech, prarodiče ve 2%, sourozenci v 0%).⁹⁷ Z výše zmíněného vyplývají dva závěry, zaprvé že k psychickému týrání se nejčastěji uchýlovalo matka, kdežto k fyzickému týrání otec a zadruhé, že tento mýtus není tak úplně mýtem, sice tvrzení, že každý sériový vrah byl v dětství týrán je nadsazené, ale poměrně početná skupina ze zkoumaného vzorku (téměř dvě třetiny) týrána v dětství opravdu byla.

2.4.8 Vybrané behaviorálně patologické jevy

V roce 1963 publikoval John Marshall Macdonald, forenzní psychiatr z Nového Zélandu, pod názvem *The Treat to Kill*, komparační studii, v níž se zaměřil na psychotické a nepychotické pacienty se sociopatickými a sadistickými sklony. V anamnéze těchto jedinců posléze našel tři průkazné charakteristické poruchy s původem v dětství a jejich vzájemnost klasifikoval jako předpoklad sadistického jednání a vražedných tendencí. Jednalo se o kombinaci hostility ke zvířatům, fascinace ohněm a enurézy (bezděčné pomočování ve dne nebo v noci). Tyto závěry vzešly ve známost pod názvem Macdonaldova triáda.⁹⁸ Jako k většině myšlenek či teorií i k této existují kritické názory a studie, především potom pokud jde o problematiku hostility ke zvířatům a problematiku enurézy. K problému hostility ke zvířatům jako součásti triády se ve své studii vyjádřili také Stephen Kellert a Alan Felthouse z univerzity v Yale, jenž jsou ke zmiňované triádě kritičtí a to právě z důvodu hlubší analýzy hostility ke zvířatům, přičemž zmiňují především dva důvody, zaprvé je třeba vnímat sociokulturní odlišnosti vztahu a přístupu ke zvířatům, protože některé kultury považují krutost ke zvířatům za zcela běžnou a přirozenou, například jako součást náboženských obřadů a zadruhé hostilitu ke zvířatům je podle nich třeba chápat jako rozsáhlý proces a nikoliv

⁹⁷ Drbohlav, Andrej, *Psychologie sériových vrahů*, Grada Publishing, 2013, s. 70

⁹⁸ Macdonald, John Marshall, *The Treat to Kill*, *American Journal Psychiatry*, č.120, 1963, s. 125 – 130

jen jako samotný akt.⁹⁹ Další slabinou Macdonaldovy triády je poté bezesporu enuréza, konkrétně to, že je činěná nevědomě, kdežto jako hostilita ke zvířatům, tak fascinace ohněm jsou zcela vědomé.¹⁰⁰ I přes tyto kritické názory se Macdonaldova triáda v teorii problematiky nejen sériových vrahů dodnes používá a využívá.

- a) Hostilita ke zvířatům – Vysoce hostilní chování ke zvířatům je velmi častým predikátorem v anamnézách sériových vrahů a vyskytuje se ve většině známých profilů agresivně sadistických jedinců. Spousta odborníků, mezi nimiž jsou i specialisté z FBI, například Alan Brantly jsou přesvědčeni, že někteří pachatelé zabíjejí zvířata jako zkoušku na budoucí lidské oběti. Výzkum kriminologů Jeremy Wrighta a Christophera Hensleyho prokázal, že sérioví vrazi užívají identické formy týrání svých obětí, jaké v dětství vyzkoušeli na zvířatech. Zabíjení zvířat je podle nich u pachatele prostředkem k získání moci a kontroly.¹⁰¹ Z behaviorálně patologického hlediska je hostilita ke zvířatům projevem nakumulované tenze, vzdoru a nenávisti k silnějším agresorům, kteří svou oběť vystavují bolesti a posměchu. Zvíře je slabší a menší, ale jeho bolest a boj o život přináší agresorovi uspokojení a satisfakci. Experimenty s mučením a zabíjením zvířat jsou realizací současných fantazií, jež jsou touto skutečností dále rozvíjeny a jsou přípravou na lidské oběti. Podobnou touhu po nadšení z realizace vnitřních fantazií a nutkání po dalších zkušenostech nacházíme především u sériových vrahů, kteří jsou z hlediska vražedného motivu označováni jako vrazi z nadšení (Thrill Killer).¹⁰² Ve studii provedené Janet McClellan ze 45 pachatelů násilné trestné činnosti přiznalo násilí na zvířatech páchané v dětství 56% dotázaných.¹⁰³

⁹⁹ Merz-Perez, Linda a Heide, Kathleen, *Animal Cruelty*, Rowman Altamira, 2004, s. 17 – 18

¹⁰⁰ Drbohlav, Andrej, *Psychologie sériových vrahů*, Grada Publishing, 2013, s. 84

¹⁰¹ Wright, Jeremy a Hensley, Christopher, *From animal cruelty to serial murder*, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 2003, s. 71 – 88

¹⁰² Drbohlav, Andrej, *Psychologie sériových vrahů*, Grada Publishing, 2013, s. 84

¹⁰³ McClellan, Janet, *Animal cruelty and violent behavior: Is there a connection?*, *Journal of Security Education*, 2007, s. 29 – 45

- b) Fascinace ohněm (Firesetting) – Druhým indikátorem Macdonaldovy triády je fascinace ohněm. Můžeme ji rozdělit na pyrofilii a pyromanii. Při pyrofilii je sexuální vzrušení vyvoláváno ohněm, což je často spojeno i s jejich samotným zakládáním. Výskyt pyrofilie jako sexuální deviace je ovšem poměrně vzácný, neboť zdaleka ne každé úmyslné založení ohně či požáru má sexuální motivaci. U lidí trpících pyrofilii je nezřídka zjištěn jejich profesionální přístup ve vztahu k ohni, to znamená, že mohou pracovat například jako dobrovolní hasiči či hasiči z povolání.¹⁰⁴ U pyromanie se setkáváme spíše s intenzivním nutkáním přítomnosti ohně a výbušnin. Z hlediska motivace chování tedy u pyromanie není rozhodující sexuální vzrušení jako v případě pyrofilie, ale spíše touha po materiálním destruktivismu. Oba termíny jsou si ovšem velmi blízké, o čemž svědčí i fakt, že jiné označení pro pyrofilii je sexuální pyromanie, což dokonale vystihuje podstatu tohoto pojmu. Ve studii, kterou provedli Robert Ressler, John Douglas a Ann Burgess u skupiny 36 sexuálních sériových vrahů se pyromanie vyskytla v 56% případů.¹⁰⁵
- c) Enuréza (bezděčné pomočování) – Třetím indikátorem Macdonaldovy triády, který se u sériových vrahů vyskytuje poměrně často je enuréza neboli porucha charakterizovaná bezděčným pomočováním buď ve dne, nebo v noci, které ovšem není následkem nedostatečného ovládní močového měchýře, neurologické poruchy či jiné nemoci. Může být primární (přítomna od narození) nebo sekundární (objevuje se kolem pěti až sedmi let). Právě predikátor enurézy je slabinou Macdonaldovy triády, neboť se od předešlých prediktorů etiologicky liší, na rozdíl od hostility ke zvířatům a fascinace ohněm je totiž nevědomá, nedobrovolná a nenásilná.¹⁰⁶ Ovšem ve studii, kterou provedli Robert Ressler,

¹⁰⁴ Weiss, Petr, Sexuální deviace – Klasifikace, diagnostika a terapie, Portál Praha, 2002, s. 102 – 103

¹⁰⁵ Ressler, Robert, Douglas, John a Burgess, Ann, Sexual homicide patterns and motives, The Free Press, 1992, s. 29

¹⁰⁶ Hickey, Eric, Serial murderers and their victims, Belmont, CA, 2010, s. 101

John Douglas a Ann Burgess u skupiny 36 sexuálních sériových vrahů se enuréza vyskytla v 68% případů, tedy u více než dvou třetin pachatelů.¹⁰⁷ Existuje samozřejmě mnoho dalších behaviorálně patologických jevů, již se často vyskytují u sériových vrahů velmi často již od dětství a jenž nejsou součástí Macdonaldovy (sociopatické) triády, jsou to například tyto:

- a) Denní snění (Daydreaming) – Denní snění jsou představy a fantazie v bdělém stavu, které mají souvislý děj a mnohdy opakující se scénář. Je vnitřním světem, do něhož jedinec utíká a jenž může ovlivnit. Řada sériových vrahů udává, že tyto fantazie plně smrti a násilí, do nichž umisťovali konkrétní osoby ze svého okolí, prožívali již v útlém dětství mezi pátým a osmým rokem života. Ve výzkumu frekvence jednotlivých indikátorů chování sériových vrahů v dětství je prediktor denního snění (spolu s kompulzivní masturbací) výrazně nejčtenější, vyskytl se u 81% diagnostikovaných jedinců.¹⁰⁸
- b) Kompulzivní (nutkavá) masturbace – Sexuální deviace se u nedospělého jedince může projevat některými výstražnými signály již během dospívání. Bývá to obecně zvýšená agresivita a týrání zvířat, nápadná neobratnost při dvoření, absence empatie, či právě kompulzivní masturbace. U takového jedince často nalézáme atypický sexuální vývoj, mívá problémy se seznamováním, má pozdní zahájení pohlavního života a samotný jeho sexuální život bývá poměrně chudý. U chlapců vzrůstá fyzická agrese a agresivní chování u dívek spíše autoagresivita. Obzvláště nebezpečná je v kombinaci s některým ze symptomů z Macdonaldovy triády.¹⁰⁹ U sériových vrahů je kompulzivní masturbace přítomna u 82% z nich.¹¹⁰

¹⁰⁷ Ressler, Robert, Douglas, John a Burgess, Ann, Sexual homicide patterns and motives, The Free Press, 1992, s. 29

¹⁰⁸ Ressler, Robert, Douglas, John a Burgess, Ann, Sexual homicide patterns and motives, The Free Press, 1992, s.

¹⁰⁹ Weis, Petr, Sexuologie, Grada Publishing, 2010, s. 106

¹¹⁰ Ressler, Robert, Douglas, John a Burgess, Ann, Sexual homicide patterns and motives, The Free Press, 1992, s. 29

- c) Thanatofilní inklinace (fascinace smrtí v dětském věku) – může jít o první podobu trofeismu (odnášení si „suvénýrů“ ze svých obětí, např. části těla), bývá často spojena s nekrofilii a nekrosadismem. Možnou příčinou je rané setkání se smrtí. Takový jedinec je smrtí fascinován zpravidla celý život, mnohdy proto vyhledává taková zaměstnání, kde bude smrti každodenně přítomen (patologie, krematorium, jatka apod.).
- d) Další behaviorálně patologické jevy: Inklinace ke zbraním, Inklinace k nacismu, Inklinace k rasismu, Inklinace k sektám a patologický výklad náboženství...

2.4.9. Vybrané psychopatologické aspekty

Z hlediska analýzy trestného činu, tedy na základě vyhodnocení důkazů z místa činu, je možné obecně klasifikovat a zařadit sériového vraha do třech možných kategorií.¹¹¹

Prvním typem je organizovaný vrah, jehož čin je promyšlený a plánovaný, s útokem na oběť trpělivě vyčkává, místo činu předem vybral a pečlivě ničí všechny stopy včetně těla oběti. Tento typ je označován jako psychopat nebo psychopatický vrah. Druhou kategorií je neorganizovaný vrah, útočící zcela spontánně a bez přípravy, na místě trestného činu je oběť nalezena bez výraznější pohnutky zbavovat se stop. Tento typ je označován jako psychotik nebo psychotický vrah. Třetí skupinu pak tvoří jedinci, jejichž psychologický profil je smíšený.¹¹²

- a) Psychopatický typ – Výraz psychopatická osobnost je diagnostickým termínem. Jde o psychiatrickou diagnózu, která se používá pro jedince projevující se svéráznými, nápadnými a zvláštními způsoby chování a prožívání. Protože jde zpravidla o dosti silné nápadnosti, povšimne si zpravidla i laik při běžném jednání, že se dotyčný vymyká běžnému standardu a není tudíž zcela „normální“. Psychopaté bývají ve svém okolí považováni za podivíny. Odborně se psychopatie označuje jako relativně trvalá porucha osobnosti. Výrazem

¹¹¹ Douglas, John, Ressler, Robert, Burgess, Ann a Hartman, Carol, Criminal profiling from crime scene analysis, Behavioral Science and the Law, 1986, s. 401

¹¹² O'Connor, Thomas, Understanding types of Serial Killers: The disorganized/organized typology, 2011. Dostupné z: <http://www.drtoconnor.com/4050/4050lect04.htm>

porucha se zde míní okolnost, že některé vlastnosti, které v běžném životě nalézáme, u psychopata chybí (např. u anetické psychopatie jde o vymizení vyšších citů) anebo jsou naopak příliš intenzivní (např. agresivní psychopat má nadměrně vystupňovanou agresivitu, explozivní psychopat trpí přílišnou výbušností). Některé formy psychopatie jsou spíše zárukou zcela opačné životní cesty, např. pedantská podoba podivínství. V současné době se množí námitky odborníků proti tradičnímu spojování psychopatie s kriminalitou. Někteří psychopaté se sice skutečně mohou díky své osobnostní predispozici stát kriminálníky, ale na druhé straně existuje mnoho pachatelů, kteří se nevyznačují žádným znakem psychopatie, nemají zvýšenou impulsivitu ani agresivitu, jejich svědomí je utvořené, znají i hluboké citové vztahy, jsou schopni korigovat své chování na základě předchozí zkušenosti apod. Současně je ale třeba přihlídnout ke zvláštní skupině tzv. recidivistů (vícenásobných pachatelů), neboť veškeré studie shodně konstatují velký počet psychopatů právě mezi recidivisty. Lze proto vycházet z poznatku, že pravděpodobnost psychopatického založení osobnosti u recidivisty je skutečně značná. V odborné literatuře se objevuje též pojem sociopat. Ten se používá pouze pro ty formy psychopatie, které se projevují odmítáním, porušováním a nerespektováním různých sociálních a právních norem. Sociopatie je tedy souhrnným označením pro některé formy psychopatie.¹¹³

Pro diagnostikování psychopatie se používají takzvané PCL-R testy, jejichž autorem je kriminální psycholog Robert D. Hare. Jedná se o škálu 21 interpersonálních, emocionálních a behaviorálních indikátorů, jež se shlukují do dvou faktorů. Prvním faktorem je tzv. agresivní narcismus, který je tvořen klinickými rysy krutosti, necitelnosti a egocentričnosti. Druhý faktor se označuje jako Sociálně deviantní životní styl, prezentovaný impulsivitou a nestabilním životním stylem.¹¹⁴ Maximální skóre, za předpokladu identifikace všech 21

¹¹³ Čírtková, Ludmila, Forezní psychologie, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 71 – 72

¹¹⁴ Hare, Robert a Neumann, Craig, Handbook of Psychopathy, New York Guilford, 2006, s. 58 – 88

indikátorů je 42 bodů (nepřítomnost znaku – 0 bodů, pravděpodobná přítomnost znaku – 1 bod, jistá přítomnost znaku – 2 body), hranicí pro diagnózu psychopatie ve Velké Británii 25 bodů a v USA 30 bodů.¹¹⁵

Znaky faktoru 1 (agresivní narcismus) jsou tyto – 1. nápadné kouzlo, výmluvnost a povrchní šarm, 2. grandiózní pocit vlastní hodnoty, 3. patologické lhaní, 4. manipulativní a lstivé chování, 5. nepřítomnost výčitek svědomí nebo pocitů viny, 6. povrchnost, plytké a krátkodobé emoce, egocentrismus, 7. necitlivost, nedostatek empatie, 8. neschopnost přijímat odpovědnost za vlastní činy.

Znaky faktoru 2 (Sociálně deviantní životní styl): 9. potřeba vzrušení a sklon k nudě, 10. parazitický životní styl, 11. špatná sebekontrola, 12. nedostatek realistických, dlouhodobých cílů, 13. impulzivita, 14. nezodpovědnost, 15. juvenilní delikvence, 16. problémové chování v dětství či v průběhu dospívání, 17. zrušení podmíněného propuštění z nápravného zařízení.

Zvláštnosti neodpovídající ani jednomu ze dvou faktorů: 18. promiskuitní sexuální chování, 19. mnoho krátkodobých sexuálních vztahů, 20. kriminální všestrannost (univerzální kriminální chování), 21. druhotně získané dovednosti sociopatického/sociologického podmiňování.¹¹⁶

- b) Psychotický typ – Psychotickým typem se míní pachatel, který v době spáchání trestného činu trpí některou z konkrétních podob nejtěžšího duševního onemocnění, tzv. psychózou. Dopustí-li se psychotik kriminálního činu, jde povětšinou o násilné trestné činy. Na první pohled je spáchaný čin nápadný svou bizarností, nesrozumitelností a velmi často i brutalitou. To vše platí i o motivaci, která je nápadně nečitelná, zvrácená a nepochopitelná normálními měřítky (např. psychotik zavraždí vlastní děti, aby je ušetřil vysávání prostřednictvím paprsků z jiné planety anebo proto, že v nich vidí roboty).¹¹⁷ Psychóza je teda duševní nemoc, při níž je postiženo samo jádro osobnosti a to zpravidla v několika

¹¹⁵ Semple, David, *The Oxford Handbook of Psychiatry*, Oxford University Press, 2005, s. 448 – 449

¹¹⁶ Hare, Robert a Neumann, Craig, *Handbook of Psychopathy*, New York Guilford, 2006, s. 58 – 88

¹¹⁷ Čírtková, Ludmila, *Forenzní psychologie*, Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 73 - 74

složkách. Nemocný ztrácí schopnost kontaktu s realitou, jeho vnímání a vnitřní prožívání je těžce deformováno. Vyskytují se u něho bludy a halucinace a jeho myšlenkové pochody i chování jsou iracionální. V zásadě rozeznáváme psychózy dvojího typu a to psychózy organické a psychózy funkční. 1) Organické psychózy – jsou to syndromy vzniklé z poškození mozkové tkáně, bývají různého původu i rozsahu, patří sem například presenilní a senilní demence, alkoholické psychózy (např. delirium tremens či psychózy při onemocnění mozku (např. při krvácení do mozku). 2) Funkční psychózy – zahrnují schizofrenii, maniodepresivní psychózu, deprese, paranoie nebo parafrenii.

2.4.10. Nejznámější mýty o sériových vrahách

Mýtus č. 1 - Sérioví vrazi jsou podivíni a samotáři – Představa, že všichni sérioví vrazi jsou podivínští samotáři, stranící se společnosti a držící se v ústraní je realitě na hony vzdálená. Důvodem proč se velké části z nich dařilo unikat před spravedlností i dlouhé roky je právě ten fakt, že dokázali navenek žít spořádaným a příkladným životem. Příkladem budiž Dennis Rader, přezdívaný BTK Killer (Blind, Torture, Kill – Svázat, Mučit, Zabít – dle jeho modu operandi), jenž umučil a zavraždil minimálně deset lidí, ale v civilním životě působil jako spořádaný a bezúhonný občan, byl milujícím manželem, příkladným otcem dvou dcer, pracoval jako státní úředník a dokonce vedl kostelní sbor.

Mýtus č. 2 – Sérioví vrazi pocházejí vždy z rozvrácených rodin – I když skutečně většina sériových vrahů pocházela z rodinných poměrů, jež by se jen velmi těžko daly označit za dobré a jejich dětství za šťastné, i v tomto ohledu nalezneme celou řádku výjimek. Příkladem budiž americký sériový vrah Theodore Robert Bundy, který ve svém posledním rozhovoru, jenž předcházel jeho popravě, vylíčil své dětství psychologovi Jamesi Dobsonovi následovně: „Vyrostl jsem ve vzorné rodině. Měl jsem oddané a milující rodiče, pro něž byly děti středem pozornosti. Pravidelně jsme chodili

do kostela. Moji rodiče dokonce ani nepili a nekouřili a jejich děti neznaly žádné hádky či neshody“.

Mýtus č. 3 – Sérioví vrazi nemohou se zabíjením přestat – Dalším poměrně rozšířeným mýtem je to, že sériový vrah nikdy nepřestane se zabíjením z vlastní vůle, že jedinými možnostmi jak může se zabíjením přestat, je buď jeho dopadení, nebo jeho smrt. Ovšem i toto tvrzení je mylné. Příkladem buď již zmiňovaný Dennis Rader, jenž svých minimálně deset obětí zavraždil v rozpětí sedmnácti let, konkrétně mezi lety 1974-1991, dopaden byl ovšem až v roce 2005 a dle vyjádření vyšetřovatelů z FBI si v období mezi lety 1991 až 2005 již na své konto žádnou další oběť prokazatelně nepřipsal.

Mýtus č. 4 – Sérioví vrazi jsou vždy motivováni pouze sexem – I když velká skupina sériových vrahů se dá skutečně označit za sériové vrahy sexuální, tak z typologie sériových vrahů zcela jasně vyplývá, že zdaleka ne o všech lze něco podobného tvrdit. Příkladem budiž John Allen Muhammad, známý jako Washingtonský odstřelovač, jenž v roce 2002 ve Washingtonu a jeho okolí ze speciálně upraveného automobilu odstřelovací puškou 10 lidí zastřelil a další 3 postřelil, motiv jeho činu je dodnes nejasný, ale existuje několik teorií, podle jedné z nich mohl být motivací i zisk, neboť na jednom z míst činu se našel vzkaz, v němž požadoval deset miliónu dolarů za to, že přestane zabíjet.

Mýtus č. 5 – Sérioví vrazi cestují na dlouhé vzdálenosti a proto mnohdy tak po dlouhou dobu unikají spravedlnosti – Další z rozšířených mýtů říká, že se sériovým vrahům daří unikat policii mnohdy tak dlouho z toho důvodu, že cestují napříč kontinentem, někteří sérioví vrazi takové cesty opravdu podnikají, ale v žádném případě to není pravidlem. Příkladem budiž americký sériový vrah Jeffrey Dahmer, jenž mezi lety 1978-1991 zavraždil minimálně patnáct mladých mužů a chlapců, si všechny své oběti vyhlédl v gay barech poblíž svého bytu v Milwaukee ve státě Wisconsin a zavraždil je přímo ve svém bytě.

Mýtus č. 6 – Sérioví vrazi vraždí náhodně, bez důkladnějšího výběru – Není pravdou, že sérioví vrazi zabijí v podstatě kohokoliv, na koho narazí, naopak si většina z nich svou oběť důkladně vybírá a jejich oběti zpravidla spojuje několik společných charakteristik, často se pak jedná o jedince, jež se v něčem podobají osobě významné z vražovy minulosti.

Mýtus č. 7 – Sérioví vrazi jsou géniové – Dalším z oblíbených mýtů je ten, že sérioví vrazi nebo alespoň jejich většina disponuje nadprůměrnou až výrazně nadprůměrnou inteligencí a právě tato skutečnost jim dovoluje unikat před policií. Podle Pata Browna, odborníka na psychologické profilování sériových vrahů, se však jedná o holý nesmysl. Jako důkaz uvádí své šetření spisů FBI a procesů s odsouzenými sériovými vrahy, kdy naprostá většina z nich měla IQ na hranici průměrných hodnot nebo jen velmi mírně nad ní.¹¹⁸

Mýtus č. 8 – Sérioví vrazi jsou pouze běloši – Samozřejmě i tato domněnka je chybná, stačí se podívat na výsledky kriminalistického a psychologického projektu na univerzitě v Radfordu, jenž od roku 1992 vytváří databázi sériových vrahů. V otázce kvantifikace etnického podílu na sériových vraždách vytvořili skupinu čítající 1345 pachatelů a dospěli k následujícím číslům: běloši tvořili 65,8%, černoši 27,9%, hispanci 4,9% a Asiaté 4,7%.¹¹⁹

Mýtus č. 9 – Sérioví vrazi jsou pouze muži – Tento poměrně rozšířený mýtus má spojitost s mýtem předchozím, kdy panuje sice nesprávná, ale zakořeněná představa, že sériovým vrahem je muž běloch, samozřejmě i tato domněnka je chybná, je udáváno, že v USA je poměr v kategorii sériových vražd z hlediska pohlaví následující: 85,8% jsou muži (sérioví vrazi) a 14,2% jsou ženy (sériové vražedkyně).¹²⁰ Příkladem může být

¹¹⁸ http://xman.idnes.cz/nejvetsi-myty-o-mnohonasobnych-vrazich-nemuseji-to-byt-vykolejeni-samotari-1st-/xman-styl.aspx?c=A100108_124147_xman-styl_fro

¹¹⁹ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 16

¹²⁰ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 57

třeba Aileen Wuornos, bývalá prostitutka, která v letech 1989-1990 zavraždila ve státě Florida minimálně sedm mužů.

Mýtus č. 10 – Sériovní vrazi existují pouze v USA – Tento mýtus je ze všech zde předkládaných možná tím nejhloupějším a nejméně pochopitelným, neboť i přesto, že v USA je tomuto jevu věnována extrémní pozornost a Američané jsou „svými“ sériovými vrahy téměř až fascinováni, což vytváří klamný dojem, že se jedná o jejich negativní unikum, pravdou je, že sériové vraždy jsou fenoménem celosvětovým, na každém kontinentě je jich zaznamenána a zdokumentována celá řádka a Česká republika bohužel není výjimkou (např. Ivan Roubal či Ludvík Černý nebo ještě v dobách bývalého Československa Ladislav Hojer či Václav Mrázek).

2.4.11. Sériovní vrazi v kultuře

Problematika sériových vražd se dá bez nadsázky označit za celosvětový fenomén a samotní sériovní vrazi svou popularitou mnohdy zastíní nejednu celebritu stříbrného plátna či koncertního pódia. Mnohdy se stává, že odsouzení sexuální sériovní vrazi, jenž mučili a zavraždili desítky žen dostávají do věznic stovky ba i tisíce dopisů právě od dívek a žen, v němž těmto zločincům vyznávají lásku a někdy dokonce nabízejí i sňatek, o duševním zdraví těchto pisatelek si můžeme každý myslet svoje, ale jedna věc je jistá a i tato záležitost ji dokazuje, sériovní vrazi lidskou společností velmi zajímají a není proto zřejmě žádným překvapením, že si našli svou cestu i do populární kultury. Kromě mnoha vědeckých publikací, titulů z literatury faktu a televizních dokumentů, jenž se drží věrně reality a mapují životy a počínání sériových vrahů do nejpřesnějších detailů se samozřejmě o těchto jedincích točí i hrané filmy, jež se skutečnosti někdy drží jen povrchně a jejich prvořadým úkolem je diváka spíše šokovat, takové filmy byly natočeny již o většině z těch nejznámějších sériových vrahů jako byly Theodore Robert Bundy, John Wayne Gacy, Jeffrey Dahmer nebo třeba Albert Fish, kvalita těchto snímků samozřejmě není vždy prvotřídní, ale i o těchto jedincích bylo natočeno několik filmařsky výborně zvládnutých kousků, za všechny jmenujme alespoň oscarovou Zrůdu

pojednávající o sériové vražedkyni Aileen Wuornos. Jelikož je ale samozřejmě lidská fantazie bezbřehá, skuteční sérioví vrazi z masa a kostí již přestali filmařům stačit a tak vzniklo nepřehledné množství snímků, v nichž vystupují sérioví vrazi vymyšlení z těch nejznámějších, zmiňme například jména jako Hannibal Lecter, Michael Myers (série Halloween), Jason Voorhees (série Pátek třináctého), Freddy Krueger (série Noční můra v Elm Street) a mnoho dalších. Pokud jsme dříve zmínili vědecké publikace a literaturu faktu, tak fenomén sériových vrahů zasáhl samozřejmě i literaturu populární a beletrii a to jak v oblasti vrahů reálných tak také těch vymyšlených. Z těch vymyšlených zmiňme alespoň jedno jméno a to je již zmiňovaný Hannibal Lecter, jelikož filmy o něm mají předlohu v románech z pera Thomase HARRISE. A v neposlední řadě tento fenomén pronikl také do oblasti hudební, jedním příkladem za všechny je skupina zpěváka Marylina Mansona (vlastním jménem Brian Warner), jehož pseudonym a stejně tak pseudonym každého člena skupiny se skládá z křestního jména hollywoodské celebrity a příjmení sériového či masového vraha. Jak je vidno z předchozích řádků, životní osudy a činy sériových vrahů tedy lidskou společnost, nebo alespoň její podstatnou část, každopádně zajímají a svým způsobem možná i fascinují.

Na závěr této kapitoly bych si ještě dovilil vznést takovou otázku k zamyšlení, jež pronesla jedna postava v televizním seriálu Myšlenky zločince: „Víte, jména sériových vrahů si pamatuje každý, ale jména jejich obětí si nepamatuje nikdo, nepřijde vám to smutné?“

3. Psychologické profilování sériových vrahů v praxi

V této závěrečné kapitole se pokusím ukázat, jak mohou být teoretické poznatky z předchozích kapitol aplikovány do praxe a to tím, že předestřu tři konkrétní případy sériových vrahů, u kterých byl při vyšetřování jejich činů a před jejich dopadením vypracován psychologický profil neznámého pachatele. První případ bude ze zahraničí, konkrétně ze Spojených států a bude pojednávat o Gary Leonu Ridgwayovi, známému také pod přezdívkou Vrah od Zelené řeky. Další dva případy ukáží metodu psychologického profilování na sériových vrazích působících na našem území, přesněji řečeno na území tehdejšího Československa.

U jednotlivých sériových vrahů vždy uvedu jejich charakteristiku, stručný životopis a popis jejich činů a následně to nejdůležitější vypracovaný psychologický profil a míru jeho správnosti a přesnosti, která se ukázala po jejich dopadení.

3.1. Gary Leon Ridgway

3.1.1. Charakteristika

Počet obětí: minimálně 48

Přezdívka: The Green River Killer (Vrah od Zelené řeky)

Rok narození – 1949

Vzdělání: Střední škola, vojenský výcvik

Modus operandi: uškrcení, nůž, sekáček, znásilnění nekrosadismus

Sexuální preference: Brutální sadismus, heterosexuality

Lokalita: Seattle, Portland, Tacoma (USA), zřejmě i Vancouver (Kanada)

Věk první vraždy: 33

Vražedná aktivita: 1982 – 1984

Prediktory: ODD, agresivita, závislost na matce, sexuální promiskuita

Typ vraha: Lust, Thrill

Typ oběti: Ženy různého věku (prostitutky)

Trest: Osmačtyřicetinasobné doživotí¹²¹

3.1.2. Stručný životopis a popis spáchaných činů:

Ridgway se narodil v roce 1949. Žil v Utahu ve spokojené rodině bez jakýchkoliv sociálně patologických příznaků. Jako dítě byl výrazně fixován na matku. Navracel se k ní často i v dospělosti pro radu či útěchu, především v období pracovních nebo partnerských nezdarů. Chlapec nebyl výrazný mezi vrstevníky, ale měl často konflikty s dospělými. Neustále se stavěl proti jejich požadavkům. Po nepříliš úspěšném absolvování střední školy nastoupil k vojenskému výcviku do armády USA. Také se pokoušel získat práci u policie, která však o jeho služby neměla zájem. Později získal zaměstnání u kamionové společnosti a to jako autolakýrník. Tam pracoval třicet dva let a kolegy i nadřízenými byl popisován jako naprosto bezproblémový pracovník. Vraždit začal v roce 1982. V průběhu následujících dvou let sprovodil ze světa brutálním způsobem nejméně 48 prostitutek. O jejich služby žádal vždy v ústraní na periferii města. Znásilnil je, uškrtil a jejich bezvládná těla mnohdy pořezal nožem nebo posekal sekáčkem až k nepoznání. Mrtvoly pak pohřbíval podél břehu nebo v roklinách poblíž Green River (Zelená řeka). Po několika neúspěšných manželstvích byl poprvé zatčen již v roce 1983 jako podezřelý z pokusu o vraždu. Pro nedostatek důkazů byl ovšem propuštěn na svobodu. Bezvýsledné pátrání po Vrahovi od Zelené řeky pokračovalo ještě mnoho let. Ridgway byl znovu zatčen až v roce 2001, opět za pokus o vraždu. Důkazná expertiza vzorků tkáně Ridgwaye a vzorků spermatu nalezeného na obětech trvala šest měsíců (pro zajímavost stála 290 tisíc dolarů, čímž se celkové výdaje za pátrání po Ridgwayovi vyšplhaly na závratných 17 miliónů dolarů). Ridgway uzavřel s vyšetřovateli dohodu, že pokud je dovede na místa dosud neznámých pohřebišť, oplátkou za to, nebude žalobce v jeho případě žádat trest smrti ale pouze doživotní vězení. Po uzavření dohody jim poskytl svůj deník, kde si dokumentoval všechny

¹²¹ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 382 - 383

novinové články, které o něm vyšly a také mapu útoků a pohřbených těl. Po plném doznání ke čtyřiceti osmi vraždám byl odsouzen k osmačtyřicetinasobnému doživotí.¹²² To platilo alespoň do roku 2011, kdy byly skupinou studentů nalezeny ostatky ženy, k jejíž vraždě se Ridgway přiznal.

3.1.3. Psychologický profil vypracovaný analytikem FBI:

V případě Vraha od Zelené řeky byl vypracován dvanácti stránkový psychologický profil a to v roce 1982, jež vypracoval John Douglas, speciální agent behaviorálního oddělení v Quanticu. V roce 1984 byl tento psychologický profil revidován. Profil nebyl nikdy FBI nikdy oficiálně zveřejněn, podrobnosti se začaly vynořovat v různých novinových člancích v průběhu následujících let a kompletní seskládaný psychologický profil Vraha od Zelené řeky byl zveřejněn v knize Pátrání po Vrahovi od Zelené řeky (The Search for the Green River Killer), která byla napsána bývalými reportéry Seattle Times.

Douglasův prvotní profil z roku 1982 by založen na fotografiích z místa činu prvních pěti obětí a na studiích oddělení o sériových vraždách, byl ovšem dosti vágní a podle jeho závěrů mohla být pachatelem polovina mužů z okresu King County.

V březnu 1984 byl profil revidován, obsahoval více informací na základě dalších důkazů z místa činu dalších obětí a z dalších zkušeností se sériovými vrahy.

Někteří agenti FBI pracující na případu, měly o vypracovaném psychologickém profilu z roku 1982 i o revidovaném profilu z roku 1984 velké pochybnosti a zpochybňovali jeho závěry, někteří z nich se dokonce vyjadřovali v tom smyslu, že psychologické profilování není vědeckou metodou, ale jakýmsi druhem umění.

Psychologické profilování může být užitečné při odstraňování podezřelých a právě profil v případě Vraha od Zelené řeky byl k tomuto účelu využíván. Byl stanoven tzv. ABC systém, do něhož bylo zařazeno tisíce podezřelých a na základě profilu byli rozděleni podle míry podezření na Vysoký (A), střední (B) a nízký (C) stupeň podezření.

¹²² Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vražd, Grada Publishing, 2013, s. 383

Po celé roky vyšetřování byli vyšetřovatelé přesvědčeni, že je vrah určitě již po smrti nebo je ve vězení anebo se přestěhoval na jiné místo, jak se ale později ukázalo, žádná z těchto domněnek nebyla správná.¹²³

3.1.4 Konkrétní psychologický profil vypracovaný analytikem FBI v bodech:

- 1) Všech 48 vražd bylo dílem jedné osoby
- 2) Pachatel dobře zná lokalitu, v níž byla těla nalezena
- 3) Pachatel často řídí automobil. Jezdí v dodávce nebo ve čtyřdveřovém automobilu, který je nejméně tři roky starý a není dobře udržovaný.
- 4) Pachatel má průměrnou nebo mírně vyšší inteligenci.
- 5) Pachatel je rozvedený.
- 6) Pachatel trpí nízkým sebevědomím.
- 7) Pachatel je velký silný muž s dobrou fyzickou kondicí.
- 8) Pachatel je běloch.
- 9) Při výběru obětí nezáleží pachateli na rase oběti (tato informace se objevila až v revidovaném profilu).
- 10) Pachatel často vyhledává prostitutky.
- 11) Pachateli je mezi dvaceti a třiceti lety.
- 12) Pochází z rodiny, v níž často docházelo k manželským svárům.
- 13) Pachatel je v podstatě plachý a má silné pocity vlastní nedostatečnosti (rozhodně to není typ muže, který by mohl bez problémů „balit“ ženy v baru), není příliš dobrý řečník.
- 14) Pachatel má záznam v trestním rejstříku za napadení nebo znásilnění.
- 15) Pachatel při svém prvním činu neměl záměr někoho zabít.
- 16) Pachatel věří, že byl již mnohokrát v životě ženami obelhán a nevěří jim, cítí, že všechny ženy jsou svým způsobem prostitutky, a když vidí ženu prostituci veřejně provozovat, tak to „rozproudí krev v jeho žilách“
- 17) Pachatel měl i nenásilné styky s prostitutkami, které skončily normálně.

¹²³ Sable, Karl, <http://karisable.com/grprofile.htm> (The Crime and Justice), 1994

- 18) Měl velký zájem o práci policisty, svůj kontakt s oběťmi může dokonce často začínat tak, že se vydává za policistu nebo jinou autoritu.
- 19) Existuje také možnost, že byl pachatel vychován pouze jedním z rodičů.
- 20) Pachatel má pomocníka nebo je do jeho činů nějakým způsobem zapojena ještě jiná osoba.
- 21) Není záměrem pachatele provozovat s obětí nějaký rituální sexuální akt nebo umístit tělo do nějaké zvláštní polohy.
- 22) Pachatel je osoba plná zloby, kterou demonstruje na svých obětech.
- 23) Pachatele těší publicita, která se mu dostává.
- 24) Pachatel holduje alkoholu (především pivu) a je pravděpodobně kuřák.
- 25) Pachatel je nezaměstnaný nebo dokonce dlouhodobě nezaměstnaný, pokud nějakou práci zrovna má, tak vyžaduje spíše fyzickou sílu než nějaké dovednosti.
- 26) Pachatel má rád přírodu, je zřejmě rekreačním rybářem a lovcem.
- 27) Pachatel není příliš pořádný a pečlivý.
- 28) Pachatel měl problémy ve škole, je možné, že byl i vyloučen.
- 29) Pachatel má možná silné náboženské cítění.¹²⁴

3.1.5. Správnost a přesnost psychologického profilu vypracovaného analytikem FBI:

- 1) Není zcela známo, Ridgway vždy tvrdil, že mu při jeho činech nikdo nepomáhal, a že neměl žádné komplice, byla mu také přisuzována jedna vražda, jejíž spáchání on sám ovšem popřel.
- 2) Podle jeho exmanželky Marcii znal lokalitu, v níž byla nalezena těla velmi dobře.
- 3) V době zatčení vlastnil několik automobilů, jejichž data výroby byla z roku 1992 a starší a byly to především dodávky. V době vražd hledala policie čtyřdveřový

¹²⁴ Sable, Karl, <http://karisable.com/grprofile.htm> (The Crime and Justice), 1994

sedan Mercury Sable, který Ridgway podle svědeckých výpovědí v té době vlastnil, své automobily rád umýval a udržoval v čistotě.

- 4) Tato informace se zdá být v naprostém souladu s tím, co je o jeho inteligenci známo.
- 5) Ridgway byl dvakrát rozvedený a třikrát ženatý, největší vražedná aktivita byla po druhém rozvodu.
- 6) Zde je situace nejednoznačná, protože někteří jeho známí vypovídali, že to byl člověk společenský a ve společnosti oblíbený, ale jiní jeho známí naopak tvrdili, že to byl člověk, jenž měl jen málo přátel a nízké sebevědomí.
- 7) V tomto případě byl psychologický profil přesný jen z poloviny, Ridgway byl skutečně v dobré fyzické kondici, ale byl to muž malého vzrůstu (pouze kolem 160 cm a 75 kg).
- 8) Souhlasí.
- 9) Mezi jeho oběťmi byly bělošky, černošky i míšenky.
- 10) Po celou dobu svého života vyhledával prostitutky a měl s nimi celou řadu nenásilných pohlavních styků.
- 11) Ridgwayovi bylo 33 let, když začal vraždit.
- 12) Tato informace taktéž souhlasí, jeho matka byla velmi dominantní žena a mezi ním a jejím manželem docházelo ke svárům (jednou rozbila manželovi o hlavu talíř). Ridgway měl vždy blízko k matce nikoliv k otci, jeho první žena vypověděla, že jeho matka v podstatě řídila jeho život. Zajímavostí je, že jeho otec veřejně a ostře vystupoval proti prostituci.
- 13) Souvisí s bodem 6, ovšem podle názorů vyšetřovatelů plachým dojmem nepůsobil.
- 14) V roce 1982 byl zatčen za styk s prostitutkou a také za pokus o vraždu, ovšem v případě pokusu o vraždu byl pro nedostatek důkazů propuštěn, neměl tedy v trestním rejstříku žádný záznam o napadení nebo znásilnění. Zajímavostí ovšem je, že si jeho bývalá žena vyžádala soudní příkaz o zákazu přiblížení, neboť z něj měla strach.
- 15) Ridgway sám přiznal časté a nenásilné pohlavní styky s prostitutkami.

- 16) Tato informace se též zakládá na pravdě, Ridgway obvinil obě své bývalé ženy z prostituce a při výsleších o nich mluvil velmi neuctivým způsobem.
- 17) Úzce souvisí s informací obsaženou v bodě 15 (měl časté a nenásilné pohlavní styky s prostitutkami).
- 18) Když byl mladším, chtěl se skutečně stát policistou, což pověděl i několika svým přítelkyním, ale nikdy nesložil zkoušky a k policii se nikdy nedostal, ve svém sousedství působil jako informátor o zločinech, vyprávěl sousedům, kde zda někde došlo k vloupání apod.
- 19) Tato informace z psychologického profilu je chybná, jak vyplývá z bodu 12, Ridgwaye vychovali oba rodiče.
- 20) Z výpovědi samotného Ridgwaye ani z žádných jiných důkazních prostředků nevyplývá, že by měl nějakého pomocníka či že by do jeho zločinů byla nějak zapletena jiná osoba.
- 21) I tato informace z profilu se ukázala jako mylná, jedna z obětí, byla nalezena zcela oblečená a na jejím těle byla položena ryba, klobása a láhev vína, nejméně dvě oběti měly v těle vložené kameny, které tvarem připomínaly pyramidy.
- 22) O tom, že Ridgway je osoba plná hněvu, není žádných pochyb, svědčí o tom nejen jeho činy a jejich provedení, ale také například způsob vyjadřování o jeho exmanželkách.
- 23) Zde je situace opět nejednoznačná, na jednu stranu si sice vystříhoval a vylepoval novinové články a o svých činech, ale na druhou stranu neučinil žádná veřejná prohlášení, on ani jeho rodina nevystupují v médiích a při svých výsleších odmítl přítomnost médií.
- 24) Jeho přítelkyně uvedla, že nikdy neužíval žádné drogy a byl nekuřák, ale občas pil pivo.
- 25) Ridgway nebyl nezaměstnaný, 32 let pracoval v kamionové společnosti jako autolakýrník a byl popisován jako bezproblémový pracovník, předtím sloužil dva roky v armádě.

- 26) Opravdu měl rád přírodu, turistiku, rybaření a lov. Jeho souseď vypovídal, že spolu rádi debatovali o lovu a Ridgway sám vzpomínal, jak spolu se svým bratrem chodívali lovit do hor.
- 27) Podle všeho byl Ridgway naopak velmi pořádný a pečlivý a to jak doma tak v práci.
- 28) Ve škole prospíval spíše hůře, odmaturovat se mu povedlo, až když překročil dvacátý rok života.
- 29) Po narození jeho syna v roce 1975 byl on i jeho manželka aktivní v Baptistické církvi, tato jeho aktivita v církvi ustala společně s rozvodem, přesto ale jeho spolupracovníci vzpomínají, že ho opakovaně viděli nosit bibli, ze které jim občas i předčítal.¹²⁵

3.1.6. Psychologický profil vypracovaný Tedem Bundyem a jeho správnost a přesnost:

Když bylo pátrání po Vrahovi od Zelené řeky stále bezvýsledné a vyšetřování se ocitlo takřka ve slepé uličce, odhodlal se agent Keppel, který měl vyšetřování na starosti pro nekonvenční krok a navštívil v cele smrti známého sériového vraha Theodora Roberta Bundyho, který se po vzájemném rozhovoru nabídl, že se pokusí vytvořit svůj vlastní psychologický profil Vraha od zelené řeky, což také následně provedl.

Bundyho psychologický profil obsahoval tyto charakteristiky:

Bundy tvrdil, že pachatel není ženatý a že žije sám, také se domníval, že se jedná o muže, který opakovaně selhal ve vztazích se ženami. V tomto případě se Bundy opravdu nemýlil, Ridgway byl dvakrát rozvedený a prodělal také několik rozchodů se svými přítelkyněmi. V době nejvyšší vražedné aktivity v letech 1982 – 1984 bydlel sám v domě na pláži a jeho syn ho navštěvoval pouze každý druhý víkend.

¹²⁵ Sable, Karl, <http://karisable.com/grprofile.htm> (The Crime and Justice), 1994

Dále Bundy tvrdil, že pachateli je mezi dvaceti a třiceti lety, že je zaměstnaný a to v práci, která je špatně placená. I v tomto případě zaznamenal Bundy úspěch, v době první vraždy bylo Ridgwayovi 33 let a pracoval jako autolakýrník v kamionové společnosti.

Dalším úspěchem v Bundyho psychologickém profilu byl fakt, že tehdy se Vrahovi od Zelené řeky přisuzovala jako oběť jistá Amina Agisheff, Bundy byl první, kdo přišel s názorem, že tato oběť není dílem Vraha od Zelené řeky, tuto svou hypotézu postavil na tom, že mezi jejím zmizením a mezi zmizením další oběti Vraha od Zelené řeky Wendy Coffield uběhlo příliš krátké časové období (příliš úzké časové okno). Když byl o téměř dvě desetiletí dopaden Ridgway a začal vypovídat o svých zločinech, byl se mimo jiné také dotázán na Aminu Agisheff, Ridgway ale tvrdil, že tuto ženu nezabil a jelikož měl s policií uzavřenou dohodu a ochotně spolupracoval a vypovídal o všech svých vraždách, neexistuje relevantní důvod, proč by měl zrovna tuto konkrétní oběť zapírat za předpokladu, že by ji skutečně zabil on, Ridgway dokonce prohlásil, že je hrdý na to co udělal a nepotřebuje si přivlastňovat „zásluhy“ někoho jiného.

Bundy byl také prvním, kdo v souvislosti s Vrahem od Zelené řeky vyslovil slovo nekrofilie. Domníval se, že pachatel se vrátí na místo činu a to buď proto, aby se na tělo oběti podíval, ale pravděpodobněji proto, aby mrtvé tělo zneužil. V tomto případě vycházel Bundy z vlastní zkušenosti, neboť on sám s těly zavražděných žen nakládal obdobným způsobem. U této záležitosti ale nechtěl zacházet do větších podrobností, protože v té době stále usiloval o zmírnění trestu na doživotní trest odnětí svobody a obával se, že tyto odporné detaily, by mohli jeho snahu ztížit, všechny detaily vypověděl, až čtyři dny před svou popravou, když už bylo jasné, že trest smrti je definitivní. Každopádně Ridgway při výsleších přiznal, že se k tělům skutečně vracel a prováděl na nich nekrofilii, uvedl dokonce, že jednou se k tělu vrátil a zneužil jej, zatímco jeho syn spal v autě.

Bundy dále tvrdil, že policie už vraha určitě zná a setkala se s ním, byl si jist, že byl pachatel již v minulosti policií zadržen, a že by dokonce mohli mít poznačenou jeho SPZ. A opět se nemýlil, soudní dokumenty k případu ukazují, že do roku 1984 mluvili vyšetřovatelé s Ridgwayem nejméně šestkrát a měli dokonce zaznamenanou SPZ jeho kamionu.

Bundy se také domníval, že vrah od Zelené řeky často jezdí automobilem a někdy zastaví a třeba i dlouhé hodiny pozoruje dění kolem sebe a své potenciální oběti. I tato skutečnost byla potvrzena, když Ridgway vypověděl, že často zastavil na parkoviště před samoobsluhou na Pacific Highway a dlouhou dobu sledoval projíždějící auta a nabízející se prostitutky.

Bundy také přišel s myšlenkou, že vrah se určitě výborně vyzná v lokalitách, ve kterých se zbavuje těl obětí, říkal, že se pachatel v těch místech cítí jako ryba ve vodě. I v tomto případě měl pravdu, sám Ridgway i jeho exmanželka shodně vypověděli, že se v předemětných lokalitách výborně vyznal.

Na Bundyho také Vrah od Zelené řeky působil jako člověk, který na první pohled nevypadá vůbec nebezpečně, naopak vypadá až neškodně. I tento odhad se ukázal jako správný, Ridgway si byl této skutečnosti vědom a využíval ji ve svůj prospěch, prohlásil, že ty ženy, které zavraždil, ho podceňovali a mysleli si o něm, že vypadá jako obyčejný a neškodný člověk a to byl jejich konec.

Bundy také předpověděl, jaké pachatel používá metody k nalákání svých obětí a získání jejich důvěry, tvrdil, že vrah může budoucím obětem nabízet více peněz, další zaměstnání apod. a také navrhl, aby mezi prostitutky nasadily volavky, protože podle něj pachatel vyhledává prostitutky často i k normálnímu nenásilnému styku a existuje proto dobrá šance, že na pachatele za pomoci této metody dříve nebo později narazí. Skutečnost, že vyhledával prostitutky často i za účelem nenásilného styku stejně jako metody k nalákání oběti popsané Bundym Ridgway posléze sám potvrdil a dodal, že si

nikdy nemusel dělat starosti s dodržením slibů, protože tou dobou už byly jeho oběti mrtvé.

Bundy také uvedl, že je možné, že si dá pachatel od zabíjení na nějaký čas pauzu anebo, že alespoň zpomalí a to z různých důvodů, i tato prognóza se vyplnila, 45 ze 48 prokázaných vražd spáchal Ridgway po svém druhém rozvodu mezi lety 1982 – 1984, v roce 1985 začal žít se svou třetí ženou a od této doby prokazatelně spáchal „pouze“ tři vraždy. To platilo alespoň do roku 2011, kdy byly skupinou studentů nalezeny ostatky ženy, k jejíž vraždě se Ridgway přiznal.

Bundy také navrhoval, že vyšetřovatelé by mohli chytit vraha vytyčením lokalit, kde se zbavoval těl, což se ovšem nepodařilo.¹²⁶

Jak je tedy patrné z předchozích řádků psychologický profil vytvořený Tedem Bundym je přesnější a správnější, než profil vypracovaný analytikem z FBI. Je tomu tak zřejmě především proto, že oba sérioví vrazi zacházeli s oběťmi obdobným způsobem, Bundy tedy vlastně při vypracovávání profilu vycházel ze svých vlastních zkušeností, ze svých vlastních zážitků a myšlenek a zároveň předpokládal, že druhý pachatel uvažuje a jedná podobně jako on sám.

Každopádně ani jeden z těchto psychologických profilů sice nepřispěl k brzkému odhalení Vraha od Zelené řeky, ke kterému došlo až v roce 2001, ale byly přinejmenším jednou z metod, které nakonec vedly k dopadení a odsouzení Garyho Leona Ridgwaye a dokázaly, že psychologické profilování má svůj smysl.

¹²⁶ Robinson, Sean, Like Minds: Bundy figured Ridgway out, The News Tribune, 2003
Dostupné z: <http://www.thenewstribune.com/2003/11/16/366398/like-minds-bundy-figured-ridgway.html>

3.2. Jiří Straka

3.2.1. Charakteristika

Počet obětí: 3

Přezdívka: Spartakiádní vrah

Rok narození: 1969

Vzdělání: Odborné učiliště

Modus operandi: Uškrcení, znásilnění

Sexuální preference: brutální sadismus, algolagnie, nekrosadismus, erotická asfyxie

Lokalita: Praha (Česká republika)

Věk první vraždy: 16

Vražedná aktivita: 1985

Prediktory: sexuální agresivita, algolagnie

Typ vraha: Lust, Thrill

Typ oběti: Ženy (především mladé dívky)

Trest: Odnětí svobody na deset let¹²⁷

3.2.2. Stručný životopis a popis spáchaných činů

Narodil se v roce 1969 a vyrůstal se dvěma sourozenci v úplné rodině. Otec několikrát pracoval v zahraničí jako zedník. Děti vychovávala především matka, která pracovala jako skladová dělnice. S nadprůměrnou inteligencí kolem 125 bodů IQ měl na základní škole výborné výsledky. V osmi letech byl Straka vyšetřen v Thomayerově nemocnici na psychiatrickém oddělení. Vyšetření odhalilo syndrom psychomotorického neklidu s neurotickými rysy a projevy. V osmdesátých letech navštěvoval hornické učiliště, kde byl spíše průměrným studentem, v této době se také dopustil několika drobných krádeží. V roce 1985 zaútočil od 17. února do 16. května celkem na 11 žen. V té době mu bylo pouhých šestnáct let. Většinu obětí napadl zezadu a škrtil je tak dlouho, dokud neupadly

¹²⁷ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 414

do bezvědomí. Jejich bezvládná těla pak opakovaně brutálně znásilnil. Ve třech případech napadené ženy tento útok nepřežily. K některým mrtvolám se dokonce posléze vrátil a značně je zohavil. Agresivita a brutalita jeho činů se neustále stupňovala s každým novým aktem násilí. Tyto sadistické sexuální vraždy vzbudily u veřejnosti značnou paniku a to i u mimopražských žen, které se měly zúčastnit nadcházející spartakiády. Ještě téhož roku byl, i díky svědectví obětí, které jeho útoky přežily, dopaden a obviněn ze tří vražd, pěti znásilnění, tří loupeží a šesti krádeží. Při vyšetřování ochotně spolupracoval a popisoval své činy. Choval se jako inteligentní muž, který si je dobře vědomý závažnosti svých činů. Projevoval ovšem jen jedinou lítost a to nad tím, že byl dopaden. Při jedné z rekonstrukcí na místě činu žádali občané policisty o jeho vydání, aby jej mohli lynčovat. Napaden byl později také ve vězení, kde mu spoluvězni údajně rozkopali genitálie.

Straka byl shledán vinným ze tří vražd a odsouzen jako mladiství k nejvyššímu možnému trestu, tedy k deseti letům vězení. Pokud by byl v době svých útoků zletilý, hrozil by mu podle tehdejších zákonů trest smrti. Rovněž mu bylo uloženo ochranné psychiatricko-sexuologické léčení.

V roce 1994 byl z vězení propuštěn (díky amnestii prezidenta o rok dříve) a umístěn v psychiatrické léčebně, kde byl kastrován. K operativnímu zákroku mozku nedošlo, protože k němu pacient nedal souhlas. Navzdory hlasitému odporu veřejnosti a nevoli odborníků byl Straka v roce 2004 propuštěn na svobodu. S odůvodněním, že léčba je úspěšně ukončena a společnosti už od tohoto deviantního vraha nehrozí žádné nebezpečí.

Po jeho propuštění se dostali Strakovi značného mediálního zájmu. Dokonce byl pozván do jedné tuzemské talkshow, po jejímž zhlédnutí zemřel na zástavu srdce otec jedné z obětí, kterou Straka zavraždil pod okny jejich domu. Krutá a zvrhlá realita, neutuchající ztráta a stále se opakující viktimizace blízkých.

Straka dnes žije ve Velkých Losinách se svou rodinou a přítelkyní, s níž se údajně seznámil v psychiatrické léčebně. Úředně si nechal změnit příjmení na Novák. Pobírá státní sociální dávky a invalidní důchod.¹²⁸

¹²⁸ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 415

3.2.3. Psychologický profil Jiřího Straky

Jak už bylo řečeno v předchozích řádcích, Straka celkově zaútočil na jedenáct žen a tři z nich jeho útok nepřežili.

První obětí byla Alice P., která byla zavražděna začátkem dubna 1985. Šlo o dvaadvacetiletou ženu, jejíž tělo bylo nalezeno obnažené, ukryté pod hromadou listů tak, že na první pohled nebylo vůbec vidět, ústa měla ucpaná textilií, která plně vyplňovala dutinu ústní, v obou nosních dírkách měla vloženy smotané listy (způsob, jakým byly umístěny, svědčil o tom, že tak bylo učiněno zcela záměrně), její nohy byly roztaženy a chodidla měla ušpiněná. Při pitvě bylo soudním lékařem určeno, že příčinou smrti zemřelé bylo udušení, které bylo způsobeno uzavřením dýchacích cest cizími tělesy. V pochvě oběti bylo zjištěno velké množství spermatu (krevní skupina A).

Druhou obětí byla třicetiletá Věra F., která byla zavražděna začátkem května 1985 v Praze 9 před domem, ve kterém bydlela. Spodní část těla oběti byla zcela obnažená, kolem krku měla silně utažené ramínko od podprsenky. Na místě činu bylo opět zajištěno značné množství spermatu. Jako příčina smrti bylo určeno udušení z uškrcení. Třetí obětí byla jednatřicetiletá Marta M., která byla zavražděna v polovině května 1985. Tělo oběti leželo na zádech, nohy mělo pokrčené v kolenou v ostrém úhlu a byly široce roztažené, na krku byla nalezena tři různá škrtidla. Příčinou smrti bylo opět udušení z uškrcení.¹²⁹

Všechny tři případy byly srovnány a byly v nich nalezeny styčné body a obdobné znaky: Všechny tři oběti byly mladé ženy, pozice, ve které byly nalezeny, jsou typické pro znásilnění, místem všech činů byla Praha, všechny oběti byly okradeny o cennosti a všechny oběti byly uškrceny, ve všech případech bylo nalezeno sperma krevních skupinových vlastností A a kovové částice charakteristické pro strojní výrobu.

Po posouzení všech těchto skutečností byl sestaven psychologický profil, který obsahoval následující body:

¹²⁹ Kroulík, Pavel, Sexuální vraždy, Kriminologický sborník, ročník 36, číslo 6, 1992, s. 209 – 231

- a) Pachatel je osmnáct až dvacet čtyři let, je vysoký asi 180 cm a je štíhlé postavy, jeho krevní skupina je A. (Výška a vzhled byly částečně získány z výpovědi jedné z obětí, která přežila). (V tomto případě profil vychází z portréту typického českého sexuálního vraha, kterým je muž do věku třiceti let¹³⁰).
- b) Jedná se o sexuálně deviantní osobu, s největší pravděpodobností o sadistu nebo patologického sexuálního agresora (Český typický sexuální vrah trpí disociální poruchou osobnosti, obvykle spojenou se sexuální deviací typu sadismu, případně patologické sexuální agresivity¹³¹).
- c) Jeho dominantní motivem je samozřejmě motiv sexuální, ale skutečnost, že své oběti okradl o cennosti ukazuje na to, že má i vedlejší motiv majetkový, je tedy možné, že se pachatel nachází ve finanční tísní, či se mu nedostává peněžních prostředků.
- d) Pohybuje se po různých částech Prahy a to v nočních hodinách v období mimo dny pracovní (smrtné útoky byly spáchány na Praze 4, Praze 6 a Praze 9).
- e) Pachatel se zaměřuje na mladé ženy a útočí zezadu, ze zálohy, napadené ženy osobně nezná, je tzv. na lovu, používá škrtidlo.
- f) V některých útocích se objevují znaky organizovanosti (připravil si dopředu provaz), jiné případy ale zase ukazují na neorganizovanost pachatele, neboť jako škrtidlo použil předmět, který měl zrovna po ruce (např. ramínko od podprsenky).
- g) Ženy, které napadl se pohybovali osaměle, na ženu jdoucí s doprovodem by si zřejmě netroufl, na všech obětech vykonal násilný pohlavní styk a intravaginální ejakulaci.
- h) Pachatel cítí vůči objektu erotického zájmu nenávist a vztek, odpor oběti stimuluje pachatelovo sexuální vzrušení a zvyšuje jeho agresivitu.

¹³⁰ Gillernová, Ilona a Bouková, Hedvika, Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie, Karolinum, 2006, s. 116

¹³¹ Gillernová, Ilona a Bouková, Hedvika, Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie, Karolinum, 2006, s. 116

- i) Místo útoku je zároveň i místem činu, pachatel oběť napadne náhle, na příhodném místě, na stejném místě je vykonáváno i trestní jednání, oběť není nikam přenášena.
- j) Pachatel není ani vyučen a často mění zaměstnání. (Typický český sexuální vrah dosáhl pouze základního vzdělání a vykonává nekvalifikovanou práci¹³²).
- k) V minulosti se mohl dopouštět drobných krádeží či méně závažných sexuálně motivovaných činů.
- l) Věci, které pachatel obětem ukradl, byly ukradeny čistě z majetkových důvodů, nešlo o trofej, kterou by si připomínal svůj čin.
- m) Pochází pravděpodobně ze špatně fungující rodiny, není ženatý, v soukromí je vůči ženám spíše ostýchavý.
- n) Je vysoce pravděpodobné, že bude ve svých činech pokračovat i nadále.¹³³

Po svém dopadení podstoupil Jiří Straka psychiatrické vyšetření, podle nichž se jeho osobnost vyznačovala citovou plochostí a motivem útoků byla abnormální sexuální agresivita se sklonem k sadismu až nekrosadismu. Jeho zvláštní vlastností byla úplná amorálnost a absence citu. Strakovu nebezpečnost zvyšovala velmi dobrá inteligence, rychlá orientace, pohotovost jednání, nebojácnost, dobrá tělesná kondice a klamný zevnějšek. Závěrem vyšetření bylo, že se jedná o asociálního a agresivního psychopata.¹³⁴

Skutečnosti a poznatky obsažené ve vypracovaném v psychologickém profilu jsou tedy vesměs správné, i když v některých bodech se pochopitelně rozcházejí s realitou.

¹³² Gillernová, Ilona a Bouková, Hedvika, Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie, Karolinum, 2006, s. 116

¹³³ Kroulík, Pavel, Sexuální vraždy, Kriminalistický sborník, ročník 36, číslo 6, 1992, s. 209 – 231

¹³⁴ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 415

V první řadě neplatí, že Straka není ani vyučen, Straka absolvoval Hornické učiliště a jeho inteligence byla nadprůměrná. Také poznatek o vrahově rodině je správný pouze z části, Straka nepocházel z neúplné ani z nefunkční rodiny, ale je pravdou, že byl Straka vychováván především matkou, jelikož jeho otec často pracovně pobýval v zahraničí. Poslední skutečností obsaženou v psychologickém profilu, která nekoresponduje s realitou je věk vraha, Strakovi bylo totiž v době spáchání vražd pouhých šestnáct let, tento rozpor je ovšem zřejmě pochopitelný, protože v té době asi nikdo nepředpokládal a neuměl si představit, že by vrah mohl být až tak mladý.

3.3. Ladislav Hojer

3.3.1. Charakteristika

Počet obětí: 5-8

Rok narození: 1958

Vzdělání: Odborné učiliště (obor sklenář)

Modus operandi: znásilnění, uškrcení, nůž

Sexuální preference: brutální sadismus, orgánový fetišismus, nekrosadismus, nekrofilie, algolagnie, atopofágie

Lokalita: Česká republika, potažmo tehdejší Československo

Věk první vraždy: 20

Vražedná aktivita: 1978-1982

Prediktory: psychopatická osobnost, sexuální agresivita, kompulzivní masturbace

Typ vraha: Lust, Thrill

Typ oběti: Ženy různého věku

Trest: Trest smrti¹³⁵

¹³⁵ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 293

3.3.2. Stručný životopis a popis spáchaných činů

Narodil se v roce 1958. Po zvláštní škole se vyučil sklenářem. Vzhledem ke své nízké pracovní morálce se často dostával do konfliktů s nadřízenými. Jinak to byl spíše uzavřený a nemluvný muž, který podle všeho neměl za svůj život dobrovolný styk se ženou.

V roce 1978 se tento dvacetiletý mladý muž vydal na výlet do Děčína na výlet, aby se tam seznámil s nějakou dívkou. Byl velmi stydlivý, ženy jen pozoroval, přesto se však nakonec za jednou z nich vydal. V přítmí u řeky Labe (necelých čtyřicet metrů od jejího bydliště) ji povalil na zem a uškrtil ji. Bezvládné tělo se pokusil znásilnit, ale pohlavně selhal, takže pouze molestoval genitálie oběti a nakonec do nich vložil kopřivy.

Další vraždu spáchal o dva roky později. Měl nastoupit povinnou vojenskou službu a cestoval vlakem z Prahy, v kupé si vyhlédl jednu mladou dívku. Tu sledoval na toaletu a tam ji uškrtil a znásilnil. Dveře toalety následně zamkl a vystoupil a na další zastávce vystoupil.

Brutalita jeho činů každým vražedným aktem stoupala, to bylo patrné zejména u třetí vraždy dívky v oblasti vodní nádrže Ružín. Oběť nejprve uškrtil, pak ji opakovaně velmi brutálním způsobem znásilnil a nakonec jí uřízl hlavu a obě zápěstí. Tělo, které nebylo do dnešního dne identifikováno, pak odhodil do vody. Jeho nejbrutálnějším činem byl v roce 1981 vražedný útok na osmnáctiletou dívku. Té odřezal oba prsy a vyřízl jí vagínu. Orgány odvezl domů a během následujícího týdne je snědl. Téhož roku uškrtil a znásilnil také svou poslední oběť.

V celé kauze bylo vytipováno více než tři a půl tisíce podezřelých. Během výslechů se jejich okruh postupně zmenšoval až k Hojerovi. Nejprve se doznal pouze k jedné vraždě, nicméně pod tíhou důkazů se nakonec přiznal i k ostatním vraždám. Přiznání podával výlučně písemně, protože se za některé své skutky styděl a odmítal o nich s kýmkoliv mluvit.

Byl odsouzen k trestu smrti, který byl vykonán v roce 1986 v Pankrácké věznici.¹³⁶

¹³⁶ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 293-294

3.3.3. Psychologický profil Ladislava Hojera

Po vraždě osmnáctileté studentky s ohledem na neobvyklý způsob deviantního jednání pachatele navázali vyšetřovatelé úzkou spoluprací s odborníky z oboru psychiatrie a sexuologie. Ti sestavili sedmistránkový psychologický profil neznámého pachatele.

Znalci hodnotili pachatele jako sexuálního devianta, sadistu nejnebezpečnějšího nekrosadistického typu, který dosahuje nejúplnějšího sexuálního uspokojení vraždou oběti. Je vyloučeno, aby taková těžká pohlavní deviace nebyla spojena s psychopatií, aby se pachatel neodlišoval od běžného průměru vlastnostmi a chováním. Například nápadnou uzavřeností, podivínskostí, citovým chladem, malou schopností navazovat vztahy s ženami, což se může projevovat jak plachostí, tak hrubými a cynickými postoji.

Spáchaný čin má podle expertů typický sadistický charakter, dán několika prvky:

- a) Rdoušení nebo ucpávání dýchacích cest oběti a to velmi pravděpodobně (dle stanovisek soudních lékařů) zaklesnutím krku oběti do ohbí pachatelova lokte při napadení zezadu.
- b) Brutální servání oděvu, v tomto případě spíše za použití nože, než-li za použití rukou.
- c) Zasazení velkého počtu neúčelných bodných ran po celém těle oběti, z nichž většina měla jen malou nebo dokonce nepatrnou hloubku, což ukazuje na zálibné bodání pro potěšení z destrukce a devastace sexuálního objektu.
- d) Odřezání vybraných partií těla představujících erotogenní, sexuální oblasti symbolizující ženu.
- e) Typická „odevzdaná“ poloha mrtvoly s expozicí obnaženého genitálu.
- f) Odnesení odřezaných tkání za účelem další manipulace s nimi.¹³⁷

¹³⁷ Šulc, Viktorín, Lovec přízraků, Příloha časopisu Policista, č. 8, 2008, s. 7

Pokud by náhodou nešlo o čin sadistického psychopatického vraha, připadá v úvahu psychotik schizofrenního a paranoidního okruhu, ještě méně pravděpodobný je potom člověk z okruhu psychóz, těžších oligofrenií, demencí, stejně jako možnost pachatele s poruchou vědomí (mráкотný stav při patickém efektu, patické opilosti či epilepsii).

V závěru vyslovili znalci názor, že pachatel oběť neznal, bude ve věku 18-35 let, má štíhlou, svalnatou postavu, pochází nejspíše z okruhu manuálních pracovníků bez vyučení a jeho jméno se pravděpodobně nachází v policejní, soudní nebo psychiatrické evidenci.¹³⁸

Po svém dopadení podstoupil Hojer lékařskou prohlídku, součástí lékařského posudku byl také Hojerův pečlivý popis: Vysoký 185 cm, váží 70 kg. Vytáhlý, štíhlý, přiměřeně svalnatý, nahrbené držení těla, neohrabané klátivé pohyby. Výrazný úhlový profil, dlouhý nos, řídký knírek, našikmené úzké oční štěrbiny, světlá nevýrazná barva očí.¹³⁹

Kromě lékařské prohlídky podstoupil také psychiatrické vyšetření, jedním z psychiatrů, který Hojera vyšetřoval, byl také doc. Karel Hynek, o Hojerovi řekl následující: „Komunikace s ním dlouho vážla, až poté, co se rozpovídal o svých zločinech, bylo patrné, že ho tyto reminiscence viditelně uspokojují, líčil je do posledního detailu s velkou dávkou cynismu. Měl jsem pocit, že je na mě, i sám na sebe, vyloženě pyšný. Nikdy nelitoval utrpení, které svým obětem či pozůstalým způsobil. Pokud jde o vztah k ženám, vyloženě jimi pohrdal, nazýval je kozami a říkal, že podle toho se k nim také choval. Proto se také asi nakonec dopustil kanibalismu. Byl extrémní psychopatická osobnost a absolutní citovou tupostí, scházely mu i ty nejzákladnější morální normy či vlastnosti. Agresivita společně se sadismem se neprojevila jen v sexuální oblasti, takže v úvahu nepřipadala ani kastrace ani stereotaktická operace mozku, které u agresorů potlačí touhu po násilí. A mohou zabránit recidivě. Zločiny spáchal v přičetném stavu, promyšleně a bez známek duševní choroby. Patřil k anetickým, asociálním a

¹³⁸ Šulc, Viktorín, Lovec přízraků, Příloha časopisu Policista, č. 8, 2008, s. 7

¹³⁹ Šulc, Viktorín, Lovec přízraků, Příloha časopisu Policista, č. 8, 2008, s. 17

nezdrženlivým jedincům, byl uzavřený, ve vztahu k ostatním lidem nekomunikativní. Hojer ani nepatřil k vrahům z vilnosti, měl jednu z nejhorších úchylek, jaké vůbec mohou být, byl to sexuální agresor s nekrofilními sklony.“

Některé zdroje uvádějí, že se Hojer při rekonstrukci svých činů s živými figurantkami nechával tak intenzivně pohltit okamžikem, že bylo zapotřebí nahradit živé figurantky figurínami. Při rekonstrukcích se údajně ukázaly dva zajímavé prvky Hojerovi osobnosti. Zaprvé si patrně vůbec neuvědomoval závažnost svých činů, neboť když se z řad přihlížejících občanů hlasitě ozývala žádost na jeho vydání a veřejné lynčování, tak se tvářil a vyjadřoval spíše nechápavě. Tento samotný aspekt chování svědčí však více pro naprostou absenci sebereflexe, svědomí a morálky než pro duševní poruchu. Druhým rysem byla specifická forma mluveného projevu a slovní obraty, které Hojer ve výrazně cynickém postoji vůči ženám a svým činům používal. Údajně jednou dokonce nabídl kriminalistům v autě, že když mu zastaví u dvou stopařek, které zrovna míjeli tak je „vošuká a zabije“, aby měli rychle vyřešený případ. Pozoruhodný byl i jeho značně primitivní způsob vyjadřování. Používal obraty jako: „ubral jsem jí kyslík“, „chytil jsem ji za tlamu“, „zůstala mi pod rukama“ nebo „bylo mi jedno jakou drbnu, hlavně, že měla dobrou kostru“.¹⁴⁰

Jak je patrné z předchozích řádků stejně jako v případě Jiřího Straky, tak i v případě Ladislava Hojera byl vypracovaný psychologický profil vesměs správný. Psychiatrické vyšetření po jeho dopadení dokázalo, že se opravdu jedná o sexuálního devianta, sadistu s nekrofilními sklony. Lékařská prohlídka zase dokazuje, že byl správný i jeho fyzický popis, opravdu byl vyšší, štíhlé a přiměřeně svalnaté postavy. Správný byl i odhad věku pachatele, kdy experti, jenž vypracovávali profil, tvrdili, že pachateli bude 18-35 let, Hojerovi bylo v době spáchání první vraždy 20 let. Správné bylo také tvrzení, že bude pocházet z okruhu manuálně pracujících, Hojer pracoval jako sklenář. V rozporu se skutečností jsou dva poznatky obsažené ve vypracovaném profilu. Zaprvé to, že experti se domnívali, že pachatel zřejmě bude mít maximálně základní školu a nebude ani

¹⁴⁰ Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013, s. 293-294

vyučen, kdežto Hojer absolvoval odborné učiliště v oboru sklenář. Druhou chybou, již se experti při sestavování profilu dopustili je to, že tvrdili, že jméno pachatele se bude pravděpodobně nacházet v policejní či soudní evidenci, což ovšem vyloučil vyšetřovatel případu Jiří Markovi, který prohlásil, že: „Hojer nebyl předtím nikdy vyšetřován, natož trestán a neměli jsme ho v žádné evidenci“.¹⁴¹

¹⁴¹ Šulc, Viktorín, Lovec přízraků, Příloha časopisu Policista, č. 8, 2008, s. 4

Závěr

Závěrem je potřeba říci to, co již bylo naznačeno v úvodu a co také vyplývá z textu práce, psychologické profilování nelze vždy brát jako bernou minci, protože závěry nejsou ve všech případech stoprocentně platné, ale důležitost psychologického profilování se může projevit právě v případech, kdy se vyšetřovatelé dostali do slepé uličky a jiné vyšetřovací postupy nikam nevedou a nepřinášejí žádné nové poznatky o možném pachateli, právě zde může psychologické profilování nastoupit jako neocenitelný a nenahraditelný pomocník, jenž může vyšetřovatelům přinést nový pohled na případ a navést je na nový směr, jenž je do té doby vůbec nenapadl. Je také třeba si uvědomit to, že psychologické profilování nemá tu moc ukázat na jednoho konkrétního pachatele, ale jeho síla spočívá v tom, že dokáže v ideálním případě vykreslit osobu pachatele natolik přesně, že okruh možných pachatelů se výrazně sníží. Také je potřeba dodat, že nikdy nedojde k tomu, že by se psychologické profilování stalo jednoho dne naprosto neomylným vyšetřovacím postupem, protože zde bude vždy určitou roli hrát pravděpodobnost a okolnosti, které zkrátka nelze předpokládat a ty mohou výsledný psychologický profil zkreslit.

K psychologickému profilování je třeba přistupovat s jistou dávkou opatrnosti, je potřeba si uvědomit, že se v žádném případě nejedná o nějaký nadpřirozený a neomylný způsob k dopadení jakéhokoliv pachatele, ale jedná se o jeden z možných vyšetřovacích postupů, jehož úspěšnost a koneckonců i možnost samotného využití při vyšetřování je třeba podmínit různými jasně danými podmínkami a okolnosti, stejně je potřeba přistupovat i k osobě samotného profilovače, je třeba si uvědomit, že i profilovač je pouze obyčejný člověk, který dělá svou práci a její úspěch nezáleží pouze na něm samém, ale i na dalších okolnostech a osobách, jenž se podílejí na vyšetřování.

Ovšem stejnou chybou jako přistupovat k psychologickému profilování s přílišným nadšením a přemrštěnými očekáváními by bylo i to, přistupovat k němu skepticky, neboť právě tento vyšetřovací postup přispěl v historii k vyřešení závažných trestných činů a jeho závěry se často shodovaly se skutečností, což dokazují i mnou předložené psychologické profily tří sériových vrahů, v těchto případech byla přesnost a správnost

psychologických profilů opravdu vysoká a se skutečností se rozcházejí jen v několika málo bodech.

Domnívám se, že cíle mé práce, které jsem vytyčil v úvodu se mi podařilo splnit, jsem přesvědčen o tom, že člověk, který si mou práci přečte, bude k psychologickému profilování přistupovat tak, jak by se správně mělo, na jedné straně tedy zapomene na nesmysly z populární kultury o neomylných profílovačích, kteří řeší i ty nejtěžší případy jako mávnutím kouzelného proutku, ale na druhé straně bude psychologické profilování vnímat bez zbytečné skepse a s úctou, které tomuto vyšetřovacímu postupu bez debat náleží.

Také pevně věřím tomu, že čtenář této práce bude velmi dopodrobna seznámen s pojmy sériová vražda a sériový vrah a už nikdy se nedopustí té hloupé chyby, že by zaměnil nebo dokonce ztotožnil tyto pojmy s pojmy masová vražda a masový vrah.

Použitá literatura:

I. Publikace v českém jazyce

1. Black, Ray, Nejkrutější kanibalové v dějinách, Alpress, 2010
2. Burgoin, Stéphane, Bestiální vrazi, Nakladatelství NAVA, 1994
3. Burgoin, Stéphane, Černá kniha sériových vrahů, Nakladatelství XYZ, 2005
4. Čermák, Ivo, Lidská agrese a její souvislosti, Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999
5. Čírtková, Ludmila, Forenzní psychologie, Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2004
6. Čírtková, Ludmila, Moderní psychologie pro právníky, Grada Publishing, 2008
7. Drbohlav, Andrej, Etopedie – Trest života versus trest smrti pro sériové vrahy, Hradec Králové: Gaudeamus, 2005
8. Drbohlav, Andrej, Psychologie sériových vrahů, Grada Publishing, 2013
9. Gillernová, Ilona a Bouková, Hedvika, Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie, Karolinum, 2006
10. Graysmith, Robert, Zodiac, Armex Praha, 1995
11. Martingalová, Moira, Kanibalové: Bestiální zabijáci, Nakladatelství Jan Vašut, 2001
12. Weiss, Petr, Sexuologie, Grada Publishing, 2010
13. Weiss, Petr, Sexuální deviace – Klasifikace, diagnostika a terapie, Portál Praha, 2002
14. Weiss, Petr a Zvěřina, Jaroslav, Sexuální chování obyvatel ČR, Výsledky národního průzkumu, Praha: Alberta Plus, 1999

II. Ostatní zdroje v českém jazyce

1. Buďveselová, Kateřina, Psychologický profil pachatelů sexuálních deliktů, Rigorózní práce, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2006
2. Čírtková, Ludmila, Psychologické profilování: Mýtus a skutečnost, Kriminalistika, č.1, 1995

3. Čírtková, Ludmila, Psychologické profilování: Teoretický základ a empirické databáze, Kriminalistika, č. 2, 1995
4. Čírtková, Ludmila, Sérioví vrazi, Policista, č. 3, 2007
5. Drbohlav, Andrej, Koncept behaviorální predikční analýzy u sexuálních sériových vrahů, Rigorózní práce, Karlova univerzita, Filosofická fakulta, 2009
6. Kaplan, Miroslav, Psychologické profilování a analýza trestných činů, Bezpečnostní teorie a praxe, Sborník PA ČR, č. 2, 2002
7. Kroulík, Pavel, Sexuální vraždy, Kriminalistický sborník, č. 6, 1992
8. Limberg, Tomáš, Forenzní vědy a jejich využití v kriminalistice, Diplomová práce, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2010
9. Matoušková, Ingrid, Vývoj psychologického profilování, Security magazín, č. 3, 2007
10. Musil, Jan, Slezský vampýr, Kriminalistický sborník, č. 1, 1978
11. Polišínská, Veronika Anna, Profilování pachatelů trestných činů, stránky Ministerstva vnitra České republiky, 2008
12. Protivínský, Miroslav, Sestavování psychologického profilu neznámého pachatele, Kriminalistický sborník, č. 6, 1994
13. Šulc, Viktorín, Lovec přízraků, Policista, č.8, 2008

III. Zdroje v cizím jazyce

1. Bossard, André, Profiling Serial Killers, International criminal Police Review, č. 481, 2000
2. Copson, Gary, Goals to Newcastle Part 1: A Study of Offender Profiling, London: Police Research Group Special Interest Series, Home Office, 1995
3. Egger, Steve, Psychological Profiling: Past, Present and Future, Journal of Contemporary Criminal Justice, č. 15, 1999
4. Gerberth, Vernon, "Psychological Profiling", Law and Order, č. 29, 1981
5. Harbort, Stephan a Mokros, Andreas, Serial Murderers in Germany from 1945 to 1995, Sage Publication, 1995

6. Hare, Robert a Neumann, Craig, Handbook of Psychopathy, New York Guilford, 2006
7. Hickey, Eric, Serial Murderers and their Victims, Belmont, CA, 2010
8. Holmes, Ronald a DeBurger, James, Serial Murder, Newbury Park: Sage, 1988
9. Kelleher, Michael a Kelleher, C.L., Murder Most Rare, Dell Publishing, 1998
10. Knecht, T., Amok, Kriminalistik, č. 10, 1998
11. Lester, David, Suicide in Mass Murderers and Serial Killers, Journal Suicidology Online, č. 1, 2010
12. MacDonald, John Marshall, The Treat to Kill, American Journal Psychiatry, č. 120, 1963
13. Madden, Melisa Ann, George Metesky: New York Mad Bomber, Crime Library – Criminal Minds and Methods, na stránkách www.trutv.com
14. McClellan, Janet, Animal Cruelty and Violent Behavior: Is there a Connection?, Journal of Security Education, 2007
15. Merz-Perez, Linda a Heide, Kathleen, Animal Cruelty, Rowman Altamira, 2004
16. Newton, Michael, The Encyclopedia of Serial Killers, Checkmark Books, New York, 2000
17. O'Connor, Thomas, Understanding Types of Serial Killers: The disorganized/organized typology, 2011, na stránkách www.drtoconnor.com
18. Ressler, Robert, Douglas, John a Burgess, Ann, Sexual Homicide Patterns and Motives, The Free Press, 1992
19. Ressler, Robert a Douglas, John, Burgess, Ann a Hartman Carol, Criminal Profiling from Crime Scene Analysis, Behavioral Science and the Law, 1986
20. Robinson, Sean, Like Minds: Bundy Figured Ridgway Out, The News Tribune, 2003 na stránkách www.thenewstribune.com
21. Sable, Karl, Green River Psychological Profile, Crime and Justice, 1994, na stránkách www.karisable.com
22. Semple, David, The Oxford Handbook od Psychiatry, Oxford University Press, 2005

23. Schechter, Harold, The Serial Killer Files: The Who, What, Where, How and Why of the Worlds Most Terrifying Murderers, Balantine Books, New York, 2003
24. Schechter, Harold a Everit, David, A-Z Encyclopedia Serial of Killers, Pocket Books, 1996
25. Turvey, Brent, Criminal Profiling, San Diego, Academic Press, 2002
26. Wright, Jeremy a Hensley, Christopher, From Animal Cruelty to Serial Murder, International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology, 2003

IV. Internetové odkazy

1. <http://www.mvcr.cz/clanek/profilovani-pachatelu-trestnych-cinu.aspx>
2. http://vrazi.webz.cz/knihy/Bestialni_Vrazi.txt
3. <http://seriovivrazi.webnode.cz/vrazi-v-historii/>
4. http://cs.wikipedia.org/wiki/Ted_Bundy
5. <http://www.drtoconnor.com/4050/4050lect04.htm>
6. http://xman.idnes.cz/nejvetsi-myty-o-mnohonasobnych-vrazich-nemuseji-to-byt-vykolejeni-samotari-1st-/xman-styl.aspx?c=A100108_124147_xman-styl_fro
7. <http://www.fbi.gov/stats-services/publications/serial-murder>
8. http://www.trutv.com/library/crime/terrorists_spies/terrorists/metesky/4.html
9. <http://karisable.com/grprofile.htm>
10. <http://www.thenewstribune.com/2003/11/16/366398/like-minds-bundy-figured-ridgway.html>

Abstrakt

Psychologické profilování sériových vrahů

Hlavním cílem mé práce je představení a vysvětlení pojmů psychologické profilování a sériová vražda, potažmo sériový vrah v jejich pravém smyslu a ne tak, jak je často vnímá laická veřejnost, kdy o psychologickém profilování mají většinou zkreslenou představu a pojmy sériová vražda a sériový vrah zaměňují nebo ztotožňují s jinými druhy mnohonásobných vražd, především pak s pojmy masová vražda a masový vrah, mým záměrem je tedy to, aby se čtenář po přečtení této práce podobných omylů již nedopouštěl a také zhodnocení konkrétních psychologických profilů sériových vrahů z hlediska jejich správnosti, přesnosti a přínosu na dopadení pachatele.

Má diplomová práce je rozdělena do tří kapitol s následujícími názvy – Psychologické profilování pachatele, Sériová vražda a sériový vrah, Psychologické profilování sériových vrahů v praxi.

V první kapitole se tedy zabývám pojmem psychologické profilování, vysvětlením samotného pojmu, různými definicemi, historií, postupem při sestavování psychologického profilu, přístupy a metodami při tomto sestavování, obsahem výsledného psychologického profilu, osobou profilovače, organizovaností a neorganizovaností pachatele a vybranými aspekty psychologického profilu sériového vraha. Cílem této první kapitoly je tedy vysvětlení a rozebrání pojmu psychologické profilování v teoretické rovině.

V druhé kapitole se zabývám pojmy sériová vražda a sériový vrah, vysvětlením samotných pojmů, historií, fázemi sériové vraždy, rozdělením sériových vrahů dle různých kritérií a dalšími vzorci, jevy a aspekty v životě sériových vrahů. Cílem této druhé kapitoly je tedy vysvětlení a rozebrání pojmů sériová vražda a sériový vrah v teoretické rovině.

V třetí kapitole předkládám postupně konkrétní psychologické profily tří známých sériových vrahů, jednoho ze zahraničí (Gary Leon Ridgway) a dvou z území České republiky, přesněji řečeno tehdejšího Československa (Jiří Straka, Ladislav Jojer). U

každého ze tří zmíněných sériových vrahů vždy uvedu jejich charakteristiku, stručný životopis, popis spáchaných činů a konkrétní psychologický profil, ten rozeberu a zhodnotím jeho přesnost, správnost a přínos. Cílem této kapitoly je tedy aplikace teoretických poznatků z předchozích dvou kapitol na praktické příklady.

Abstract

Psychological profiling of serial killers

The main aim of my work is to introduce and explain the concepts of psychological profiling, serial murder, hence the serial killer in their true sense and not, as is often perceived by the lay public, when the psychological profiling usually have a distorted image and terms serial murder and serial killer confuse or identify with other types of multiple murders, especially the concepts of mass murder and mass murderer, my intention is therefore that the reader after reading this work has not making similar mistakes as well as evaluation of specific psychological profiles of serial killers terms of their correctness, accuracy, and benefits to catch offenders.

My thesis is divided into three chapters with the following titles - Psychological profiling of offender, Serial murder and serial killer, Psychological profiling of serial killers in practice.

The first chapter therefore deals with the concept of psychological profiling, an explanation of the term, various definitions, history, when compiling psychological profile, approaches and methods for the preparation, content, resulting psychological profiling, profiling a person, organization and disorganization of the offender and selected aspects of the psychological profile of a serial killer. The aim of this first chapter is thus explained and analyzed the concept of psychological profiling in theory. The second chapter deals with the concepts of serial murder and serial killer, explaining the very concepts of history, the phase of serial murder, serial killers division according to different criteria and other patterns, phenomena and aspects in life serial killers. The aim of this second chapter is thus explained and analyzed concepts serial murder and serial killer in theory.

In the third chapter of the report gradually specific psychological profiles of three well-known serial killers, one from abroad (Gary Leon Ridgway) and two from the Czech Republic, more precisely, Czechoslovakia (Straka, Ladislav Jojer). For each of the three serial killers always bring their characteristics, a brief biography, a description of the

crimes committed and the particular psychological profile, that will analyze and appraise the accuracy, correctness and benefits. The aim of this chapter is therefore to apply the theoretical knowledge from the previous two chapters of practical examples.

Klíčová slova

Psychologické profilování, psychologický profil, sériová vražda, sériový vrah

Keywords

Psychological profiling, psychological profile, serial murder, serial killer